

**GRUPA KAPITAŁOWA ZESPOŁU ELEKTROWNI
PAŃNÓW – ADAMÓW – KONIN SA**

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ
W 2017 ROKU**

SPIS TREŚCI:

1.	WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE	4
2.	CHARAKTERYSTYKA SPÓŁKI I GRUPY KAPITAŁOWEJ	5
2.1.	Podstawowe informacje o Spółce i Grupie Kapitałowej	5
2.2.	Podstawowe zasady oraz zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Spółką i Grupą Kapitałową ZE PAK SA	8
2.3.	Charakterystyka podstawowych produktów, towarów i usług oraz podstawowych rynków zbytu i źródeł zaopatrzenia	9
3.	OPIS DZIAŁALNOŚCI	11
3.1.	Istotne zdarzenia roku obrotowego oraz zdarzenia następujące po dniu bilansowym mające wpływ na działalność bieżącą i przyszłą	11
3.2.	Istotne umowy zawarte w roku obrotowym	13
3.3.	Realizacja programu inwestycyjnego	14
3.4.	Zarządzanie ryzykiem	15
3.5.	Opis wykorzystania wpływów z emisji	16
4.	PODSTAWOWE CZYNNIKI RYZYKA PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI	16
5.	OPIS SYTUACJI FINANSOWO-MAJĄTKOWEJ	25
5.1.	Zasady sporządzania sprawozdania finansowego	25
5.2.	Charakterystyka podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych	25
5.3.	Charakterystyka czynników mających wpływ na bieżące i przyszłe wyniki finansowe	33
5.4.	Zdarzenia o charakterze nietypowym mające wpływ na osiągnięte rezultaty finansowe	36
6.	ZARZĄDZANIE ZASOBAMI FINANSOWYMI	36
6.1.	Ocena zarządzania zasobami finansowymi	36
6.2.	Ocena realizacji zamierzeń inwestycyjnych	36
7.	ISTOTNE CZYNNIKI I PERSPEKTYWY ROZWOJU	37
8.	CHARAKTERYSTYKA STRUKTURY AKCJONARIATU	38
8.1.	Struktura akcjonariatu	38
8.2.	Nabycie akcji własnych	38
8.3.	Akcje i udziały podmiotów z Grupy Kapitałowej ZE PAK SA w posiadaniu osób nadzorujących i zarządzających	38
8.4.	System kontroli programu akcji pracowniczych	39
9.	OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ZASAD ŁADU KORPORACYJNEGO	39
9.1.	Zestaw stosowanych zasad ładu korporacyjnego	39
9.2.	Zestaw zasad, od których stosowania odstąpiono	39
9.3.	Opis głównych cech stosowanych systemów kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych	41
9.4.	Akcjonariusze posiadający znaczące pakiety akcji	43
9.5.	Posiadacze papierów wartościowych dających szczególne uprawnienia kontrolne	44
9.6.	Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu	44
9.7.	Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych	44
9.8.	Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających i nadzorujących	44
9.9.	Skład osobowy, jego zmiany oraz opis działania organów zarządzających i nadzorujących	46
9.10.	Sposób działania Walnego Zgromadzenia, jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposób ich wykonywania	48
9.11.	Opis zasad zmian Statutu Spółki	49
9.12.	Informacje na temat systemu wynagrodzeń oraz wysokości wynagrodzeń osób zarządzających i nadzorujących	49

10. OŚWIADCZENIE DOTYCZĄCE POLITYKI RÓŻNORODNOŚCI	50
11. OŚWIADCZENIE ZARZĄDU SPÓŁKI NA TEMAT INFORMACJI NIEFINANSOWYCH ZA 2017 ROK DLA GRUPY KAPITAŁOWEJ	51
11.1. Opis modelu biznesowego	51
11.2. Kwestie społeczne	52
11.3. Kwestie pracownicze	56
11.4. Kwestie środowiskowe	63
11.5. Kwestia poszanowania praw człowieka	70
11.6. Kwestie związane z przeciwdziałaniem korupcji	71
12. POZOSTAŁE INFORMACJE.....	73
12.1. Istotne postępowania sądowe	73
12.2. Istotne osiągnięcia w dziedzinie badań i rozwoju.....	76
12.3. Informacje na temat badania sprawozdania finansowego.....	76
12.4. Prognozy finansowe	76

1. WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE

Wybrane skonsolidowane dane finansowe	<i>tysiące złotych</i>	<i>tysiące złotych</i>	<i>tysiące euro</i>	<i>tysiące euro</i>
	<i>12 miesięcy 2017</i>	<i>12 miesięcy 2016</i>	<i>12 miesięcy 2017</i>	<i>12 miesięcy 2016</i>
	<i>okres</i>	<i>okres</i>	<i>okres</i>	<i>okres</i>
	<i>od 01.01.2017</i>	<i>od 01.01.2016</i>	<i>od 01.01.2017</i>	<i>od 01.01.2016</i>
	<i>do 31.12.2017</i>	<i>do 31.12.2016</i>	<i>do 31.12.2017</i>	<i>do 31.12.2016</i>
Przychody ze sprzedaży	2 443 075	2 704 711	575 559	618 121
Zysk/Strata z działalności operacyjnej	290 092	371 433	68 342	84 885
Zysk/Strata brutto	258 633	307 878	60 931	70 361
Zysk/Strata netto za okres obrotowy	183 544	250 286	43 241	57 199
Zysk netto przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	183 243	247 674	43 170	56 602
Całkowite dochody	186 204	258 880	43 867	59 163
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	478 798	536 051	112 799	122 506
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(57 624)	(183 708)	(13 576)	(41 984)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(447 250)	(387 014)	(105 367)	(88 446)
Zmiana netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(26 076)	(34 671)	(6 143)	(7 924)
Zysk netto na akcję (w złotych/euro na akcję)	3,61	4,87	0,85	1,11
Średnioważona liczba akcji	50 823 547	50 823 547	50 823 547	50 823 547
	<i>stan na</i>	<i>stan na</i>	<i>stan na</i>	<i>stan na</i>
	<i>31.12.2017</i>	<i>31.12.2016</i>	<i>31.12.2017</i>	<i>31.12.2016</i>
Aktywa razem	4 455 712	4 801 300	1 068 286	1 085 285
Aktywa trwałe	3 447 776	3 702 058	826 626	836 812
Aktywa obrotowe	1 006 898	1 099 242	241 410	248 472
Kapitał własny ogółem	2 264 272	2 143 658	542 874	484 552
Kapitał podstawowy	101 647	101 647	24 371	22 976
Kapitał własny przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	2 264 272	2 143 658	542 874	484 552
Zobowiązania razem	2 191 440	2 657 642	525 412	600 733
Zobowiązania długoterminowe	1 191 958	1 389 715	285 780	314 131
Zobowiązania krótkoterminowe	999 482	1 267 927	239 632	286 602
Wartość księgową na akcję (w złotych/euro na akcję)	44,55	42,18	10,68	9,53
Średnioważona liczba akcji	50 823 547	50 823 547	50 823 547	50 823 547

Wybrane skonsolidowane dane finansowe zostały przeliczone z zastosowaniem następujących kursów:

- dane dotyczące sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych zgodnie z kursem stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów NBP z każdego ostatniego roboczego dnia miesiąca okresu obrotowego od dnia 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku, co daje 4,2447 euro/złoty oraz od dnia 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku, co daje 4,3757 euro/złoty.
- dane dotyczące poszczególnych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej zgodnie ze średnim kursem euro/złoty określonym przez NBP na dzień 29 grudnia 2017 roku, tj. 4,1709 euro/złoty oraz na dzień 30 grudnia 2016 roku, tj. 4,4240 euro/złoty.

2. CHARAKTERYSTYKA SPÓŁKI I GRUPY KAPITAŁOWEJ

2.1. Podstawowe informacje o Spółce i Grupie Kapitałowej

Podstawowe informacje o Spółce

Zespół Elektrowni Pątnów – Adamów – Konin SA (w dalszej części sprawozdania również jako „ZE PAK SA” lub „Spółka”) działa w formie spółki akcyjnej, na podstawie przepisów Kodeksu Spółek Handlowych i innych przepisów powszechnie obowiązującego prawa polskiego. Spółka powstała na skutek przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zespół Elektrowni Pątnów – Adamów – Konin z siedzibą w Koninie w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod firmą Zespół Elektrowni „Pątnów – Adamów – Konin” Spółka Akcyjna. Akt przekształcenia został podpisany dnia 29 grudnia 1994 roku przed notariuszem Elżbietą Brudnicką z Kancelarii Notarialnej w Warszawie. W dniu 31 grudnia 1994 roku Spółka została wpisana przez Sąd Rejonowy w Koninie do rejestru handlowego w dziale „B” pod numerem RHB 847. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu, XXII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 21 czerwca 2001 roku, Spółka została wpisana do Rejestru Przedsiębiorców. Obecnie Spółka jest wpisana do Rejestru Przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy Poznań Nowe Miasto i Wilda IX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000021374. Spółka została utworzona na czas nieograniczony.

Nazwa:	Zespół Elektrowni „Pątnów – Adamów – Konin” Spółka Akcyjna
Forma prawna:	spółka akcyjna
Skrócona nazwa:	ZE PAK SA
Siedziba i adres:	ul. Kazimierska 45, 62-510 Konin, Polska
Numer telefonu:	+48 63 247 30 00
Numer telefaksu:	+48 63 247 30 30
Strona internetowa:	www.zepak.com.pl
Adres poczty elektronicznej:	zepak@zepak.com.pl
KRS:	0000021374
REGON:	310186795
NIP:	665-000-16-45

Zgodnie ze Statutem Spółki podstawowym przedmiotem działalności Spółki jest wytwarzanie i sprzedaż energii elektrycznej oraz produkcja i sprzedaż ciepła. Spółka wytwarza energię ze źródeł konwencjonalnych oraz poprzez spalanie biomasy. Spółka może prowadzić działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i poza jej granicami.

Akcje Spółki notowane są na rynku regulowanym prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie SA. Akcje Spółki są zdematerializowane i oznaczone przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA kodem papierów wartościowych ISIN PLZEPAK00012.

W 2017 roku kapitał zakładowy ZE PAK SA nie uległ zmianie. Na dzień 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy wynosił 101 647 094,00 złotych i dzielił się na 50 823 547 akcji na okaziciela serii A o wartości nominalnej 2,00 złotych każda, które uprawniają do wykonywania 50 823 547 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki, co stanowi 100% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Spółki.

Spółka nie posiada oddziałów (zakładów).

Podstawowe informacje o Grupie Kapitałowej

Na dzień 31 grudnia 2017 roku w skład Grupy Kapitałowej ZE PAK SA (również wskazywana w dalszej części sprawozdania jako „Grupa”, „Grupa Kapitałowa”, „Grupa ZE PAK SA”) wchodzi jednostka dominująca Zespół Elektrowni Pątnów – Adamów – Konin SA oraz trzynaście spółek zależnych, tj. Elektrownia Pątnów II sp. z o.o., PAK – Volt SA, PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów SA (również wskazywana w dalszej części sprawozdania jako „PAK KWB Adamów SA”), PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA (również wskazywana w dalszej części sprawozdania jako „PAK KWB Konin SA”), Przedsiębiorstwo Remontowe PAK Serwis sp. z o.o. (również wskazywana w dalszej części sprawozdania jako „PAK Serwis sp. z o.o.”), PAK Górnictwo sp. z o.o., PAK – HOLDCO sp. z o.o., PAK Infrastruktura sp. z o.o., PAK Adamów sp. z o.o., EL PAK Serwis sp. z o.o. w likwidacji, Aquakon sp. z o.o. w likwidacji, Eko-Surowce sp. z o.o. w likwidacji, Energoinvest SERWIS sp. z o.o. w likwidacji. Konsolidacji podlegają wszystkie wyżej wymienione spółki.

Spółki mające największe znaczenie dla Grupy ze względu na swoją skalę działalności to ZE PAK SA, zajmująca się wytwarzaniem energii elektrycznej i ciepła, Elektrownia Pątnów II sp. z o.o., zajmująca się wytwarzaniem energii elektrycznej oraz PAK KWB Adamów SA i PAK KWB Konin SA, zajmujące się wydobyciem węgla brunatnego. Oprócz spółek z wymienionych głównych obszarów działalności w skład Grupy wchodzi również inne spółki, które zajmują się m.in.: realizacją robót budowlanych i montażowych, pracami konserwacyjnymi, działalnością usługową, produkcyjną i handlową skierowaną na zaspokojenie potrzeb i kompleksową obsługę przemysłu.

Aktywa wytwórcze Grupy obejmują trzy elektrownie opalane węglem brunatnym zlokalizowane w centralnej Polsce, w województwie wielkopolskim. Są to: Pątnów II, która jest wyposażona w blok energetyczny na parametry nadkrytyczne, Pątnów I, oraz Konin, wyposażona m.in. w blok z kotłem dedykowanym opalanym biomasą. Łączna osiągalna moc elektryczna brutto aktywów wytwórczych Grupy na dzień publikacji niniejszego raportu wynosi 1896 MW.

Główne aktywa wydobywcze Grupy skoncentrowane są głównie w dwóch spółkach: PAK KWB Konin SA, która eksploatuje aktualnie odkrywki Józwin, Tomisławice oraz Drzewce, PAK KWB Adamów SA eksploatującą odkrywkę Adamów.

Zdecydowana większość generowanych przez Grupę przychodów ze sprzedaży pochodzi ze sprzedaży energii elektrycznej. Uzupełnienie stanowią przychody ze sprzedaży ciepła, umów o usługi budowlane i remontowe oraz praw majątkowych ze świadectw pochodzenia energii. Dodatkowe, uzależnione od poziomu kosztów wytwarzania oraz cen energii na rynku i wolumenu produkcji, źródło przychodów ze sprzedaży stanowią przychody z tytułu rozwiązania kontraktów długoterminowych na sprzedaż energii elektrycznej, generowane przez Elektrownię Pątnów II sp. z o.o. Grupa posiadając w swej strukturze kopalnie węgla brunatnego zapewnia elektrowniom dostęp do nieprzerwanych dostaw węgla brunatnego dla własnych instalacji produkcyjnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie kopalń. Pionowo zintegrowana Grupa pozwala optymalizować zapasy i dostawy węgla, koordynując wydobycie węgla z zapotrzebowaniem na to paliwo. Zapotrzebowanie na biomasę pokrywane jest na podstawie umów zawieranych z dostawcami.

Strukturę Grupy ZE PAK SA na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia Rysunek 1.

Spółka poza Grupą Kapitałową posiada udziały w Zakładach Pomiarowo-Badawczych Energetyki Energopomiar sp. z o.o. z siedzibą w Gliwicach, świadczącej usługi pomiarowe, badawcze i doradcze dotyczące m.in. energetyki. ZE PAK SA w wyżej wymienionej spółce posiada 1 udział o wartości 151 201,01 złotych, co stanowi 2,81% kapitału ogółem.

Poprzez osobę głównego udziałowca Grupa jest powiązana z innymi podmiotami, w których znaczący udział pośrednio lub bezpośrednio posiada Zygmunt Solorz.

Rysunek 1: Schemat Grupy na dzień 31 grudnia 2017 roku

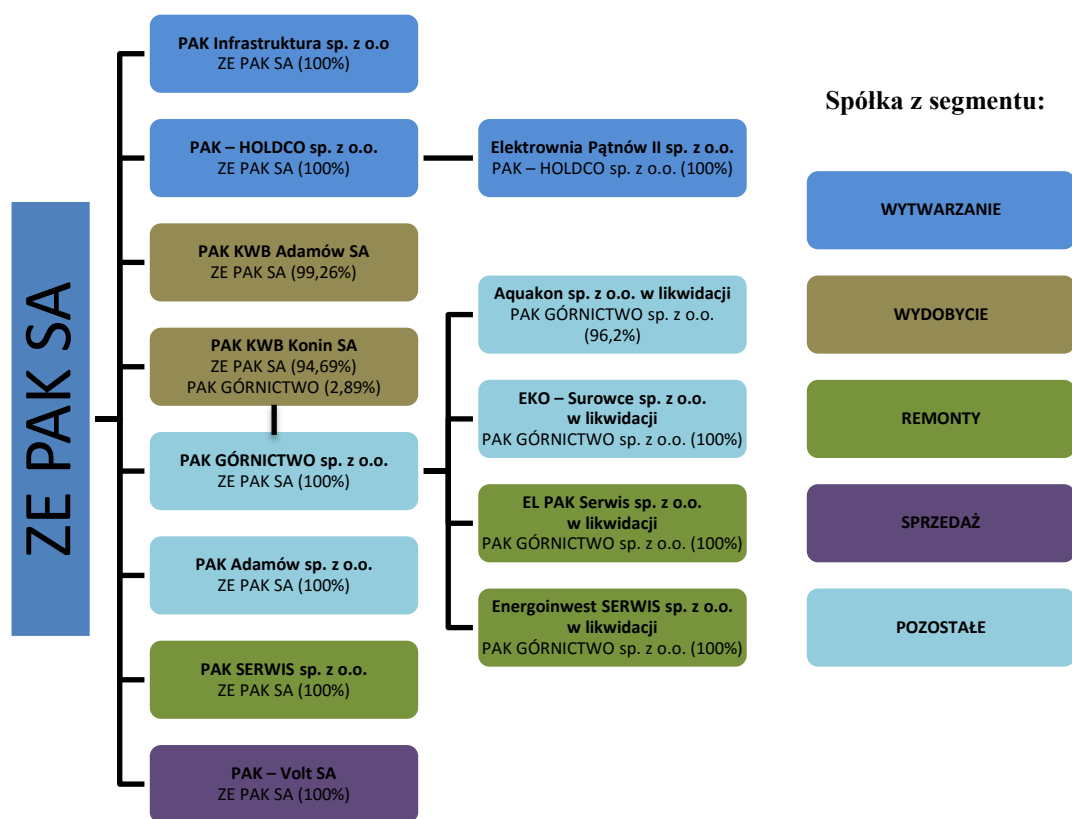

Tabela 1: Zestawienie spółek Grupy (bez ZE PAK SA)

Jednostka	Siedziba	Zakres działalności	Procentowy udział Grupy w kapitale na dzień	
			31.12.2017	31.12.2016
„Elektrownia Pątnów II” sp. z o.o.	62-510 Konin ul. Kazimierska 45	Wytwarzanie i sprzedaż energii elektrycznej z bloku 464 MW	100,00%*	100,00%*
PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA	62-540 Kleczew ul. 600-lecia 9	Wydobycie węgla brunatnego	97,58%*	96,23%*
PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów SA	62-700 Turek Warena 23	Wydobycie węgla brunatnego	99,26%	98,41%
Przedsiębiorstwo Remontowe „PAK SERWIS” sp. z o.o.	62-510 Konin ul. Przemysłowa 158	Usługi remontowo-budowlane	100,00%	100,00%
„PAK GÓRNICTWO” sp. z o.o.	62-510 Konin ul. Kazimierska 45	Poszukiwanie i rozpoznanie złóż węgla brunatnego	100,00%	100,00%
PAK – Volt SA	00-834 Warszawa ul. Pańska 77/79	Obrót energią elektryczną	100,00%	100,00%
„PAK – HOLDCO” sp. z o.o.	62-510 Konin ul. Kazimierska 45	Działalność holdingowa	100,00%	100,00%
„PAK Infrastruktura” sp. z o.o.	62-510 Konin ul. Kazimierska 45	Wykonywanie robót ogólnobudowlanych w zakresie obiektów inżynierskich gdzie indziej niesklasyfikowanych	100,00%	100,00%
PAK Adamów sp. z o.o.	62-510 Konin ul. Kazimierska 45	Kupno i sprzedaż nieruchomości	100,00%	-
„Aquakon” sp. z o.o. w likwidacji	62-610 Sompolno Police	Usługi mechaniczne, remontowe, montażowe, rekultywacja gruntów, produkcja i handel wodami mineralnymi	96,2%*	92,57%*
Eko-Surowce sp. z o.o. w	62-540 Kleczew	Usługi wulkanizacyjne, sprzedaż węgla	100,00%*	96,23%*

likwidacji	ul. 600-lecia 9	brunatnego		
Energoinwest SERWIS sp. z o.o. w likwidacji	62-510 Konin ul. Spółdzielców 3	Usługi remontowo-budowlane	100,00%*	100,00%*
EL PAK Serwis sp. z o.o. w likwidacji	62-510 Konin ul. Przemysłowa 158	Naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych, naprawa i konserwacja maszyn.	100,00%*	100,00%*

* Podmioty gdzie występuje częściowo lub w całości udział pośredni ZE PAK SA przez inne spółki z Grupy ZE PAK SA.

2.2. Podstawowe zasady oraz zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Spółką i Grupą Kapitałową ZE PAK SA

Mając na uwadze uporządkowanie kluczowych kwestii związanych z zarządzaniem Grupą Kapitałową, w której ZE PAK SA jest spółką dominującą, a jednocześnie właścicielem kapitału oczekującym satysfakcjonującego zwrotu z zaangażowanych środków finansowych, w strukturach organizacyjnych Spółki wyodrębniono Departament Nadzoru Właścicielskiego i Restrukturyzacji. Podstawowym zadaniem Departamentu jest nadzór nad działalnością Grupy Kapitałowej ZE PAK SA oraz innych spółek, w których ZE PAK SA posiada akcje lub udziały. Komórka ta koordynuje spójność działań wszystkich podmiotów należących do Grupy oraz monitoruje zgodność tych działań z obowiązującymi przepisami prawa, jak również interesem całej Grupy Kapitałowej. Departament Nadzoru Właścicielskiego i Restrukturyzacji podlega zwierzchnictwu Wiceprezesa Zarządu zajmującego się zarządzaniem sprawami korporacyjnymi.

Zgodnie z polityką realizowaną w Grupie, w kluczowych spółkach zależnych, funkcje członków Zarządów tych spółek pełnią członkowie Zarządu ZE PAK SA, a w pozostałych spółkach Grupy pełnią funkcje członków Rad Nadzorczych. Ponadto, w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania organu nadzoru właścicielskiego, Zarząd ZE PAK SA rekomenduje Radzie Nadzorczej ZE PAK SA, kandydatury pozostałych członków Rad Nadzorczych spółek Grupy.

W strukturze organizacyjnej Spółki tworzone są pionory organizacyjne skupiające komórki organizacyjne Spółki (departamenty, biura, wydziały itd.), którymi zarządzają poszczególni członkowie Zarządu ZE PAK SA. Wewnętrznego podziału kompetencji pomiędzy członków Zarządu dokonuje Rada Nadzorcza Spółki poprzez powierzenie członkowi Zarządu zarządzania określonym pionem organizacyjnym. Członkowie Zarządu ZE PAK SA współpracują oraz uzgadniają i koordynują działania w sprawach Spółki oraz zabezpieczają należyte współdziałanie zarządzanych przez siebie pionów i komórek organizacyjnych. Obszary działalności Spółki zarządzane przez poszczególnych członków Zarządu definiuje regulamin organizacyjny Spółki określający organizację przedsiębiorstwa Spółki.

W minionym roku odnotowano następujące zmiany w strukturze Grupy:

- W wyniku realizacji procesu odkupienia części akcji od uprawnionych osób oraz po przeniesieniu odkupionych od Skarbu Państwa akcji, nastąpił wzrost udziału spółek z Grupy Kapitałowej ZE PAK SA w akcjonariacie PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA do poziomu 97,58% a w PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów SA do poziomu 99,26%.

- W dniu 9 maja 2017 roku PAK Górnictwo sp. z o.o. zawarła umowy z PAK KWB Konin SA, PAK Serwis sp. z o.o. i El PAK sp. z o.o. w wyniku których PAK Górnictwo sp. z o.o. nabyła udziały w następujących spółkach: EL PAK Serwis sp. z o.o., Aquakon sp. z o.o., Eko-Surowce sp. z o.o., Energoinwest SERWIS sp. z o.o. W dniu 1 sierpnia 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenia Wspólników czterech nabytych przez PAK Górnictwo sp. z o.o. spółek podjęły uchwały o rozwiązaniu spółek i otwarciu ich likwidacji z dniem 1 sierpnia 2017 roku. Zainicjowane procesy likwidacyjne są następstwem restrukturyzacji działalności pomocniczej wobec głównych segmentów Grupy Kapitałowej. Działalność prowadzona dotychczas przez wyżej wskazane spółki jest realizowana przez PAK Górnictwo sp. z o.o., która wstąpiła w prawa i obowiązki likwidowanych spółek.

- 30 czerwca 2017 roku nastąpiło połączenie spółek EL PAK sp. z o.o. (spółka przejmowana) i PAK Serwis sp. z o.o. (spółka przejmująca) w trybie art. 492 § 1 pkt 1 Ksh poprzez przeniesienie całego majątku EL PAK sp. z o.o. na PAK Serwis sp. z o.o. Również ta zmiana w strukturze Grupy jest następstwem konsolidacji działalności pomocniczej wobec głównych segmentów Grupy.

- 16 października 2017 roku powołana została nowa spółka PAK Adamów sp. z o.o., w której ZE PAK SA posiada wszystkie udziały. Powołanie spółki związane było z przygotowaniem do procesów wynikających z zakończenia działalności przez Elektrownię Adamów.

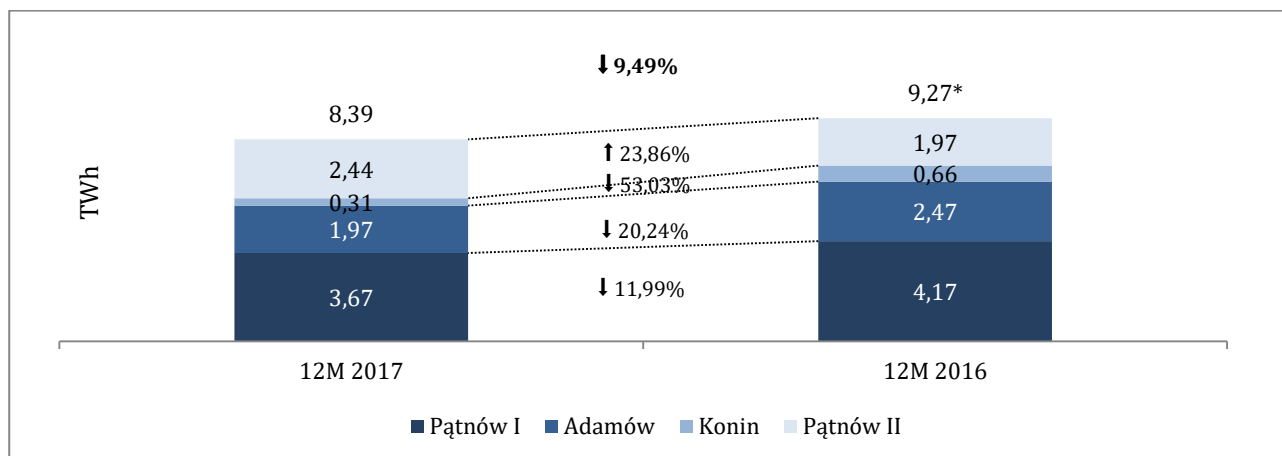

2.3. Charakterystyka podstawowych produktów, towarów i usług oraz podstawowych rynków zbytu i źródeł zaopatrzenia

Grupa Kapitałowa ZE PAK SA swoją działalność koncentruje na kilku obszarach. Podstawowym jest niewątpliwie wytwarzanie energii elektrycznej, wydobywanie węgla brunatnego, hurtowy handel energią elektryczną, uzupełnienie stanowi sprzedaż świadectw pochodzenia energii elektrycznej, działania mające na celu zapewnienie odpowiedniej ilości uprawnień do emisji CO₂ oraz produkcja i sprzedaż ciepła. Dodatkowo w ramach Grupy funkcjonują spółki zajmujące się m.in.: realizacją robót budowlanych i montażowych, pracami konserwacyjnymi, działalnością usługową, produkcyjną i handlową skierowaną na zaspokojenie potrzeb i kompleksową obsługę przemysłu. W 2017 roku Grupa prowadziła swoją działalność głównie na rynku polskim. Wyjątkiem jest działalność związana z niektórymi transakcjami na uprawnieniach do emisji CO₂, które miały miejsca pomiędzy ZE PAK SA i Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. a kontrahentami zagranicznymi.

Grupa jest czwartym pod względem wielkości krajowym producentem energii elektrycznej i opiera produkcję głównie na węglu brunatnym. Produkcja netto energii elektrycznej w elektrowni Pątnów I w 2017 roku osiągnęła 3,67 TWh, w elektrowni Adamów 1,97 TWh, w elektrowni Konin 0,31 TWh a w elektrowni Pątnów II 2,44 TWh. Produkcja energii netto ogółem we wszystkich elektrowniach Grupy w 2017 roku była niższa o 9,49% w porównaniu do roku poprzedniego. W grupie ZE PAK SA o rozkładzie generacji w poszczególnych elektrowniach decyduje przede wszystkim ekonomika produkcji, wymagania operatora oraz warunki geologiczne w kopalniach dostarczających węgiel do elektrowni.

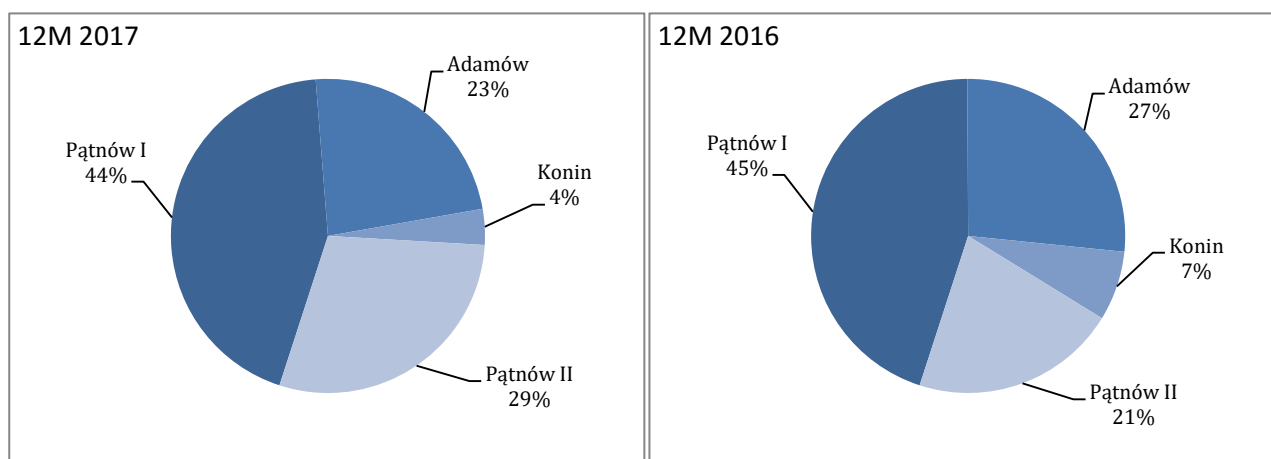
Wykres 1: Produkcja netto energii elektrycznej

* Produkcja netto energii elektrycznej razem z produkcją energii elektrycznej z bloków 1 i 2 w elektrowni Pątnów I w okresie inwestycji w I kwartale 2016 roku w ilości 0,03 TWh.

Źródło: dane wewnętrzne

Wykres 2: Struktura produkcji z podziałem na poszczególne elektrownie

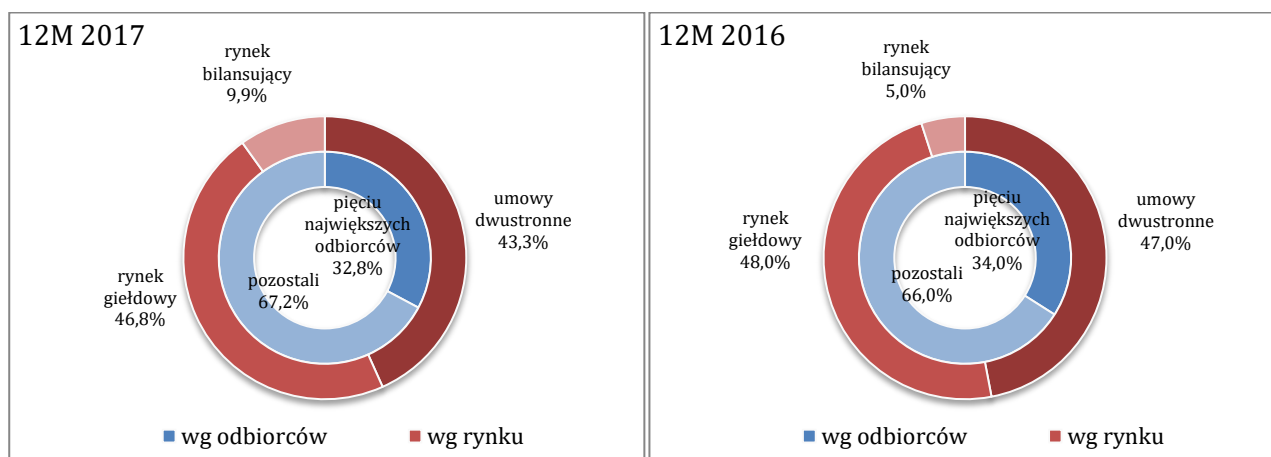

Źródło: dane wewnętrzne

W 2017 roku Grupa sprzedała 11,76 TWh energii elektrycznej, czyli o blisko 12,95% mniej niż w 2016 roku.

Główny kierunek sprzedaży energii elektrycznej w 2017 roku stanowiła sprzedaż na rynku giełdowym, który odpowiadał za 46,8% całości wolumenu sprzedanej energii¹. W ramach kontraktów bilateralnych zawieranych głównie ze spółkami obrotu energią elektryczną działającymi na rynku polskim spółki z Grupy sprzedały 43,3% całorocznego wolumenu sprzedaży energii realizowanej w 2017 roku, w tym udział pięciu największych kontrahentów Grupy wyniósł 32,8% całości sprzedaży, natomiast transakcje z odbiorcami końcowymi stanowiły 3,0% całości wolumenu sprzedaży energii elektrycznej. Uzupełnienie struktury sprzedaży stanowi rynek bilansujący energii elektrycznej, na którym spółki z Grupy sprzedały w zeszłym roku 9,9% całości wolumenu sprzedaży energii elektrycznej.

Wykres 3: struktura sprzedaży energii wg odbiorców (wewnętrzny pierścień) i według rynku (zewnętrzny pierścień)

Źródło: dane wewnętrzne

Przychody ze sprzedaży energii elektrycznej (łącznie – wytworzonej i z obrotu, pomniejszone o podatek akcyzowy) stanowiły 85,56% ogółu przychodów ze sprzedaży Grupy, natomiast przychody z tytułu otrzymanych rekompensat na pokrycie tzw. „kosztów osieroconych” w elektrowni Pątnów II stanowiły 7,42% przychodów ze sprzedaży Grupy.

¹ Elektrownia Pątnów II sp. z o. o., jako wytwórca energii elektrycznej uprawniony do otrzymania rekompensat na pokrycie tzw. „kosztów osieroconych” w ramach obowiązywania „Ustawy o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej”, w myśl przepisów Prawa Energetycznego zobowiązana jest do sprzedaży całości wytworzonej energii elektrycznej za pośrednictwem rynku giełdowego lub w drodze otwartego przetargu. Jednak decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki Elektrownia Pątnów II sp. z o. o. została zwolniona z obowiązku publicznej sprzedaży w stosunku do 60% energii elektrycznej netto wytwarzanej przez Elektrownię Pątnów II do końca 2019 roku.

Ciepło wytwarzane w elektrowniach Grupy jest sprzedawane lokalnym odbiorcom. Głównymi odbiorcami są miejskie przedsiębiorstwa energetyki ciepłej oraz miejscowi producenci przemysłowi. W 2017 roku Grupa pokrywała prawie całe zapotrzebowanie na ciepło miejskich przedsiębiorstw energetyki ciepłej w Koninie i Turku. W minionym roku elektrownie Grupy sprzedały 1 912 TJ ciepła. Sprzedaż ciepła stanowiła około 2,34% ogółu przychodów ze sprzedaży Grupy.

W 2017 roku przychody ze sprzedaży praw pochodzenia były wyjątkowo niskie w porównaniu do lat wcześniejszych. O niskich przychodach z tego źródła zdecydowała głównie bardzo niewielka produkcja energii z bloku biomasowego. To właśnie utrzymująca się tendencja niskich cen zielonych certyfikatów, stanowiących system wsparcia m.in. dla producentów energii z biomasy, spowodowała w głównej mierze decyzję o znaczącym spadku produkcji energii z tego źródła. Spółka sprzedawała wprawdzie część certyfikatów otrzymanych za poprzednie okresy, jednak ich rynkowa cena z reguły była niższa od tej po której były one księgowane w momencie wytworzenia. O dodatnim saldzie przychodów ze sprzedaży praw majątkowych zdecydowała sprzedaż czerwonych certyfikatów, związanych z produkcją energii i ciepła w kogeneracji. W 2017 roku Grupa wygenerowała 0,15 TWh czerwonych certyfikatów. Udział przychodów z tytułu sprzedaży praw majątkowych ze świadectw pochodzenia energii w 2017 roku stanowił zaledwie 0,03% ogółu przychodów Grupy.

Spośród istotnych źródeł stanowiących uzupełnienie struktury przychodów warto wspomnieć o działalności w zakresie realizacji robót budowlanych i montażowych. PAK Serwis sp. z o. o., jedna ze spółek Grupy, zajmuje się realizacją zadań tego rodzaju na potrzeby Grupy oraz dla podmiotów zewnętrznych. Głównymi zewnętrznymi odbiorcami są podmioty z sektora budownictwa przemysłowego oraz sektora wytwarzania i dystrybucji energii elektrycznej. Przychody uzyskiwane z tego usług świadczonych dla podmiotów zewnętrznych stanowiły w 2017 roku 3,39% ogółu przychodów ze sprzedaży Grupy. Pozostała działalność generowała 1,26% ogółu przychodów w minionym roku.

Głównym surowcem wykorzystywanym przez Grupę do produkcji energii jest węgiel brunatny, który jest wydobywany niemal wyłącznie na potrzeby elektrowni. Wynika to głównie z faktu, iż węgiel brunatny wydobywany w Polsce jest węglem miękkim, a jego transport na dalsze odległości nie jest opłacalny ze względu na dużą zawartość wody. Wydobywany węgiel brunatny dostarczany jest bezpośrednio z kopalń odkrywkowych do pobliskich elektrowni. Z tego względu wydobycie węgla brunatnego w Grupie ZE PAK SA jest ściśle skorelowane z ilością energii elektrycznej wytwarzanej przez elektrownie zlokalizowane w sąsiedztwie kopalń.

Praktycznie cały wydobyty w obu kopalniach węgiel jest dostarczany do elektrowni Grupy Kapitałowej ZE PAK SA, nieznaczna ilość (poniżej 1%) wykorzystywana jest na potrzeby własne kopalń bądź sprzedawana innym odbiorcom.

W Grupie, jako surowiec do produkcji energii wykorzystuje się również biomasę, która jest spalana w specjalnie dedykowanym do tego celu kotle zlokalizowanym w elektrowni Konin. Jednak w minionym roku, na skutek niekorzystnych tendencji na rynku zielonych certyfikatów produkcja z bloku biomasowego została wstrzymana.

3. OPIS DZIAŁALNOŚCI

3.1. Istotne zdarzenia roku obrotowego oraz zdarzenia następujące po dniu bilansowym mające wpływ na działalność bieżącą i przyszłą

Istotne zdarzenia roku obrotowego

Proces pozyskiwania formalnych pozwoleń w celu uruchomienia odkrywki Ościsłowo

W ramach działań zmierzających do zapewnienia surowca dla aktywów twórczych Grupy kontynuowane są prace projektowe na perspektywnych złożach węgla brunatnego. PAK KWB Konin SA prowadzi działania zmierzające do uzyskania wszelkich niezbędnych decyzji i dokumentów pozwalających na przyznanie spółce koncesji na wydobycie. Obecnie działania koncentrują się na odkrywce Ościsłowo. Planowana odkrywka ma zapewnić węgiel konieczny dla generacji energii w elektrowni Pątnów II i zmodernizowanych blokach w elektrowni Pątnów I. Otrzymanie koncesji na wydobycie musi zostać poprzedzone uzyskaniem szeregu zgód formalno-prawnych oraz dokumentów określających szczegółowo sposób prowadzenia działalności wydobywczej, jej zakres i wpływ na otoczenie planowanej inwestycji. Jednym z takich dokumentów jest decyzja środowiskowa. Organem właściwym do wydania decyzji środowiskowej dla przedsięwzięcia pod nazwą: „Wydobywanie węgla brunatnego i kopalni towarzyszących ze złoża Ościsłowo” jest Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu (RDOS w Poznaniu). 16 września 2015 roku zostało wszczęte przed tym organem postępowanie w sprawie wydania decyzji środowiskowej dla odkrywki Ościsłowo. W ramach dokumentacji niezbędnej w postępowaniu przygotowawczym zostały m.in. raport o oddziaływaniu na środowisko dla odkrywki Ościsłowo oraz ekspertyza dotycząca wpływu projektowanej odkrywki na jednolite części wód

powierzchniowych i podziemnych oraz obszary chronione. PAK KWB Konin SA z należytą starannością dostarcza dane i uzupełnia dokumentację potrzebną dla prawidłowego przeprowadzenia postępowania. Termin wydania decyzji środowiskowej był kilkakrotnie przekładany. W dniu 10 marca 2017 roku Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu wydała decyzję odmawiającą określenia środowiskowych uwarunkowań dla przedsięwzięcia. Decyzja RDOŚ w Poznaniu nie była ostateczna a PAK KWB Konin SA złożyła od niej stosowne odwołanie do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie (GDOŚ w Warszawie), w przewidzianym prawem terminie. W odwołaniu wniesiono o uchylenie zaskarżonego rozstrzygnięcia w całości i określenie uwarunkowań środowiskowych realizacji ww. przedsięwzięcia. W ocenie Zarządu Spółki istnieją realne przesłanki by oczekiwać, że ostateczna decyzja będzie pozytywna w przypadku zastosowania rozwiązań zaproponowanych przez PAK KWB Konin SA. 30 listopada 2017 roku Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska podjął decyzję o uchyleniu w całości zaskarżonej przez PAK KWB Konin SA decyzji RDOŚ w Poznaniu z dnia 10 marca 2017 roku odmawiającej określenia środowiskowych uwarunkowań dla przedsięwzięcia pn.: „Wydobycie węgla brunatnego i kopaliny towarzyszących z Odkrywki Ościsłowo” i przekazaniu sprawy do ponownego rozpatrzenia przez RDOŚ w Poznaniu.

PAK KWB Konin SA pismem z dnia 18 grudnia 2017 roku wniosła sprzeciw od ww. decyzji GDOŚ w Warszawie do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie (WSA). W ocenie PAK KWB Konin S.A. istniały podstawy do wydania przez GDOŚ w Warszawie orzeczenia reformatoryjnego, czyli zmiany zaskarżonej decyzji RDOŚ w Poznaniu i merytorycznego rozstrzygnięcia w tej sprawie, a nie skierowania sprawy do ponownego rozpatrzenia. Również uczestnik postępowania przeciwny budowie odkrywki Ościsłowo wniósł sprzeciw do WSA od decyzji GDOŚ w Warszawie. Oba sprzeciwy zostały oddalone przez WSA. Wyrok zapadł 1 marca 2018. Dnia 12 kwietnia 2018 roku PAK KWB Konin SA złożyła skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie od wyroku WSA w Warszawie z dnia 1 marca 2018 roku.

Obecnie sprawa ponownie rozpatrywana jest przez RDOŚ w Poznaniu, który wyznaczył 5 czerwca 2018 roku jako nowym terminie załatwienia sprawy.

Kolejnym warunkiem koniecznym dla realizacji przedsięwzięcia jest zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na obszarze, który ma zostać objęty planowaną odkrywką. Decyzje w tym zakresie podejmowane są przez samorządy trzech gmin, na terenie których planowana jest eksploatacja złoża Ościsłowo. W grudniu 2016 roku Minister Rolnictwa wydał zgodę na przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych gminy Ślesin i gminy Skulsk leżących w obszarze budowy odkrywki węgla brunatnego Ościsłowo. Również w grudniu 2016 roku ukazały się doniesienia medialne nt. odkrycia archeologicznego na części terenu przeznaczonego pod planowaną odkrywkę. 26 września 2017 roku Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wszczął postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków stanowiska archeologicznego „Góry stan. 24, obszar AZP 52-40/193 – cmentarzyska wielofazowego”, a więc cmentarzyska grobowców bezkomorowych kultury pucharów lejkowatych z okresu neolitu oraz cmentarzyska kurhanowego kultury łużyckiej z epoki brązu. Istotny z punktu widzenia realizacji inwestycji budowy odkrywki okazać może się ewentualny obszar objęty ochroną oraz jej zakres. 9 lutego 2018 roku Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu wydał decyzję o wpisie do rejestru zabytków stanowiska archeologicznego „Góry stan. 24, obszar AZP 52-40/193 – cmentarzysko wielofazowe” w miejscowości Góry, gm. Wilczyn pow. koniński. Jednak decyzja ta nie stała się prawomocna na skutek wniesienia odwołania do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przez jedną ze stron postępowania. Warto podkreślić, że w przeszłości, na innych eksploatowanych przez kopalnie odkrywkach niejednokrotnie dochodziło do prac wykopaliskowych i archeologicznych. PAK KWB Konin SA w przeszłości współpracowała i zamierza współpracować w takich przypadkach z wszelkimi właściwymi instytucjami.

Relacje między Zarządem a stroną społeczną

W dniu 18 stycznia 2017 roku związki zawodowe działające w Spółce wystąpiły z pismem złożonym w trybie ustawy z dnia 23 maja 1991 roku o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, zawierającym żądania dotyczące m.in. premii regulaminowej, zwrotu niewypłaconych składek na pracowniczy program emerytalny oraz wypracowania programu wsparcia dla pracowników elektrowni Adamów. Zarząd Spółki udzielił odpowiedzi na żądania zgłoszone przez związki zawodowe, przedstawiając swoje stanowisko w sprawie poszczególnych żądań wraz z powołaniem stosownych argumentów dla uzasadnienia zajętego stanowiska, wskazując m.in. na bezzasadność żądań lub konsekwencje regulacji zawartych w przepisach art. 4 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych dotyczących niedopuszczalności prowadzenia sporu zbiorowego.

26 lipca również związki zawodowe działające w kopalniach wszczęły w PAK KWB Konin SA spór zbiorowy w reakcji na zmiany organizacyjne i restrukturyzacyjne prowadzone w Grupie Kapitałowej. Aktualnie w Grupie toczą się 3 spory, w których organizacje związkowe powołują się na przepisy ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych.

Wyłączenie z eksploatacji bloków węglowych elektrowni Adamów

1 stycznia 2018 roku wchodząca w skład ZE PAK SA elektrownia Adamów została wyłączona z eksploatacji. Pięć bloków o mocy 120 MW każdy przez ponad pięćdziesiąt lat produkowało energię elektryczną na potrzeby Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, oraz ciepło na potrzeby lokalnych odbiorców. Wspomniane bloki zostały wyłączone z eksploatacji ze względów na normy środowiskowe. Instalacja w elektrowni Adamów korzystała z derogacji od Dyrektywy środowiskowej IED w zakresie 17,5 tysiąca godzin pracy począwszy od 1 stycznia 2016 roku. Czynione były starania by przedłużyć czas pracy bloków do momentu wyczerpania lokalnych złóż węgla brunatnego, jednak stanowisko Komisji Europejskiej w tej sprawie było negatywne.

Istotne zdarzenia następujące po dniu bilansowym

W okresie po dniu bilansowym nie zidentyfikowano zdarzeń istotnych dla działalności Grupy

3.2. Istotne umowy zawarte w roku obrotowym

Umowy istotne dla działalności Grupy

Z uwagi na charakterystykę działalności i rynku, na którym funkcjonuje Grupa Kapitałowa ZE PAK SA podstawowe umowy zawierane z głównymi dostawcami i odbiorcami w toku zwykłej działalności mają standardowy charakter. Umowy dotyczące dostaw głównego surowca jakim jest węgiel brunatny mają charakter wieloletni a dostawcami są spółki zależne od ZE PAK SA. W obszarze sprzedaży energii i zakupu pozwoleń do emisji CO₂ spółki z Grupy podpisują umowy ramowe z poszczególnymi kontrahentami określające podstawowe warunki współpracy. Natomiast sam zakup/sprzedaż dokonywane są w odrębnych transakcjach w odniesieniu do konkretnych ilości przy zastosowaniu aktualnych cen rynkowych.

Umowy dotyczące otrzymanych kredytów i pożyczek

Spółki z Grupy ZE PAK SA w 2017 roku podpisały następujące umowy dotyczące kredytów i pożyczek:

1. Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. podpisała Aneks do umowy kredytu konsorcjalnego na 240 mln EUR z dnia 14 stycznia 2011 roku oraz umowy w sprawie rachunków bankowych z dnia 14 stycznia 2011 roku. Na podstawie Aneksu zredukowano wysokość utrzymywanych rezerw zabezpieczających spłatę zadłużenia oraz zezwolono na dokonywanie transakcji zabezpieczających kurs walutowy. Stronami Aneksu były: Elektrownia Pątnów II sp. z o.o., ZE PAK SA, PAK-Holdco sp. z o.o. oraz PEKAO SA, mBank SA oraz Bank EBRD.
2. PAK KWB Konin SA podpisała Aneks nr 6 z Alior Bank SA przedłużający termin spłaty kredytu – linii wielocelowej do dnia 29 czerwca 2017 roku. Dostępny limit kredytowy wynosi 46 700 tysięcy złotych. Oprocentowanie według stawki WIBOR 1M plus marża banku.
3. PAK KWB Konin SA podpisała Aneks nr 7 z Alior Bank SA przedłużający termin spłaty kredytu – linii wielocelowej do dnia 30 maja 2018 roku dla produktów kredytowych oraz do dnia 31 grudnia 2018 roku dla produktów gwarancyjnych. Zwiększono dostępny limit kredytowy do kwoty 76 700 tysięcy złotych z podziałem na sublimit na kredyt w rachunku bieżącym do kwoty 66 700 tysięcy złotych oraz sublimit na gwarancje do kwoty 10 000 tysięcy złotych. Oprocentowanie kredytu na rachunku bieżącym według stawki WIBOR 1M plus marża banku.
4. PAK KWB Konin SA podpisała Aneks nr 10 z Bankiem Zachodnim WBK SA przedłużający termin spłaty kredytu do dnia 30 czerwca 2018 roku. Dostępny limit kredytowy przeznaczony na finansowanie bieżącej działalności gospodarczej wynosi 50 000 tysięcy złotych. Oprocentowanie według stawki WIBOR 1M plus marża banku.
5. PAK KWB Konin SA podpisała Aneks nr 2 do umowy o emisje obligacji z bankiem PKO BP wydłużający termin programu do dnia 31 grudnia 2019 roku.
6. PAK SERWIS sp. z o.o. podpisał z bankiem PEKAO SA aneks nr 5 i 6 do umowy o wielocelowy limit kredytowy przedłużający okres obowiązywania umowy do dnia 30 listopada 2018 roku. Dostępny wielocelowy limit kredytowy wynosi 20 000 tysięcy złotych. Oprocentowanie według stawki WIBOR 1M plus marża banku.
7. PAK SERWIS sp. z o.o. podpisał z bankiem Raiffeisen Bank Polska SA umowę o limit wierzytelności. Okres ważności dla kredytu w rachunku bieżącym to 31 lipca 2018 roku, dla kredytu rewolwingowego 15 listopada 2018

roku. Dostępny limit wynosi: 5 000 tysięcy złotych łącznie dla kredytu w rachunku bieżącym, rewolwingowego, gwarancji w złotych i innej walucie, maksymalny limit na gwarancje 4 152 tysięcy złotych.

Umowy dotyczące udzielonych pożyczek

PAK Infrastruktura sp. z o.o. z Grupy Kapitałowej ZE PAK SA w dniu 19 i 27 kwietnia 2017 roku podpisała dwie umowy udzielenia pożyczek dla innej spółki z Grupy, tj. Energoinvest Serwis sp. z o.o. Kwota każdej z pożyczek wynosiła 1 500 tysięcy złotych. Pożyczki mają być spłacane w ratach, ostateczny termin spłaty obu pożyczek przypada na 30 kwietnia 2022 roku. Oprocentowanie pożyczek ustalono na warunkach rynkowych. W związku z przejściem działalności spółki Energoinvest Serwis sp. z o.o. przez PAK Górnictwo sp. z o.o. obowiązki wynikające z umów pożyczek zostały przeniesione na PAK Górnictwo sp. z o.o.

Udzielone i otrzymane gwarancje oraz poręczenia

Tabela 2: Zestawienie udzielonych w 2017 roku gwarancji i poręczeń

	tysiące złotych	tysiące euro
	2017 rok	
Udzielone gwarancje	10 357	201
- w tym dla spółek z Grupy	-	-
Udzielone poręczenia	50 000	-
w tym dla spółek z Grupy	50 000	-

Tabela 3: Zestawienie otrzymanych w 2017 roku gwarancji i poręczeń

	tysiące złotych	tysiące euro
	2017 rok	
Otrzymane gwarancje	25 469	5 167
- w tym od spółek z Grupy	-	-
Otrzymane poręczenia	50 000	-
w tym od spółek z Grupy	50 000	-

Umowy zawarte z podmiotami powiązаныmi na warunkach odbiegających od rynkowych

W 2017 roku w Grupie Kapitałowej ZE PAK SA pomiędzy spółkami powiązаныmi nie zawierano umów na warunkach odbiegających od rynkowych.

3.3. Realizacja programu inwestycyjnego

Kluczowe inwestycje w fazie realizacji

Obecnie Grupa ZE PAK SA nie realizuje dużych projektów inwestycyjnych. Aktywność inwestycyjna skupia się przede wszystkim na realizacji niezbędnych zadań służących zapewnieniu utrzymania bieżącej sprawności i efektywniejszego wykorzystania posiadanych aktywów wydobywczych i wytwórczych. Wydatkowane w 2017 roku nakłady inwestycyjne dotyczyły przygotowania i realizacji zadań niezbędnych dla bieżącego funkcjonowania.

Elektrownia Pątnów

Głównym celem wydatkowania nakładów inwestycyjnych w 2017 roku było sfinansowanie kontynuacji modernizacji układu nawęglania, która ma na celu zagwarantowanie układu technologicznego o dużej pewności ruchowej do podawania paliwa podstawowego do kotłów z pełną wydajnością każdego ciągu. Do końca 2017 roku zrealizowano niemal całość zakresu rzeczowego modernizacji nawęglania. Kontynuowano również realizację zadania polegającego na doszczelnieniu ściany pomiędzy kotłownią a maszynownią na przestrzeni zmodernizowanych bloków 1 i 2. Realizacja zadania ma na celu zmniejszenie zapylenia przedostającego się z rejonu kotłowni w kierunku maszynowni,

podniesienie bezpieczeństwa konstrukcyjnego i pożarowego obiektów, polepszenie aspektów związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy załogi. W minionym roku rozpoczęto realizację zadania polegającego na przebudowie gospodarki ściekowej w budynku maszynowni zmodernizowanych bloków 1 i 2, którego celem jest uporządkowanie gospodarki wodnej w budynku maszynowni. Termin zakończenia wszystkich opisanych zadań planowany jest w pierwszej połowie 2018 roku.

Elektrownia Konin

Zgodnie z deklaracjami Spółka przystąpiła do realizacji zadanie, którego efektem ma być możliwość produkcji zarówno energii elektrycznej jak i energii cieplnej z bloku biomasowego w elektrowni Konin. W tym celu wybrano wykonawcę przedsięwzięcia inwestycyjnego w formule „pod klucz”, i w drugim półroczu 2017 roku rozpoczęto realizację zadania. Realizacja zakładanej koncepcji umożliwi podgrzew wody sieciowej podawanej do miasta Konin parą wytwarzaną przez blok biomasowy. Blok ten stanie się źródłem OZE produkującym energię elektryczną dla Krajowego Systemu Elektroenergetycznego i energię ciepłą dla ogrzewania miasta Konin. Planowany termin przekazania do eksploatacji zmodernizowanej turbiny TG-6 wraz z nowymi układami pomocniczymi ustalono na pierwszy kwartał 2018 roku. W ramach realizacji powyższego projektu wystąpiono również do Urzędu Regulacji Energetyki z wnioskiem o zmianę koncesji na wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji dla elektrowni Konin.

PAK KWB Konin SA i PAK KWB Adamów SA

W segmencie wydobywania PAK KWB Konin SA należąca do Grupy Kapitałowej realizowała zadania inwestycyjne na czynnych odkrywkach mające na celu utrzymanie zdolności produkcyjnych. Na odkrywkach Józwin, Drzewce i Tomisławice prowadzone są prace związane z koniecznością budowy systemów odwodnienia wynikającą z postępów robót górniczych i potrzebą przygotowania terenu pod przyszłą eksploatację. Największe wydatki poniesiono na wykupy gruntów na odkrywkach Józwin i Tomisławice oraz budowę systemu odwodnienia i zasilania w energię elektryczną na odkrywkach Józwin, Drzewce i Tomisławice. W PAK KWB Adamów SA zakupiono spycharkę przeznaczoną dla potrzeb rekultywacji odkrywki Koźmin.

3.4. Zarządzanie ryzykiem

Grupa prowadząc swoją działalność narażona jest na szereg rodzajów ryzyka, występujących faktycznie, potencjalnie lub teoretycznie, obecnych w branży oraz na rynkach, na których działają spółki Grupy Kapitałowej. Są to czynniki mające swoje źródło zarówno wewnątrz Grupy, jak i w jej otoczeniu. Mając na uwadze sformalizowanie sfery związanej z ryzykiem występującym w działalności Grupy powstał kompleksowy dokument zatytułowany „Zasady Zarządzania Ryzykiem dla Grupy Kapitałowej ZE PAK SA” („Zasady Zarządzania”). Zasady Zarządzania zostały opracowane i wdrożone w celu zdefiniowania i określenia granic ryzyk występujących lub mogących wystąpić w Grupie Kapitałowej ZE PAK SA oraz określenia mechanizmów minimalizacji ekspozycji na ryzyko w toku prowadzenia działalności w sektorze energetycznym i wydobywczym oraz minimalizacji skutków ryzyka, którego ze względu na specyfikę podstawowej działalności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA, nie da się całkowicie wyeliminować.

Pierwszym etapem było określenie spółek Grupy, w których działalności można zidentyfikować ryzyka o materialnym znaczeniu dla działalności całej Grupy, a następnie zastosowanie odpowiednich zasad postępowania. Spółkami o istotnym wpływie na podstawową działalność Grupy są: ZE PAK SA, Elektrownia Pątnów II sp. z o.o., PAK KWB Konin SA, PAK KWB Adamów SA, PAK – Volt SA. Pozostałe Spółki z Grupy nie mają bezpośredniego wpływu na ryzyka operacyjne.

W ramach wspomnianych zasad określono model i strategię biznesową Grupy Kapitałowej. Naczelną zasadą realizowanego przez Grupę modelu biznesowego w sferze działalności gospodarczej: wydobywczej, produkcyjnej i handlowej jest maksymalizacja produkcji i zysku przy jednoczesnym przestrzeganiu zasady minimalizacji ryzyka. W celu realizacji planów biznesowych Grupa dopuszcza poniesienie ryzyka, ale wyłącznie w zakresie i na zasadach określonych w Zasadach Zarządzania. Wszystkie rodzaje ryzyka biznesowego i sytuacje skutkujące ekspozycją na ryzyko są przez cały czas minimalizowane, chyba że Zasady Zarządzania lub decyzje Zarządu wyraźnie upoważnią do określonych odstępstw. W odniesieniu do struktury kapitałowej Grupy oraz schematów organizacyjnych poszczególnych spółek wyodrębniono określone role oraz określono zakres odpowiedzialności za decyzje i działania związane z realizowaną strategią i polityką rynkową. Szczególną rolę, ściśle związaną z przestrzeganiem i prawidłowym stosowaniem Zasad Zarządzania pełni zespół zadaniowy, pod nazwą „Komitet Zarządzania Ryzykiem”, działający jako organ doradczy i opiniodawczy Zarządu ZE PAK SA. Organ został powołany Zarządzeniem Prezesa Zarządu Spółki. Głównym zadaniem Komitetu Zarządzania Ryzykiem jest rozpoznanie i identyfikacja oraz merytoryczna ocena wszelkich ryzyk gospodarczych o wartości powyżej 10 mln złotych, związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej przez Grupę.

W ramach zarządzania ryzykiem w Grupie dokonano identyfikacji określonych obszarów ryzyk związanych z realizacją zakładanych celów biznesowych:

- 1) ryzyka surowcowe;
- 2) ryzyka produkcyjne;
- 3) ryzyka rynkowe i powiązane z nimi ryzyka finansowe;
- 4) ryzyka operacyjne związane z funkcjonowaniem systemów informatycznych;
- 5) ryzyko w obszarze bezpieczeństwa informacyjnego.

Dla każdego obszaru ryzyka zidentyfikowanego powyżej określono specyficzne rodzaje ryzyk dotyczące ściśle konkretnego obszaru. Rodzaj danego ryzyka został kompleksowo opisany, wraz z podaniem teoretycznych przykładów jego wystąpienia w działalności operacyjnej Grupy. Do każdego rodzaju ryzyka opracowano również konkretne formy działania mające na celu jego minimalizację lub wykluczenie, przypisano również odpowiedni miernik a tam gdzie to możliwe określono tzw. „kluczowy wskaźnik wykonania”, czyli minimalny poziom wykonania.

Kontroli, w zakresie przestrzegania Zasad Zarządzania, odpowiednio do swojego zakresu działania, podlegają kierownicy i pracownicy komórek organizacyjnych przyporządkowani do danego obszaru ryzyka. Odpowiedzialność za prawidłowe i zgodne z Zasadami Zarządzania, wykonywanie zadań przez podległe komórki organizacyjne i samodzielne stanowiska pracy ponosi kierownictwo komórek organizacyjnych. W Zasadach Zarządzania opisano również w sposób szczegółowy proces prawidłowego raportowania na temat zidentyfikowanego ryzyka a także sposób postępowania w wypadku zidentyfikowania naruszenia zasad opisanych w dokumencie.

Zgodnie z Zasadami Zarządzania od przestrzegania procedur i sposobów postępowania opisanych w dokumencie można odstąpić wyłącznie po uzyskaniu upoważnienia Zarządu ZE PAK SA wyrażonego na piśmie, zastosowanie znajduje wtedy specjalna procedura opisana również w Zasadach Zarządzania.

3.5. Opis wykorzystania wpływów z emisji

W 2017 roku PAK KWB Konin SA, spółka podlegająca konsolidacji w ramach Grupy Kapitałowej dokonała dziewięciu emisji obligacji – łączna kwota obligacji wyemitowanych w 2017 roku wyniosła 130 000 tysięcy złotych, obligacje w całości objęte zostały przez spółki z Grupy. Wpływy z tytułu emisji obligacji posłużyły do finansowania bieżącej działalności PAK KWB Konin SA.

Łączna kwota obligacji wykupionych w 2017 roku przez PAK KWB Konin SA wyniosła 130 000 tysięcy złotych, wykup w całości dotyczył obligacji objętych przez spółki z Grupy.

4. PODSTAWOWE CZYNNIKI RYZYKA PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI

W procesie przewidywania przyszłych wyników Grupy Kapitałowej Zespołu Elektrowni Pątnów–Adamów–Konin SA należy brać pod uwagę szereg czynników, występujących faktycznie, potencjalnie lub teoretycznie, obecnych w branży oraz na rynkach, na których działa Grupa. Są to czynniki mające swoje źródło zarówno wewnątrz Grupy jak i w jej otoczeniu. W ocenie Zarządu można je podzielić na takie, które występują w sposób ciągły w każdym okresie oraz te, pojawiające się incydentalnie w okresie, którego dotyczy dany raport okresowy.

Spośród najistotniejszych czynników o stałym wpływie na wyniki Grupy z pewnością wymienić należy:

- trendy makroekonomiczne w gospodarce Polski i zapotrzebowanie na energią elektryczną;
- otoczenie regulacyjne;
- ceny energii elektrycznej;
- ceny i podaż świadectw pochodzenia;
- koszt wydobycia i dostawy węgla oraz innych paliw;
- koszty uprawnień do emisji CO₂;
- rekompensaty z tytułu kosztów osieroconych w związku z rozwiązaniem KDT Elektrowni Pątnów II sp. z o.o.;
- sezonowość i warunki meteorologiczne;
- nakłady inwestycyjne, w szczególności uprawniające do otrzymania darmowych uprawnień do emisji CO₂;
- kurs walutowy euro/złoty, poziom stóp procentowych.

Ponadto istotnym czynnikiem mogącym mieć znaczący wpływ na wyniki finansowe w perspektywie kolejnych kwartałów są wyniki testów na utratę wartości aktywów. Zgodnie z MSR 36 test na utratę wartości aktywów przeprowadzany jest po zaistnieniu określonych przesłanek. Ostatnie testy zostały przeprowadzone na dzień 31 grudnia 2017 roku a ich wynik nie uzasadniał zmiany wartości składników majątku. Wykorzystywane modele wyceny aktywów wykazują wrażliwość na szereg parametrów m.in. tych opisanych w niniejszym punkcie, więc w obliczu pogarszania się perspektyw działalności, zarówno tych rynkowych jak i mających swe źródło w uwarunkowaniach prawnych, założenia do modeli wyceny majątku mogą ulec zmianie a co za tym idzie wyniki testów na utratę wartości w przyszłości mogą skutkować koniecznością dokonania weryfikacji wysokości odpisów aktualizujących wartość

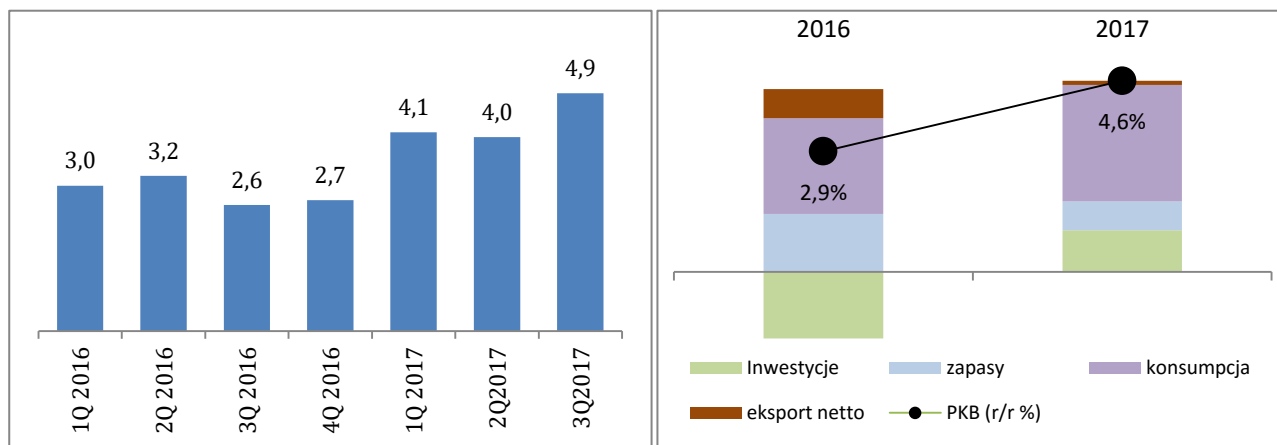

składników majątku. Kolejna analiza przesłanek uzasadniających potencjalną konieczność przeprowadzenia testów na utratę wartości składników majątku przeprowadzona zostanie na koniec następnego okresu sprawozdawczego.

Trendy makroekonomiczne w gospodarce Polski i zapotrzebowanie na energię elektryczną

Prowadząc działalność na terenie Polski, osiągając znaczną większość przychodów ze sprzedaży energii elektrycznej należy brać pod uwagę tendencje makroekonomiczne w polskiej gospodarce. Szczególne znaczenie ma wzrost realnego PKB i produkcji przemysłowej w Polsce, rozwój sektora usług oraz wzrost konsumpcji indywidualnej. Wszystkie wymienione czynniki wpływają w sposób istotny na zapotrzebowanie na energię elektryczną i jej zużycie.

Wykres 4: Dynamika PKB (%) w odniesieniu do analogicznego kwartału roku poprzedniego i roczna dynamika PKB w podziale na składowe

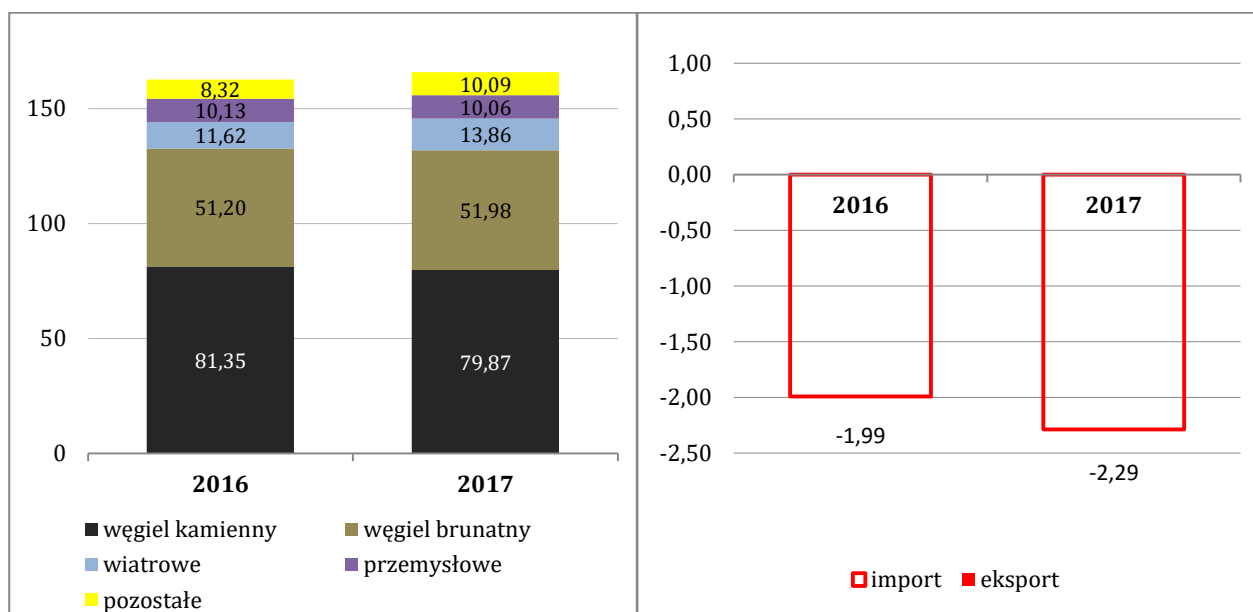

Źródło: dane GUS

Według szacunku wstępnego GUS produkt krajowy brutto („PKB”) liczony w cenach stałych roku poprzedniego wzrósł realnie w 2017 roku o 4,6%, wobec wzrostu o 2,9% w 2016 roku. Biorąc pod uwagę dynamikę PKB w III oraz IV kwartale 2017 taki wynik roczny nie był zaskoczeniem. Jednak pierwsza połowa roku nie zapowiadała aż tak wysokiej dynamiki, również prognozy dotyczące wzrostu w 2017 roku ulegały zwiększeniu wraz kolejnymi kwartałami. Zeszłoroczna dynamika była najwyższa od sześciu lat (od 2011 roku). O dynamice PKB w 2017 roku ponownie w największym stopniu zdecydowała konsumpcja. Wydatki gospodarstw domowych zwiększyły się o 4,8%, po wzroście o 3,9% w 2016 roku, w efekcie wkład konsumpcji w stopę wzrostu PKB wyniósł 2,8%. Inwestycje, choć wzrosły w 2017 roku 5,4%, po załamaniu o 7,9% rok wcześniej, to ich wkład w dynamikę PKB wyniósł 1%.

Czynniki wspierające popyt konsumpcyjny w 2017 roku pozostały podobne jak w roku poprzednim, do najważniejszych zaliczyć należy: spadek stopy bezrobocia rejestrowanego do wielkości 6,6% na koniec 2017 roku z poziomu 8,2% notowanego na koniec 2016 roku oraz znacząca dynamika wzrostu wynagrodzeń. Skumulowany wpływ tych czynników spowodował impuls popytowy pozytywnie wpływający na wkład konsumpcji w dynamikę PKB za 2017 rok. O sile konsumpcji w 2017 roku świadczy dodatkowo efekt wysokiej bazy, jaką stanowiły odczyty z 2016 roku. W przeciwieństwie do roku poprzedniego, w 2017 roku pozytywnie na dynamikę PKB działał komponent dotyczący nakładów na środki trwałe. Wpływ na wzrost tego składnika mogła mieć pewna cykliczność procesów inwestycyjnych, mniejszą niepewność legislacyjną oraz uruchomienie programów inwestycyjnych przez sektor publiczny. W przypadku inwestycji efekt niskiej bazy z poprzedniego roku działał na korzyść dynamiki. Jednak należy pamiętać, że niski wkład inwestycji w dynamikę PKB w porównaniu do stosunkowo wysokiego wkładu konsumpcji może w przyszłych okresach zmniejszać potencjał wzrostu. Warto jedynie wspomnieć, że wpływ eksportu netto na dynamikę PKB w 2017 roku był sporo niższy niż w roku poprzednim co można w jakimś stopniu łączyć z umacnianiem się złotówki w drugiej połowie roku. Wpływ zmiany stanu zapasów był dodatni, jednak mniejszy niż rok wcześniej.

Wykres 5: Struktura produkcji energii elektrycznej oraz saldo wymiany energii elektrycznej z zagranicą (wielkości brutto) – TWh

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSE

Dane dotyczące funkcjonowania Krajowego Systemu Elektroenergetycznego i Rynku Bilansującego, prezentowane przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA wskazują, że krajowe zużycie² energii elektrycznej w 2017 roku wyniosło 168,14 TWh i w porównaniu do roku poprzedniego wzrosło o 2,13%. Wzrost zużycia energii odnotowano we wszystkich miesiącach 2017 roku z wyjątkiem czerwca i grudnia, gdy odnotowano nieznaczne spadki. Wpływ na zużycie energii w 2017 roku miało przyspieszenie tempa rozwoju gospodarczego w tym dynamika wzrostu produkcji przemysłowej oraz warunki atmosferyczne, zwłaszcza w pierwszej połowie roku. Największe zapotrzebowanie na moc w 2017 roku odnotowano 9 stycznia około godz. 17.30, na poziomie 26 231 MW³, był to jednocześnie najwyższy w historii Krajowego Systemu Elektroenergetycznego poziom zapotrzebowania na moc. W 2017 roku produkcja energii elektrycznej ogółem wzrosła o 1,98%. Biorąc pod uwagę cały bilans roku, odnotowano spadek wytwarzania energii z głównego (pod względem wolumen produkowanej energii) surowca, czyli węgla kamiennego o 1,82%. Produkcja energii z węgla brunatnego wzrosła o 1,52%. Kolejny raz odnotowano przyrost generacji ze źródeł wiatrowych w skali roku o 19,2%. Przyrost generacji ze źródeł wiatrowych wynikał głównie z lepszych warunków wietrznych, ponieważ przyrost mocy osiągalnej elektrowni wiatrowych był dużo niższy i w 2017 roku wyniósł 0,67% do 5 774,3 MW⁴. W minionym roku zauważalny był wzrost generacji z gazu o blisko 24,16% w stosunku do 2016 roku. Energia elektryczna wyprodukowana z węgla kamiennego stanowiła 48,15% ogółu produkcji energii elektrycznej, energia z węgla brunatnego 31,34% a turbiny wiatrowe wygenerowały 8,35% ogółu energii. Nie zmienił się kierunek wymiany zagranicznej. W minionym roku Polska ponownie była importerem energii elektrycznej netto, nadwyżka importu nad eksportem wyniosła 2,29 TWh.

Otoczenie regulacyjne

Podmioty działające na rynku energii elektrycznej podlegają ścisłym regulacjom takim jak np. Prawo Energetyczne, ustawa o odnawialnych źródłach energii („oze”), przepisy dotyczące obowiązku publicznej sprzedaży części wytworzonej energii, jak również wsparciu dla określonych technologii wytwarzania energii, a także rozporządzenia

² Na podstawie Tabeli: Struktura produkcji energii elektrycznej w elektrowniach krajowych, wielkości wymiany energii elektrycznej z zagranicą i krajowe zużycie energii – wielkości miesięczne oraz od początku roku – wielkości brutto dostępnej na stronie PSE SA.

³ Na podstawie wykresu: Przebiegi zapotrzebowania w dniach, w których wystąpiło minimalne i maksymalne krajowe zapotrzebowanie na moc dostępne na stronie PSE SA.

⁴ Na podstawie Tabeli: Bilans mocy w rannym szczycie krajowego zapotrzebowania na moc w wartościach średnich z dni roboczych w miesiącu dostępne na stronie PSE SA

oraz dyrektywy Komisji Europejskiej i konwencje międzynarodowe, dotyczące m.in. ochrony środowiska i zmian klimatycznych (w tym emisji CO₂). Pod uwagę należy brać również przepisy prawa podatkowego oraz interpretacje i rekomendacje wydawane przez Urząd Regulacji Energetyki.

28 kwietnia 2017 roku przedstawiciele państw członkowskich Unii Europejskiej przegłosowali nowe standardy zastrzegające normy emisji dla przemysłu (tzw. BREF/BAT), które będą miały znaczący wpływ na przyszłość elektrowni konwencjonalnych. Polska oraz kilka innych państw były przeciwne zapisom tzw. konkluzji BAT. Przystosowanie dużych instalacji przemysłowych, w tym wytwarzających energię i ciepło do nowych, bardziej restrykcyjnych norm emisji SO₂, NO_x, pyłów oraz wprowadzonych po raz pierwszy dopuszczalnych poziomów rtęci, a dodatkowo dopuszczalnych średniorocznych poziomów chlorowodoru, fluorowodoru i amoniaku, w sytuacji braku uzyskania odstępstwa od konkluzji BAT, będzie się wiązało z kosztownymi inwestycjami. Instalacje wytwarzania energii będą musiały dostosować się do nowych wymogów emisyjnych w ciągu 4 lat od daty publikacji decyzji przyjmującej przepisy, czyli do końca lipca 2021 roku. Zarówno koszty, jak i harmonogram inwestycji dostosowawczych instalacji objętych obostrzeniami będą dla polskiego systemu energetycznego ogromnym wyzwaniem w najbliższych latach.

18 lipca 2017 roku Sejm przyjął, a 3 sierpnia Prezydent podpisał ustawę Prawo wodne. Zapisy ustawy regulują zasady korzystania z zasobów wodnych oraz określają stawki opłat związane z korzystaniem z tych zasobów. Nowe obciążenia wynikające z ustawy będą dotyczyły największych gospodarstw rolnych oraz energetyki, a także przemysłu wykorzystującego duże ilości wody. Pobór wody do 5 tysięcy litrów na dobę ma być bezpłatny. Dotychczas nie obowiązywały systemy opłat za wodę do celów chłodniczych w elektrowniach ciepłych oraz wytwórczych w elektrowniach wodnych. W myśl nowych przepisów w przypadku energetyki opłata za korzystanie z zasobów wodnych wyniesie 70 groszy za m³ różnicy między ilością wód podziemnych pobranych do tych celów a ilością wód z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni, wprowadzanych do wód lub do ziemi. Inna stawka dotyczy wód powierzchniowych - to 35 groszy za m³ różnicy między ilością wód pobranych do tych celów a ilością wód z obiegów chłodzących elektrowni. Stawka za tzw. wody chłodnicze, pochodzące z obiegów chłodzących elektrowni, które np. trafiają później do rzek, wynosić będzie 68 groszy, jeżeli temperatura wód jest wyższa niż 26 stopni Celsjusza, a nie przekracza 32 stopni; 1,36 zł, jeśli jest ona wyższa niż 32 stopnie i nie przekracza 35 stopni; 4,24 zł, jeżeli przekracza 35 stopni. Według deklaracji Ministerstwa Środowiska uchwalenie nowego prawa pozwoli spełnić warunki wstępne unijnej Ramowej Dyrektywy Wodnej. Przepisy znowelizowanego prawa weszły w życie z początkiem 2018 roku.

14 sierpnia 2017 roku Prezydent podpisał nowelizację Ustawy o odnawialnych źródłach energii. Zasadniczą zmianą w nowych przepisach jest rezygnacja ze stałej wartości tzw. opłaty zastępczej, wynoszącej dotychczas 300,03 zł/MWh i powiązanie jej z rynkowymi cenami świadectw pochodzenia energii – zielonych certyfikatów oraz błękitnych certyfikatów. Opłata ma wynosić 125% średnioważonej ceny danych certyfikatów z poprzedniego roku, ale nie więcej niż 300,03 zł/MWh.

29 grudnia 2017 roku Prezydent podpisał ustawę o rynku mocy. Ustawa regulująca zasady funkcjonowania rynku mocy to jeden z kluczowych aktów prawnych dla wytwórców energii. W zamyśle autorów, ustawa ta ma zapewnić rentowność budowy nowych bloków energetycznych oraz modernizacji już istniejących jednostek, bez których systemowi energetycznemu grozi deficyt mocy. Z uwagi na wiek eksploatowanych obecnie bloków energetycznych należy się spodziewać, że w kolejnych latach trzeba będzie wyłączyć znaczną część elektrowni budowanych jeszcze w latach 60-tych i 70-tych. Pewnym rozwiązaniem dla obecnych problemów może się okazać modernizacja części jednostek wytwórczych (zwłaszcza bloków klasy 200 MW), jednak obecne hurtowe ceny energii nie sprzyjają podejmowaniu dużych zobowiązań inwestycyjnych z jakimi wiąże się remonty starych i budowa nowych jednostek. Rozwiązaniem problemu brakujących środków ma być właśnie mechanizm wspierania mocy. Rynek mocy wprowadza wsparcie w postaci dodatkowego wynagrodzenia - płatności mocowych - dla źródeł wytwórczych za to, że przez określony w kontrakcie czas, w razie potrzeby, np. niedoboru energii, będą dysponować odpowiednią mocą. Czyli będą mogły dostarczyć potrzebną energię. Takie dodatkowe źródło dochodów ma być impulsem dla wytwórców energii by chętniej finansowali modernizację albo budowę nowych mocy. Oferty na wysokość oczekiwanego wynagrodzenia za moc będą wyłaniane w specjalnych aukcjach, które zaczną się w IV kwartale 2018 roku. Wyjątkowo mają się odbyć wtedy trzy aukcje - na moc w latach: 2021, 2022, 2023. Od 2019 roku będzie odbywać się jedna aukcja rocznie - na rezerwację mocy pięć lat w przód. Aukcje będą wygrywały najtańsze oferty przy maksymalnym uwzględnieniu neutralności technologicznej. Na podobnych zasadach będą więc rozpatrywane oferty krajowych oferentów, ale i - w określonej wysokości - zagranicznych źródeł, a także usługi DSR, czyli ograniczanie zużycia energii i pobieranej mocy na żądanie. Projekt zakłada, że im większa inwestycja w źródło wytwórcze, tym dłuższy kontrakt mocowy może ono otrzymać. Dłuższymi kontraktami premiiowane będą też jednostki o niskiej emisji CO₂ oraz dostarczające odpowiednio dużo ciepła do komunalnych systemów grzewczych.

27 lutego 2018 roku Rada Europejska oficjalnie zatwierdziła reformę unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS) na okres po 2020 roku. Kolejne reformy systemu EU ETS mają w opinii ich inicjatorów, poprzez ingerencję w rynkowy model systemu, przyczynić się do realizacji zakładanych celów redukcji emisji gazów cieplarnianych do

2030 roku. Najistotniejsze propozycja zakładają: pułap całkowitych emisji ma być redukowany co roku o 2,2% (liniowy współczynnik redukcji – LRF), ponadto tempo redukcji może zostać po raz kolejny zwiększone w roku 2024, po uprzednim zbadaniu skuteczności wdrożonych mechanizmów. Do końca 2023 roku liczba uprawnień przenoszonych do rezerwy stabilności rynkowej (Market Stability Reserve, MSR) tymczasowo ma się podwoić, w 2023 roku ma wejść w życie nowy mechanizm ograniczający ważność uprawnień w rezerwie stabilności rynkowej do pewnego pułapu. Po reformie MSR ma absorbować do 24% nadpodaży praw do emisji co roku przez pierwsze cztery lata funkcjonowania zreformowanego systemu. Przepisy nowej dyrektywy EU ETS mają podlegać regularnemu przeglądowi. Decyzja Rady zamyka proces legislacyjny w sprawie nowej dyrektywy EU ETS. Kolejny krok to publikacja w unijnym dzienniku urzędowym. Nowe regulacje wejdą wówczas w życie po 20 dniach.

Ceny energii elektrycznej

Grupa generuje większość przychodów z wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej, dlatego cena, za jaką sprzedaje energię elektryczną, jest bardzo istotna dla wyników jej działalności.

W 2017 roku nastąpił spadek średniej ważonej ceny energii w odniesieniu do roku poprzedniego. Średnia ważona z notowań IRDN (Indeks Rynku Dnia Następnego) na Towarowej Giełdzie Energii (TGE) dla 2017 roku ukształtowała się na poziomie 155,56 zł/MWh co oznacza spadek w odniesieniu do 2016 roku o 5,15 zł/MWh tj. o około 3,2%. Charakterystyczny natomiast jest fakt, że jedynie dla II kwartału średnia ważona cena była wyższa w 2016 niż w 2017 roku, w pozostałych kwartałach to notowania z 2017 roku były wyższe. Jednak różnica w średniej ważonej cenie pomiędzy II kwartałem 2016 i 2017 była wyjątkowo duża tj. 30,86 zł/MWh. To właśnie II kwartał był okresem podwyższonej zmienności i wysokich cen w 2016 roku, natomiast w 2017 charakteryzował się najniższymi cenami i niską zmiennością. W 2017 roku druga połowa roku przyniosła wyższe poziomy cenowe i większą zmienność. Czynniki wpływające w sposób istotny na poziom notowań giełdowych na rynku SPOT pozostały te same, wśród nich najistotniejsze to: wielkość generacji wiatrowej, stan rezerwy w systemie KSE, wielkość zdolności przesyłowych udostępnianych do wymiany transgranicznej, a także warunki pogodowe. Według danych PSE 9 stycznia 2017 roku zarejestrowano najwyższy w historii Krajowego Systemu Elektroenergetycznego poziom zapotrzebowania na moc na poziomie 26 231 MW. Jednak nawet tak duże zapotrzebowanie nie zakłóciło trybu pracy systemu oraz nie przełożyło się na ekstremalnie wysokie ceny, ponieważ system był dobrze zbilansowany w tym okresie. 2017 rok nie charakteryzował się już tak dużą dynamiką przyrostu zainstalowanej mocy wiatrowej jak dwa poprzednie lata. Na koniec 2017 roku w systemie zainstalowane było 5 774,3 MW⁵ mocy turbin wiatrowych, co oznacza symboliczny przyrost jedynie o około 38,4 MW, jednak na skutek doskonałych warunków wietrznych, zwłaszcza w III i IV kwartale, przyrost produkcji energii elektrycznej z elektrowni wiatrowych wyniósł aż 19,2%⁶. Warto jednak zauważyć, że w minionym roku moc zainstalowana w systemie wzrosła z powodu nowych bloków konwencjonalnych. Blok parowo-gazowy we Włocławku o mocy 463 MW oraz największy w kraju blok na węgiel kamienny o mocy 1075 MW w Kozienicach to największe z jednostek, które zasilily KSE w minionym roku. W 2018 roku należy się spodziewać finalizacji prac w Płocku, blok gazowo parowy o mocy 600 MW i być może pierwszego z bloków węglowych w Opolu (900 MW), choć w tym przypadku informowano o opóźnieniach w harmonogramie. Kolejnym czynnikiem, który wpływał na ceny rynkowe energii elektrycznej w minionym roku, zwłaszcza w drugiej jego połowie był wzrost cen surowców, w tym węgla kamiennego, głównego surowca wykorzystywanego do produkcji energii w Polsce, oraz wzrost cen pozwoleń do emisji CO₂. Pomimo faktu, że w minionym roku ceny węgla w Polsce nie rosły tak dynamicznie jak na rynkach światowych to na podstawie Polskiego Indeksu Rynku Węgla Energetycznego w sprzedaży do energetyki zawodowej i przemysłowej w 2017 roku zanotowano wzrost o blisko 12%⁷. W drugiej połowie roku rosła również cena uprawnień do emisji CO₂ (szersze omówienie w punkcie „Koszty uprawnień do emisji CO₂” poniżej). To właśnie te dwa wyżej wymienione czynniki spowodowały prawdopodobnie wyższą cenę energii elektrycznej w drugiej połowie 2017 roku. Najwyższą kwartalną średnią ważoną cenę w 2017 roku zanotowano w III kwartale na poziomie 165,71 zł/MWh.

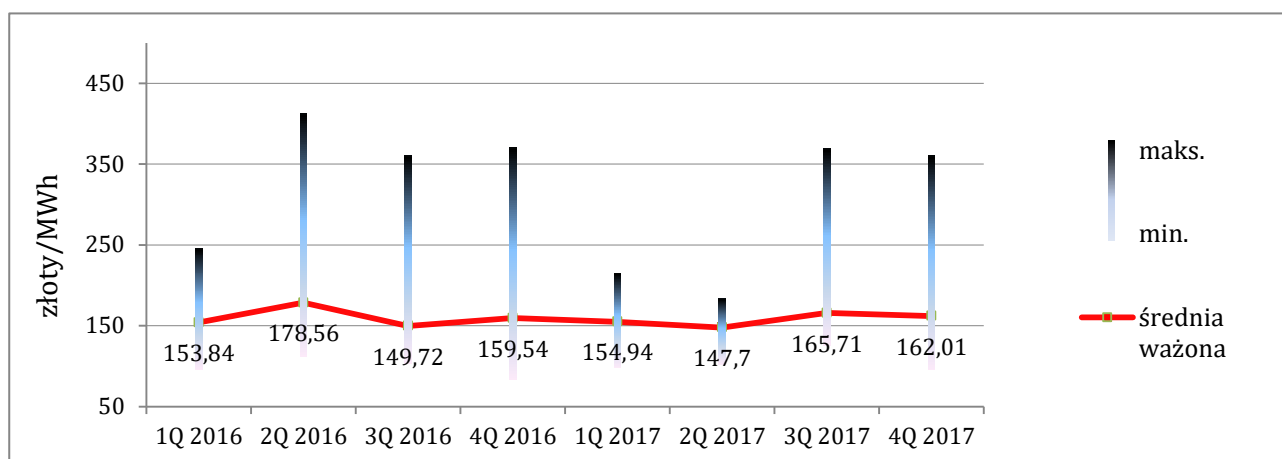
---

⁵ Na podstawie Tabeli: Bilans mocy w rannym szczycie krajowego zapotrzebowania na moc w wartościach średnich z dni roboczych w miesiącu dostępnej na stronie PSE SA.

⁶ Na podstawie danych PSE „Struktura produkcji energii elektrycznej w elektrowniach krajowych, wielkości wymiany energii elektrycznej z zagranicą i krajowe zużycie energii – wielkości miesięczne oraz od początku roku – wielkości brutto”.

⁷ Na podstawie Notowań PSCMI 1/Q Polskiego Indeksu Rynku Węgla Energetycznego 1 w sprzedaży do energetyki zawodowej i przemysłowej dostępnych na stronie ARP SA.

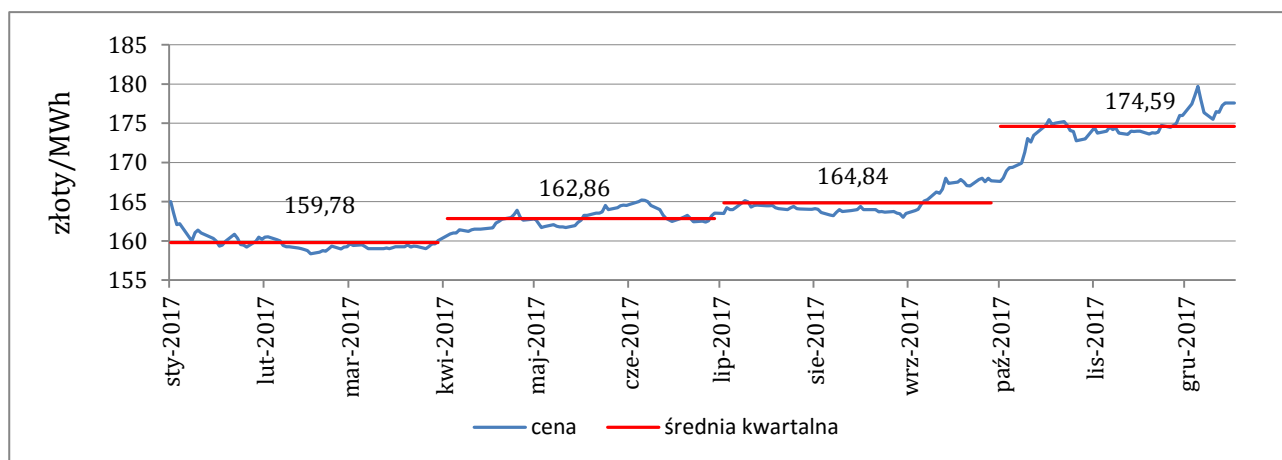
Wykres 6: Ceny energii (IRDN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TGE

Na rynku terminowym energii elektrycznej Towarowej Giełdy Energii najbardziej płynny instrument, roczny kontrakt BASE_Y-18, wraz z upływem czasu notowany był na coraz wyższych poziomach. Największą dynamikę wzrostu można było zaobserwować na przełomie III i IV kwartału. Łatwo zauważyć pewną korelację z rynkiem spot, gdzie również wyższe poziomy obserwowane były w drugiej połowie roku. Czynniki decydujące o wzrostach na obu rynkach były podobne. Coraz wyższe notowania surowców energetycznych, w tym węgla kamiennego i rosnące notowania uprawnień do emisji oraz oczekiwania na kontynuację tego trendu w kolejnym roku.

Wykres 7: Cena kontraktu terminowego na dostawę energii elektrycznej (pasmo) na 2018 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TGE

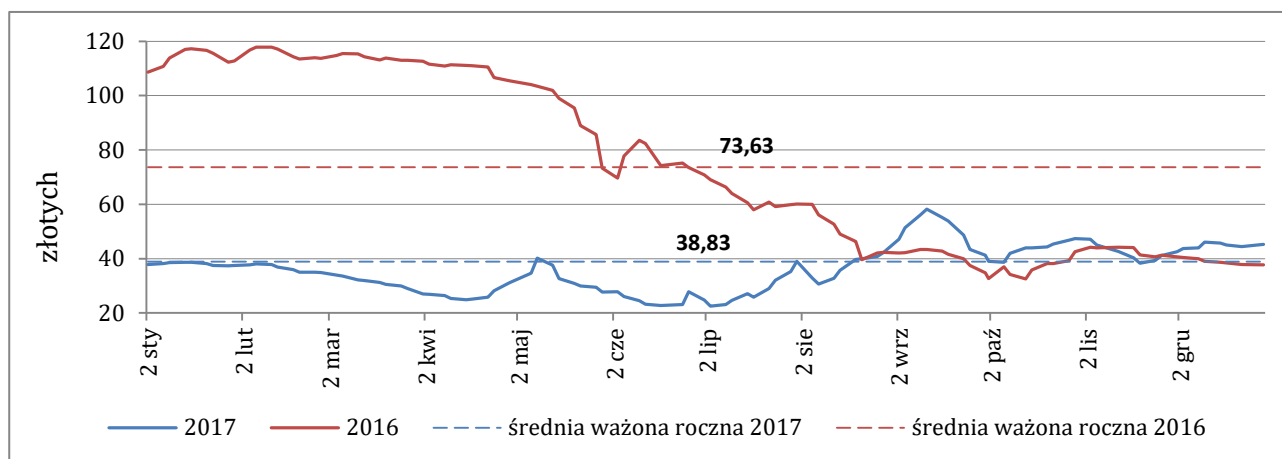
Świadectwa pochodzenia

Z uwagi na fakt, że jeden z bloków energetycznych ZE PAK SA dedykowany jest do spalania biomasy (leśnej i rolnej) a dodatkowo stosowana jest przez Grupę również wysokosprawna kogeneracja w celu wytwarzania ciepła, przy spełnieniu określonych wymogów regulacyjnych, producentowi przysługują zielone i czerwone certyfikaty. Liczba uzyskiwanych świadectw pochodzenia zależna jest od poziomu produkcji z danego źródła i zwykle jest wyższa od liczby, jaką Spółka jest zobowiązana przedstawić do umorzenia, co w przypadku nadwyżki pozwala zbywać ich określone ilości na rzecz innych uczestników rynku. Jednak produkcja zwłaszcza z bloku biomasowego, w dużej mierze uzależniona jest od poziomu cen rynkowych zielonych certyfikatów. W okresach gdy suma ceny energii wytworzonej z biomasy i ceny zielonego certyfikatu nie zapewniają osiągnięcia zakładanego efektu finansowego produkcja może ulegać zmniejszeniu lub zostać wstrzymana, co automatycznie zmniejsza również ilość generowanych zielonych certyfikatów.

2017 rok na rynku praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia z energii odnawialnej był nieco odmienny od dwóch poprzednich lat, gdy notowania zielonych certyfikatów niemal cały czas spadały. W minionym

roku mieliśmy do czynienia z symptomami świadczącymi o przerwaniu tej trwałej tendencji spadkowej. Podczas gdy jeszcze do kwietnia ceny kontynuowały spadki, to w połowie drugiego kwartału zanotowano dość dynamicznąwyżkę. Wzrost cen był co prawda krótkotrwały, ponieważ wkrótce ceny ponownie zaczęły spadać, wyznaczając minimum rocznych notowań na poziomie 22,46 złotych/MWh. Jednak kolejny impuls wzrostowy zapoczątkowany w III kwartale zdołał już podnieść ceny w sposób trwały. Zatrzymanie długotrwałej tendencji spadkowych na rynku zielonych certyfikatów w 2017 roku można łączyć z oczekiwaniami uczestników rynku na rozwiązania legislacyjne, które w założeniu ich twórców miałyby doprowadzić do zniwelowania nadpodaży, jaka towarzyszy rynkowi od kilku lat. Spośród istotnych dla rynku zdarzeń w 2017 roku warto wspomnieć o dwóch. Ostatnia nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii przewiduje, że opłata zastępcza będąca alternatywa dla umorzenia zielonych świadectw pochodzenia energii będzie zależna od notowań rynkowych zielonych certyfikatów a jej wartość będzie równa 125% średnioważonej ceny rynkowej świadectw pochodzenia z poprzedniego roku, ale nie więcej niż 300,03 zł/MWh. W sierpniu Ministerstwo Energii ogłosiło obowiązek oze na 2018 rok na poziomie 17,5% dla energii pochodzącej ze wszystkich źródeł odnawialnych z wyjątkiem biogazu rolniczego, a także 0,5% dla energii pochodzącej z biogazu rolniczego oraz obowiązek na 2019 rok, dla energii ze wszystkich źródeł odnawialnych z wyjątkiem biogazowni rolniczych na 18,5%, a obowiązek dla energii pochodzącej z biogazowni rolniczych na poziomie 0,5%. W IV kwartale na rynek powróciły jednak spadki. Redukcji nadwyżki ilości certyfikatów na rynku z pewnością nie sprzyjała wysoka generacja wiatrowa w III i IV kwartale, która pomimo zbliżonej zainstalowanej mocy, wydatnie wzrosła w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Średnia ważona cena zielonych certyfikatów w 2017 roku ukształtowała się na poziomie 38,83 złote/MWh, co oznacza spadek o 34,8 złotych/MWh czyli 47,26% w stosunku do średniej ważonej ceny z 2016 roku.

Wykres 8: Średnia cena świadectwa pochodzenia energii wyprodukowanej z OZE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych TGE

Koszty i dostawy paliw, koszt wydobycia węgla

Najistotniejszym elementem kosztów związanych z wytwarzaniem energii elektrycznej i ciepła w spółkach Grupy ZE PAK SA jest koszt paliwa. W dużej mierze ceny paliwa określają konkurencyjność poszczególnych technologii wytwarzania energii elektrycznej. Elektrownie Grupy ZE PAK SA wytwarzają znaczącą większość energii elektrycznej z węgla brunatnego, lecz wykorzystują również biomasę leśną i rolną. Ponadto, w procesie wytwarzania energii elektrycznej wykorzystywany jest do celów rozpałkowych, w minimalnych ilościach, ciężki i lekki olej opałowy.

Dwie kopalnie węgla brunatnego, PAK KWB Konin SA oraz PAK KWB Adamów SA, będące dostawcami węgla brunatnego do elektrowni Grupy ZE PAK SA, zaspokajają zapotrzebowanie aktywów wytwórczych na to podstawowe paliwo, co uniezależnia Grupę od zewnętrznych dostawców i eliminuje ekspozycję na potencjalne wahania cen węgla brunatnego. Niemniej jednak występuje ekspozycja na wahania cen pozostałych wykorzystywanych paliw (przede wszystkim biomasy) jak również część kosztów związanych z wydobyciem węgla brunatnego zależy od czynników, które pozostają poza bezpośrednią kontrolą Grupy.

Złoża eksploatowane przez kopalnie Grupy posiadają określoną zasobność. Możliwość osiągnięcia zakładanego poziomu produkcji energii elektrycznej w perspektywie długookresowej jest częściowo uzależniona od zdolności wydobycia z obecnie eksploatowanych złóż oraz uruchomienia eksploatacji nowych złóż węgla brunatnego, które byłyby ekonomicznie opłacalne. W ramach działań zmierzających do zapewnienia surowca dla aktywów wytwórczych Grupy, PAK KWB Konin SA prowadzi prace projektowe na perspektywicznych złożach węgla brunatnego.

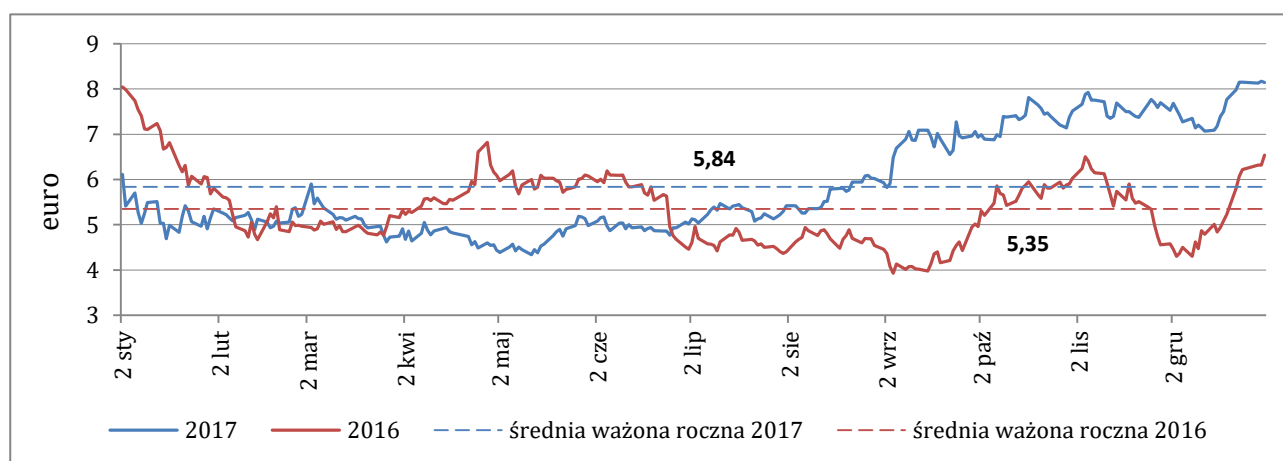
Do zagospodarowania złóż perspektywicznych potrzebne jest uzyskanie wszelkich niezbędnych formalnych zgód i pozwoleń, zwieńczone uzyskaniem koncesji na wydobycie. Proces pozyskiwania zgód i pozwoleń jest wieloetapowy i rozciągnięty w czasie. W związku z powyższym istnieje ryzyko opóźnień i przesunięć w harmonogramie zagospodarowywania kolejnych złóż, co z kolei może rodzić ryzyko przerw w dostawach węgla dla aktywów wytwórczych Grupy. Możliwość rozpoczęcia wydobycia z perspektywicznych złóż węgla w przyszłości może być ograniczona przez wiele czynników znajdujących się poza kontrolą Grupy. Do głównych czynników ryzyka należy: nieuzyskanie koniecznych koncesji, niekorzystne rozstrzygnięcia organów samorządów lokalnych w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, brak możliwości pozyskania odpowiedniego finansowania.

Koszty uprawnień do emisji CO₂

Działalność w zakresie wytwarzania ze źródeł konwencjonalnych energii elektrycznej i ciepła wiąże się z koniecznością ponoszenia kosztów emisji CO₂. Z uwagi na fakt, że koszty te stanowią istotną pozycję w strukturze kosztów ponoszonych przez wytwórców energii z węgla brunatnego, wpływ emitowanych ilości CO₂ oraz cena pozwoleń do emisji CO₂ (EUA) ma duże znaczenie dla wyników działalności. W 2017 roku Grupa otrzymała niewielką ilość darmowych uprawnień do emisji CO₂, tj. 83 317 EUA, wynikających z przydziału na produkcję ciepła. Dlatego też, praktycznie cała ilość potrzebnych Grupie ZE PAK SA uprawnień do emisji będzie musiała zostać zakupiona na rynku wtórnym, w kontraktach bilateralnych.

Przebieg notowań cen uprawnień do emisji CO₂ w 2017 można podzielić na dwa okresy. Pierwsze półrocze to konsolidacja notowań ograniczona od dołu minimalnym poziomem notowań w 2017 roku tj. 4,34 euro. Natomiast drugie półrocze to już wyraźna tendencja wzrostowa. Czynnikiem wspierającym zapotrzebowanie na energię ze źródeł konwencjonalnych w Europie (a tym samym zapotrzebowanie na prawa do emisji CO₂) były niskie temperatury w styczniu, stosunkowo wysokie temperatury oraz niższa ilość opadów w lecie. Warunki pogodowe spowodowały większą intensywność wykorzystania elektrowni węglowych, a tym samym przyczyniły się do wzrostu popytu na EUA. Drugim czynnikiem sprzyjającym popytowi na EUA, zwłaszcza w pierwszych miesiącach 2017 roku, była sytuacja sektora energetyki nuklearnej we Francji gdzie zapowiedzi koniecznych odstawień bloków energetycznych powodowały wzmożone zapotrzebowanie na energię produkowaną m.in. z węgla w krajach sąsiednich. Trzecim czynnikiem wspierającym tendencję wzrostową, zwłaszcza w drugiej połowie 2017 roku były powody czysto polityczne, wspólne wezwania przedstawicieli administracji rządowej Francji i Niemiec do szybkiego zakończenia prac nad zmianami w obowiązującym systemie handlu CO₂ EU ETS, co w konsekwencji, poprzez ingerencję w rynkowy mechanizm, miałyby wedle autorów tego planu podnieść cenę praw do emisji. Polska jako strona uczestnicząca w pracach nad zmianami w systemie handlu CO₂ sprzeciwiała się zbyt radykalnym krokom, które mogłyby wpływać na wzrost cen uprawnień do emisji a w konsekwencji również cen energii. Średnia arytmetyczna z notowań EUA w 2017 roku wyniosła 5,84 euro, co oznacza wzrost o 0,49 euro, tj. 9,16% w stosunku do średniej arytmetycznej z 2016 roku.

Wykres 9: Cena kontraktu terminowego na dostawę EUA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ICE

Rekompensaty z tytułu kosztów osieroconych w związku z rozwiązaniem „Kontraktu Długoterminowego” („KDT”)

Kontrakt długoterminowy sprzedaży mocy i energii elektrycznej (KDT) został zawarty pomiędzy Elektrownią Pątnów II sp. z o.o. a Polskimi Sieciami Elektroenergetycznymi SA. Miał on charakter wieloletniej umowy w zakresie dostarczania energii elektrycznej po ustalonej formule cenowej.

W związku z wcześniejszym rozwiązaniem (w dniu 1 kwietnia 2008 roku) KDT Elektrowni Pątnów II sp. z o.o., na mocy Ustawy z dnia 29 czerwca 2007 roku o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej, Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. jest uprawniona do otrzymywania odpowiedniej rekompensaty. Wysokość rekompensaty jest wyliczana według stosownego wzoru zamieszczonego w Ustawie. Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. objęta jest wymienioną ustawą do końca 2025 roku.

Sezonowość i warunki meteorologiczne (w tym głównie warunki wietrzne)

Popyt na energię elektryczną oraz ciepło, zwłaszcza wśród konsumentów, podlega sezonowym wahaniom. Dotychczas praktyka pokazywała, że zużycie energii elektrycznej zwiększało się zimą (głównie z powodu niskich temperatur i krótszego dnia) oraz spadało w okresie letnim (w związku z okresem wakacyjnym, wyższymi temperaturami otoczenia i dłuższym dniem). W ostatnich latach systematycznie odnotowuje się wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną latem, spowodowany w głównej mierze rosnącą liczbą wykorzystywanych urządzeń chłodniczych i klimatyzacji.

Niezależnie od czynników opisanych powyżej coraz istotniejsze dla poziomu produkcji Grupy stają się warunki meteorologiczne. Kiedyś działalność Grupy nie podlegała w znaczącym stopniu sezonowości popytu, ze względu na niskie koszty praca bloków prowadzona była w sposób ciągły (w podstawie) przez niemal cały rok. Obecnie biorąc pod uwagę rosnący udział oze w segmencie wytwórców energii, w tym przede wszystkim źródeł wiatrowych, przy szacowaniu wielkości produkcji Grupy coraz większego znaczenia nabierają warunki pogodowe, ze szczególnym uwzględnieniem warunków wietrznych. Statystycznie okresami o najlepszych warunkach wietrznych jest I i IV kwartał. Należy brać pod uwagę, że w okresach, gdy warunki wietrzne są wyjątkowo dobre a produkcja turbin wiatrowych wysoka, popyt na produkcję Grupy może ulegać okresowym zmniejszeniom, analogicznie w okresach mniejszej wietrzności produkcja może wzrastać.

Nakłady inwestycyjne

Działalność w sektorze wydobywania węgla oraz produkcji energii wymaga znaczących nakładów inwestycyjnych. Aktywa wytwórcze Grupy wymagają okresowych remontów i bieżących modernizacji, zarówno ze względu na zaostrzanie wymogów w zakresie ochrony środowiska jak i potrzebę zwiększania efektywności produkcji energii elektrycznej. Poziom nakładów inwestycyjnych miał istotny wpływ, i według oczekiwań może nadal mieć istotny wpływ, na wyniki działalności operacyjnej, poziom zadłużenia oraz przepływy pieniężne. Opóźnienia w realizacji, zmiany programu inwestycyjnego oraz przekroczenie budżetu mogą mieć poważny wpływ na nakłady inwestycyjne ponoszone w przyszłości, a także na wyniki, sytuację finansową oraz perspektywy rozwoju. Ponadto część planowanych przez Grupę projektów inwestycyjnych, zgłoszonych do Krajowego Planu Inwestycyjnego, wiąże się z przydziałem bezpłatnych jednostek uprawniających do emisji CO₂, jednak w przypadku braku realizacji tych inwestycji uniemożliwiona jest też zdolność do skorzystania z bezpłatnego przydziału

Kurs walutowy euro/złoty, poziom stóp procentowych

Pomimo faktu, że Grupa prowadzi swoją działalność na terytorium Polski, gdzie ponosi koszty i osiąga przychody w złotych, jest kilka istotnych czynników uzależniających wyniki finansowe od kursu walutowego euro/złoty oraz poziomu stóp procentowych WIBOR i EURIBOR. Do najistotniejszych zaliczyć należy:

- znacząca część zadłużenia (tj. kredyt konsorcjalny zaciągnięty przez Elektrownię Pątnów II sp. z o.o.) jest denominowana w euro, co powoduje, że deprecjacja wartości złotego w stosunku do euro ma negatywny wpływ na wyniki finansowe, ponieważ zwiększa koszty finansowania w złotych związane z zadłużeniem w obcej walucie, natomiast deprecjacja wartości euro w stosunku do złotego ma pozytywny wpływ na wyniki finansowe, ponieważ obniża koszty finansowania w złotych związane z zadłużeniem w obcej walucie,
- transakcje związane z zakupem EUA rozliczane są w euro,
- Spółka z segmentu remontowego świadczy okresowo usługi dla zagranicznych kontrahentów uzyskując przychody w euro,
- ZE PAK SA oraz Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. korzystają z finansowania dłużnego opartego na zmiennej stopie procentowej.

W 2017 roku dwie spółki z Grupy stosowały instrumenty służące ograniczeniu ryzyka wynikającego ze zmian kursów walutowych. ZE PAK SA zabezpieczyła kurs euro dla części przepływów związanych z zakupem jednostek uprawniających do emisji CO₂. Do zabezpieczenia kursu zastosowano transakcje typu forward z datą rozliczenia w grudniu 2017 roku i marcu 2018 roku. Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. zabezpieczyła kurs euro dla części przepływów związanych ze spłatą raty kredytu konsorcjalnego, stosując również transakcję typu forward z datą rozliczenia w kwietniu 2018 roku. Ryzyko walutowe w przypadku przychodów z usług budowlanych jest częściowo bilansowane przez koszty ponoszone w tej samej walucie w odniesieniu do tych samych umów. Zarządy na bieżąco monitorują sytuację finansową oraz sytuację rynkową, w razie potrzeby mogą podjąć decyzje o konieczności zastosowania

instrumentów finansowych zabezpieczających przed ryzykiem kursowym. Zgodnie z zasadami stosowanymi w Grupie ZE PAK SA ewentualne transakcje będą miały charakter zabezpieczenia i będą dopasowane do pozycji zabezpieczanej pod względem wolumenu i daty zapadalności. Decyzja o wyborze instrumentu zabezpieczającego, uwzględniała będzie również: cenę, płynność rynku, prostotę produktu, łatwość wyceny i księgowania oraz elastyczność.

Narażenie Grupy na ryzyko wywołane zmianami stóp procentowych dotyczy przede wszystkim długoterminowych zobowiązań finansowych związanych z finansowaniem inwestycji w ZE PAK SA i Elektrowni Pątnów II sp. z o.o. Grupa posiada zobowiązania finansowe, głównie kredyty i pożyczki o oprocentowaniu zmiennym. W celu zminimalizowania ryzyka stopy procentowej, Grupa ma zawarte kontrakty na zamianę stóp procentowych (swapy procentowe), w ramach których zgadza się na wymianę, w określonych odstępach czasu, różnicy między kwotą odsetek naliczonych według stałego i zmiennego oprocentowania od uzgodnionej kwoty głównej. Transakcje te mają na celu zabezpieczenie zaciągniętych zobowiązań finansowych i dotyczą kredytu konsorcjalnego Elektrowni Pątnów II sp. z o.o. opartego na zmiennej stopie EURIBOR. Do zabezpieczenia wykorzystano instrumenty typu IRS.

5. OPIS SYTUACJI FINANSOWO-MAJĄTKOWEJ

5.1. Zasady sporządzania sprawozdania finansowego

Grupa sporządza sprawozdania finansowe w oparciu o Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzone przez Unię Europejską. Powyższe standardy, określane wspólnie jako Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), obejmują również Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) i Interpretacje wydane przez Stały Komitet ds. Interpretacji oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej.

Istotne zasady rachunkowości zastosowane w Skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy zostały omówione w nocie nr 10 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za 2017 rok.

5.2. Charakterystyka podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych

Skonsolidowany rachunek zysków i strat i skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

Przychody ze sprzedaży w 2017 roku wyniosły 2 443 075 tysięcy złotych i w porównaniu do 2016 roku zmalały o 261 636 tysięcy złotych, tj. 9,67%.

Największy spadek przychodów w 2017 roku wystąpił w ramach przychodów ze sprzedaży energii elektrycznej. Spadek przychodów ze sprzedaży energii elektrycznej z produkcji własnej i z obrotu (pomniejszonych o podatek akcyzowy) w 2017 roku w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 257 128 tysięcy złotych, tj. 10,95%. Mniejszy wolumen sprzedaży energii elektrycznej wynikał zarówno z mniejszej sprzedaży energii elektrycznej z produkcji własnej, jak i sprzedaży energii elektrycznej z obrotu. Wolumen sprzedaży energii elektrycznej z produkcji własnej zmniejszył się o 0,84 TWh do 8,39 TWh, natomiast wolumen energii z obrotu zmniejszył się o 0,87 TWh do 3,37 TWh. Odnotowano natomiast wzrost uzyskanej ceny sprzedaży energii, liczonej jako przychody ze sprzedaży energii (własnej, z obrotu oraz usług systemowych) podzielone przez wolumen sprzedaży, do poziomu 177,78 złotych/MWh, tj. o 2,05%. Osiągnięta wyższa cena sprzedaży nie zdołała zniwelować ubytku przychodów jaki spowodował spadek wolumenu.

Przychody z tytułu rozwiązania KDT (umowa długoterminowa sprzedaży mocy i energii elektrycznej) w 2017 roku wyniosły 181 335 tysięcy złotych (w tym korekta 58 303 tysięcy złotych), natomiast w 2016 roku wyniosły 207 158 tysięcy złotych (w tym korekta 88 353 tysięcy złotych). Zaliczki w obu latach były na zbliżonym poziomie, tj. odpowiednio 123 028 tysięcy złotych i 118 805 tysięcy złotych, stąd różnica w wysokości uzyskanego przychodu jest rezultatem wysokości korekty. Korekta za 2017 rok skalkulowana została na niższym poziomie w porównaniu z 2016 rokiem z powodu osiągnięcia przez spółkę w 2017 roku wyższych przychodów ze sprzedaży energii i usług systemowych oraz poniesienia niższych kosztów w rozumieniu ustawy z dnia 29 czerwca 2007 roku o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej.

W 2017 roku zrealizowano niższe przychody ze sprzedaży energii cieplnej o 3 366 tysięcy złotych. Przyczyną spadku był niższy zrealizowany wolumen sprzedaży o 105,85 GJ, tj. o 5,25%.

Przychody ze sprzedaży praw majątkowych ze świadectw pochodzenia energii wyniosły w 2017 roku 700 tysięcy złotych. W 2016 roku zanotowano natomiast 812 tysięcy złotych z tego tytułu. Przychody uzyskiwane z tytułu

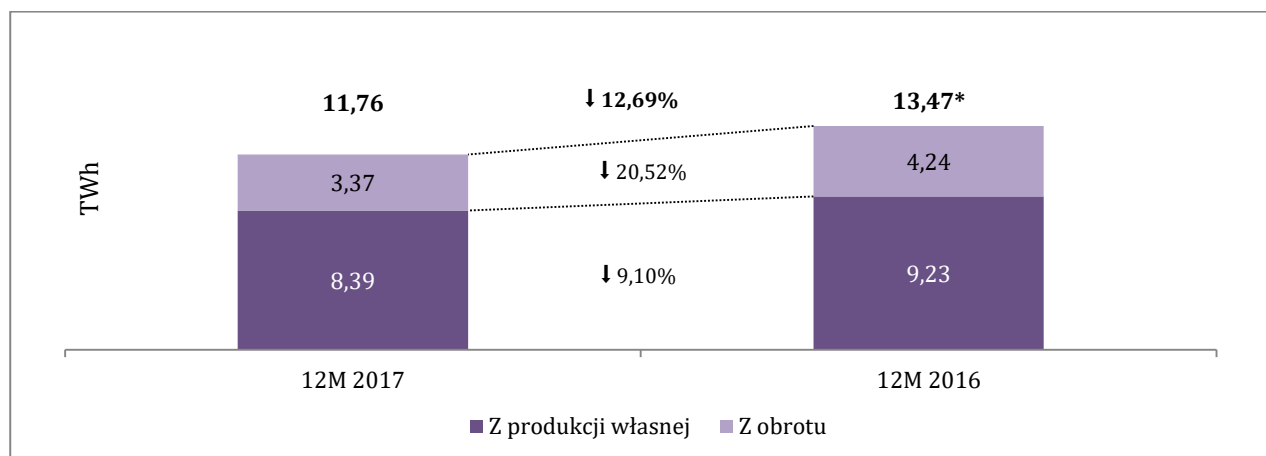
świadczeń pochodzenia energii w 2017 roku dotyczyły głównie czerwonych certyfikatów, ponieważ na skutek bardzo niewielkiej produkcji z biomasy Grupa generowała śladowe ilości zielonych certyfikatów, dodatkowo część zapasów zielonych certyfikatów była sprzedawana (w pierwszym półroczu 2017 roku) po cenach niższych niż ich wycena na koniec 2016 roku, co spowodowało dodatkowy koszt i wpłynęło na obniżenie zrealizowanego przychodu ze sprzedaży.

Przychody z umów o usługi budowlane w 2017 roku w stosunku do przychodów uzyskanych w poprzednim roku zwiększyły się o 23 400 tysięcy złotych, tj. o 39,32%. Główną przyczyną było zwiększenie zaangażowania kontraktowego spółki PAK Serwis na rzecz odbiorców zewnętrznych przy realizacji inwestycji w branży energetycznej.

Tabela 4: Zestawienie skonsolidowanych przychodów ze sprzedaży

	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku	tysiące złotych zmiana	% dynamika
Przychody ze sprzedaży energii elektrycznej (pomniejszone o podatek akcyzowy)	1 510 809	1 609 762	(98 953)	(6,15)
Przychody ze sprzedaży energii elektrycznej z obrotu	579 571	737 746	(158 175)	(21,44)
Rekompensaty z tytułu rozwiązania KDT	181 335	207 158	(25 823)	(12,47)
Przychody z umów o usługi budowlane	82 906	59 506	23 400	39,32
Przychody ze sprzedaży energii cieplnej	57 175	60 541	(3 366)	(5,56)
Prawa majątkowe ze świadectw pochodzenia energii	700	812	(112)	(13,79)
Pozostałe przychody ze sprzedaży	30 579	29 186	1 393	4,77
Przychody ze sprzedaży ogółem	2 443 075	2 704 711	(261 636)	(9,67)

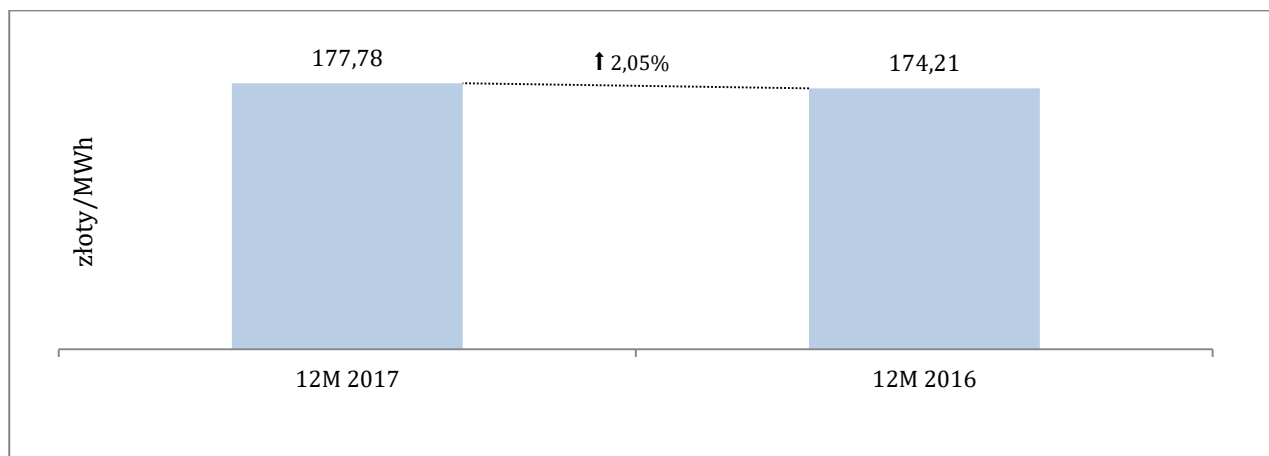
Wykres 10: Sprzedaż energii elektrycznej

* Oprócz wartości prezentowanych na wykresie, dodatkowo w 2016 roku sprzedano 0,04 TWh energii elektrycznej w ramach produkcji bloków 1 i 2 w elektrowni Pątnów I w okresie inwestycji.

Źródło: dane wewnętrzne

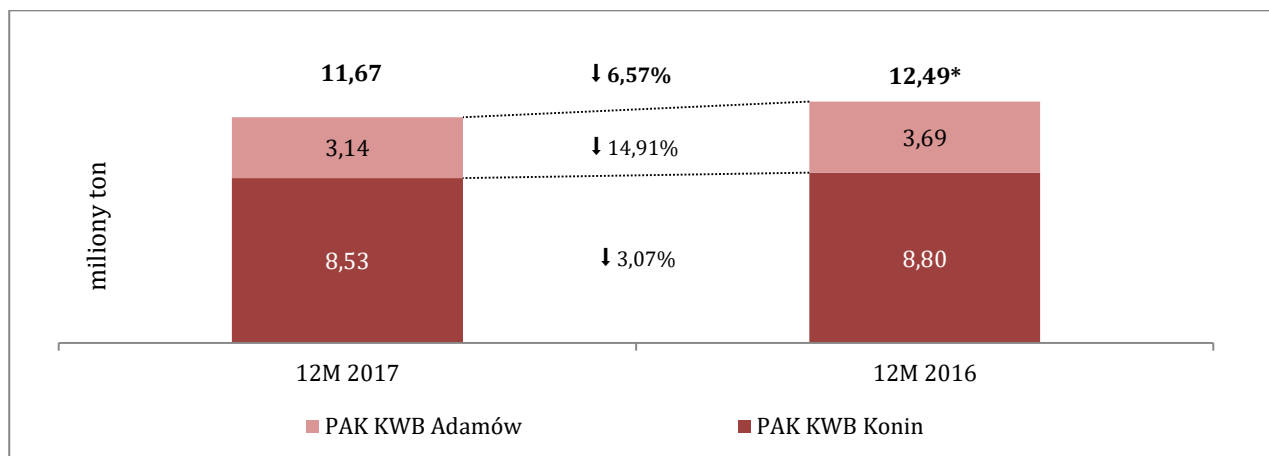
Wykres 11: Średnie ceny sprzedaży energii elektrycznej*

* Średnia cena liczona jako przychody ze sprzedaży energii (własnej, z obrotu oraz usług systemowych) podzielone przez wolumen sprzedaży.

Źródło: dane wewnętrzne

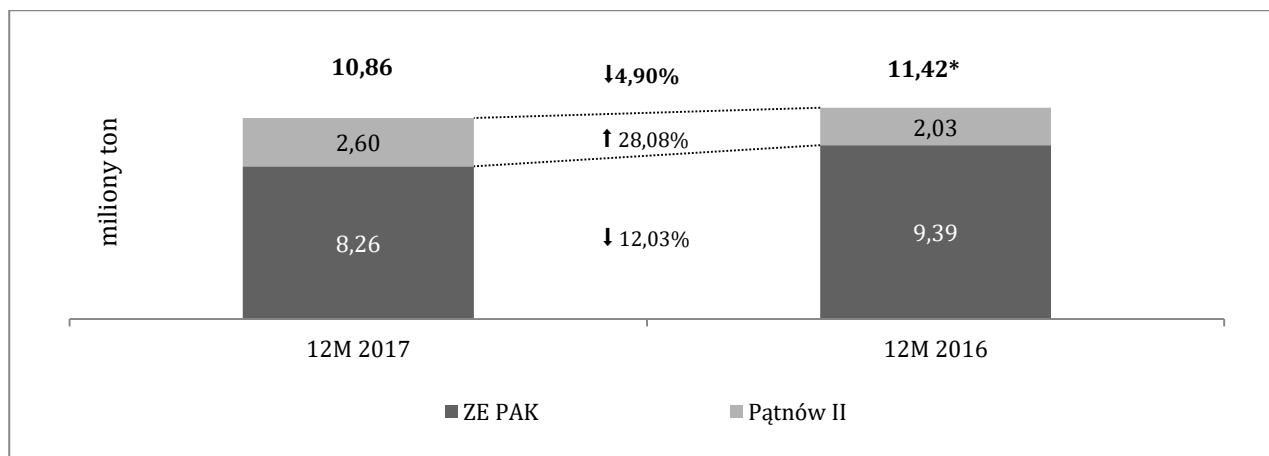
Wykres 12: Zużycie węgla brunatnego

* Oprócz wartości prezentowanych na wykresie, dodatkowo w 2016 roku zużyto 0,05 miliona ton węgla na potrzeby produkcji bloków 1 i 2 w elektrowni Pątnów I w okresie inwestycji.

Źródło: dane wewnętrzne

Wykres 13: Emisja CO₂

* Oprócz wartości prezentowanych na wykresie, dodatkowo w 2016 roku wyemitowano 0,04 miliona ton CO₂ w ramach produkcji bloków 1 i 2 w elektrowni Pątnów I w okresie inwestycji.

Źródło: dane wewnętrzne

Tabela 5: Wybrane pozycje skonsolidowanego rachunku zysków i strat

	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku	tysiące złotych zmiana	% dynamika
Przychody ze sprzedaży	2 443 075	2 704 711	(261 636)	(9,67)
Koszt własny sprzedaży	(2 035 396)	(2 241 353)	205 957	(9,19)
Zysk (strata) brutto ze sprzedaży	407 679	463 358	(55 679)	(12,02)
Pozostałe przychody operacyjne	11 324	26 461	(15 137)	(57,20)
Koszty sprzedaży	(4 258)	(4 360)	(102)	(2,34)
Koszty ogólnego zarządu	(119 467)	(108 634)	(10 833)	9,97
Pozostałe koszty operacyjne	(5 186)	(5 392)	206	(3,82)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	290 092	371 433	(81 341)	(21,89)
Przychody finansowe	16 193	9 117	7 076	77,61
Koszty finansowe	(47 652)	(72 672)	25 020	(34,43)
Zysk (strata) brutto	258 633	307 878	(49 245)	(15,99)
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	(75 089)	(57 592)	(17 497)	30,38
Zysk (strata) netto	183 544	250 286	(66 742)	(26,66)
Inne całkowite dochody netto	2 660	8 594	(5 934)	(69,05)
Całkowity dochód	186 204	258 880	(72 676)	(28,07)
EBITDA*	511 905	593 587	(81 682)	(13,76)

* Spółka definiuje i oblicza EBITDA jako zysk/(stratę) z działalności operacyjnej (obliczonej jako zysk/(strata) netto za rok obrotowy skorygowany o (i) podatek dochodowy (obciążenie podatkowe), (ii) przychody finansowe oraz (iii) koszty finansowe) skorygowany o amortyzację (wykazaną w rachunku zysków i strat) oraz odpisy aktualizujące wartość środków trwałych, aktywów niematerialnych oraz aktywów górniczych.

Koszt własny sprzedaży w 2017 roku wyniósł 2 035 396 tysięcy złotych i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszył się o 205 957 tysięcy złotych, tj. o 9,19%.

Do zmniejszenia kosztu własnego w największym stopniu przyczyniły się: niższa wartość zakupionej do sprzedaży energii elektrycznej z obrotu, niższe koszty zużycia materiałów w związku z niższą produkcją (chodzi zwłaszcza o produkcję z kotła biomasowego) oraz niższe koszty świadczeń pracowniczych wynikające z niższego średniego zatrudnienia w okresie. W 2017 roku pozytywnie zadziałał również brak istotnych odpisów aktualizujących wartość zapasów, co zwiększało bazę kosztową w 2016 roku. Niższa wartość amortyzacji widoczna w 2017 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wynika z unieczynnienia w 2016 roku jednej z odkrywek oraz zakończenia w marcu ubiegłego roku amortyzacji aktywa dotyczącego zdejmowania nadkładu w jednej z kopalń, efekt ten byłby jeszcze bardziej dostrzegalny jednak został on częściowo zniwelowany przez wyższą w 2017 roku amortyzację bloku w Elektrowni Pątnów II (w następstwie remontu kapitalnego w IV kwartale 2016). W 2017 roku zanotowano również niższy koszt szkód górniczych wykazywanych w pozostałych kosztach rodzajowych. Natomiast na zwiększenie kosztu własnego wpływ miały wyższe usługi obce jako skutek większego zaangażowania jednej ze spółek remontowych w realizację kontraktów dla zewnętrznych odbiorców, wyższych kosztów serwisowych (w 2016 roku część tych kosztów była aktywowana w komponencie remontowym podczas remontu kapitalnego w elektrowni Pątnów II). Koszty emisji CO₂ spadły w 2017 roku w porównaniu do 2016 roku w wyniku zarówno mniejszego wolumenu produkowanej energii, jaki i nieznacznie niższej poniesionej średniej ceny jednostkowej uprawnień do emisji. W 2017 roku, w przeciwieństwie do roku poprzedniego dokonano odpisu aktualizującego wartość środków trwałych w budowie, odpis dotyczył jednej z maszyn w PAK KWB Adamów SA a jego przyczyną była zmiana perspektyw ekonomicznej efektywności funkcjonowania kopalni w następstwie zakończenia działalności przez elektrownię Adamów. Dodatkowo niekorzystnie na wysokość kosztu własnego sprzedaży w 2017 roku wpłynęła konieczność jednorazowego zwiększenia rezerwy rekultywacyjnej o czym Spółka informowała w październiku. Koszt własny sprzedaży obciążała ta część rezerwy, która odnosiła się do aktualnie eksploatowanych odkrywek natomiast pozostała część rezerwy, dotycząca terenów na których eksploatację zakończono, zwiększyła koszty ogólnego zarządu.

Szczegółowe analityczne ujęcie kosztów wg rodzaju zawiera Tabela 6.

Pozostałe przychody operacyjne w 2017 roku wyniosły 11 324 tysięcy złotych i od uzyskanych w 2016 roku były niższe o 15 137 tysięcy złotych, tj. 57,20%. W 2017 roku jedna ze spółek zakończyła rozliczanie transakcji leasingu zwrotnego w związku z czym przychody wynikające z nadwyżki wartości umowy nad wartością netto przedmiotu leasingu były rozliczane jedynie przez część roku. Dodatkowo w 2016 roku miało miejsce rozwiązanie rezerw dotyczących m.in. deputatu węglowego co zawyżyło jednorazowo wartość pozostałych przychodów operacyjnych.

Pozostałe koszty operacyjne w 2017 roku wyniosły 5 186 tysięcy złotych i swoim poziomem nie odbiegały istotnie od poziomu z 2016 roku. .

Koszty sprzedaży w 2017 roku wyniosły 4 258 tysięcy złotych i były niższe o 102 tysiące złotych, tj. o 2,34% od kosztów sprzedaży zanotowanych w 2016 roku.

Koszty ogólnego zarządu w 2017 roku wyniosły 119 467 tysięcy złotych i były wyższe od poniesionych we wcześniejszym roku o 10 833 tysiące złotych, tj. o 9,97%. Wzrost kosztów ogólnego zarządu w 2017 roku w dużej mierze jest wynikiem zaklasyfikowania do tej pozycji części kosztów wynikających ze zwiększenia rezerwy rekultywacyjnej, o której Spółka informowała w październiku. W koszty ogólnego zarządu odniesiona została ta część zwiększenia rezerwy, która dotyczy nieeksploatowanych już odkrywek. Na wzrost kosztów ogólnego zarządu złożył się również efekt niższej bazy w 2016 roku z powodu rozwiązywanej wówczas rezerwy dotyczącej premii dla pracowników w jednej ze spółek. Dodatkowym czynnikiem było uwzględnienie tej części kosztów świadczeń pracowniczych, która wynikała z porozumień zawartych z pracownikami elektrowni Adamów, które zakończyła działalność w styczniu 2018.

W 2017 roku w Grupie wypracowano zysk z działalności operacyjnej w wysokości 290 092 tysiące złotych.

Przychody finansowe w 2017 roku wyniosły 16 193 tysiące złotych i były wyższe od zanotowanych w 2016 roku o 7 076 tysięcy złotych, tj. 77,61%. Największy wpływ na wzrost przychodów finansowych miała aprecjacja złotego w stosunku do euro w minionym roku poprzez wpływ na wycenę zobowiązań kredytowych w euro spółki Elektrownia Pątnów II sp. z o.o.

Koszty finansowe w 2017 roku wyniosły 47 652 tysiące złotych i w stosunku do wcześniejszego roku zmniejszyły się o 25 020 tysięcy złotych, tj. 34,43%. O spadku kosztów finansowych zdecydowały dwie przyczyny: pierwszą jest brak w 2017 roku kosztów z tytułu różnic kursowych jakie notowano rok wcześniej, drugą przyczyną są niższe koszty odsetkowe związane ze zmniejszającym się zadłużeniem Grupy.

W 2017 roku Spółka zrealizowała zysk brutto w wysokości 258 633 tysiące złotych, co oznacza spadek o 15,99% w stosunku do 2016 roku. Na poziomie netto zysk wyniósł 183 544 tysiące złotych, czyli o 66 742 tysiące złotych, tj. 26,66% mniej niż rok wcześniej.

Tabela 6: Skonsolidowane koszty rodzajowe

	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku	tysiące złotych zmiana	% dynamika
Amortyzacja	199 648	221 699	(22 051)	(9,95)
Odpisy aktualizujące wartość środków trwałych i aktywów górnictwa	22 165	455	21 710	-
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	(852)	10 188	(11 040)	-
Zużycie materiałów	252 602	336 435	(83 833)	(24,92)
Usługi obce	112 451	66 041	46 410	70,27
Podatki i opłaty z wyłączeniem podatku akcyzowego	201 592	204 688	(3 096)	(1,51)
Koszty emisji CO ₂	289 942	311 328	(21 386)	(6,87)
Koszty świadczeń pracowniczych	461 291	488 005	(26 714)	(5,47)
Pozostałe koszty rodzajowe	39 350	48 354	(9 004)	(18,62)
Wartość sprzedanych towarów i materiałów oraz sprzedanej energii zakupionej z obrotu	555 156	747 216	(192 060)	(25,70)
Koszty według rodzaju ogółem	2 133 345	2 434 409	(301 064)	(12,37)

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Suma bilansowa na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 4 455 712 tysięcy złotych i w porównaniu ze stanem na dzień 31 grudnia 2016 roku zmniejszyła się o 345 588 tysięcy złotych, tj. o 7,20%.

Aktywa trwałe na 31 grudnia 2017 roku wyniosły 3 447 776 tysięcy złotych. W porównaniu do ostatniego dnia 2016 roku zmniejszyły się o 254 282 tysiące złotych, tj. o 6,87%. Największy spadek dotyczył:

- pozycji aktywów niematerialnych, które spadły o 112 603 tysiące złotych w wyniku rozliczenia w 2017 roku uprawnień do emisji CO₂, które na koniec 2016 roku klasyfikowane były jako długoterminowe oraz
- pozycji rzeczowych aktywów trwałych, które spadły o 110 411 tysięcy złotych w wyniku różnicy pomiędzy wysokością nakładów inwestycyjnych i odpisu amortyzacyjnego w omawianym okresie. Dodatkowo, na koniec roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość środków trwałych w budowie w PAK KWB Adamów SA.

Aktywa obrotowe na 31 grudnia 2017 roku wyniosły 1 006 898 tysięcy złotych. W porównaniu z ostatnim dniem 2016 roku zmniejszyły się o 92 344 tysiące złotych, tj. 8,40%. Największa zmiana nastąpiła w pozycji pozostałe aktywa krótkoterminowych finansowe, które zmniejszyły się o 40 101 tysięcy złotych. Spadek ten związany był ze zmianami w jednej z umów kredytowych, które pozwoliły na zwolnienie części zabezpieczeń utrzymywanych wcześniej w postaci lokat. Spadły również należności z tytułu VAT wykazywane w pozycji pozostałe aktywa krótkoterminowe niefinansowe.

Kapitały własne na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosły 2 264 272 tysiące złotych, w porównaniu do zakończenia 2016 roku wzrosły o 120 615 tysięcy złotych, tj. o 5,63%, będąc rezultatem zwiększenia o tę część zysku z roku poprzedniego, która nie została wypłacona w formie dywidendy oraz wypracowanego zysk netto w trakcie bieżącego roku.

Zobowiązania na 31 grudnia 2017 roku wyniosły 2 191 440 tysięcy złotych, co oznacza, że w ciągu roku zmniejszyły się o 466 202 tysiące złotych, tj. o 17,54%. Największe zmiany nastąpiły w pozycjach:

- kredytów i pożyczek, które zmniejszyły się o 357 771 tysięcy złotych;
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług, które spadły o 85 990 tysięcy złotych oraz pozostałe zobowiązania finansowe krótkoterminowe, które zmniejszyły się o 70 256 tysięcy złotych głównie w następstwie spłaty zobowiązania Elektrowni Pątnów II sp. z o.o. związanego z rozliczeniem nadpłaty z tytułu rekompensaty za rozwiązanie KDT w latach wcześniejszych.

Tabela 7: Wybrane pozycje skonsolidowanych aktywów

	<i>tysiące złotych</i> 31 grudnia 2017 roku	<i>tysiące złotych</i> 31 grudnia 2016 roku	<i>tysiące złotych</i> zmiana	%
				<i>dynamika</i>
<i>Aktywa trwałe</i>				
Rzeczowe aktywa trwałe	3 280 835	3 391 246	(110 411)	(3,26)
Nieruchomości inwestycyjne	2 365	2 337	28	1,2
Aktywa niematerialne	6 679	119 282	(112 603)	(94,40)
Aktywa dotyczące zdejmowania nadkładu i inne aktywa górnicze (długoterminowe)	72 536	80 524	(7 988)	(9,92)
Pozostałe aktywa długoterminowe finansowe	10 311	11 945	(1 634)	(13,68)
Pozostałe aktywa długoterminowe niefinansowe	2 122	5 726	(3 604)	(62,94)
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	72 928	90 998	(18 070)	(19,86)
Razem aktywa trwałe	3 447 776	3 702 058	(254 282)	(6,87)
<i>Aktywa obrotowe</i>				
Krótkoterminowe aktywa niematerialne	261 654	273 036	(11 382)	(4,17)
Zapasy	97 758	105 296	(7 538)	(7,16)
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności	253 261	246 025	7 236	2,94
Należności z tytułu podatku dochodowego	17 731	10 227	7 504	73,37
Pochodne instrumenty finansowe krótkoterminowe	-	296	(296)	(100,00)
Pozostałe aktywa krótkoterminowe finansowe	35 788	77 317	(41 529)	(53,71)
Pozostałe aktywa krótkoterminowe niefinansowe	11 425	28 776	(17 351)	(60,30)
Kwoty należne od zamawiających z tytułu kontraktów długoterminowych	7 080	8 168	(1 088)	(13,32)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	322 201	350 101	(27 900)	(7,97)
Razem aktywa obrotowe	1 006 898	1 099 242	(92 344)	(8,4)

GRUPA KAPITAŁOWA ZESPOŁU ELEKTROWNI PAŃNÓW – ADAMÓW – KONIN SA
SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ W 2017 ROKU

Aktywa trwale zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	1 038	-	1 038	100
SUMA AKTYWÓW	4 455 712	4 801 300	(345 588)	(7,20)

Tabela 8: Wybrane pozycje skonsolidowanych pasywów

	<i>tysiące złotych</i> 31 grudnia 2017 roku	<i>tysiące złotych</i> 31 grudnia 2016 roku	<i>tysiące złotych</i> zmiana	%
				<i>dynamika</i>
<i>Kapitał własny</i>				
Kapitał podstawowy	101 647	101 647	-	-
Kapitał zapasowy	1 094 493	1 028 647	65 846	6,4
Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów pochodnych	(2 678)	(7 084)	4 406	(62,20)
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 472	3 472	-	-
Zyski zatrzymane / Niepokryte straty	884 095	769 302	114 793	14,92
Zysk (strata) netto	183 243	247 674	(64 431)	(26,01)
Kapitał własny przypadający akcjonariuszom większościowym	2 264 272	2 143 658	120 614	5,62
Kapitał własny ogółem	2 264 272	2 143 658	120 614	5,62
<i>Zobowiązania długoterminowe</i>				
Oprocentowane kredyty i pożyczki	302 465	587 851	(285 386)	(48,55)
Świadczenia pracownicze długoterminowe	48 166	48 587	(421)	(0,87)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania finansowe długoterminowe	5 146	5 069	77	1,52
Pochodne instrumenty finansowe długoterminowe (zobowiązania)	870	4 294	(3 424)	(79,74)
Dotacje i rozliczenia międzyokresowe przychodów długoterminowe	44 509	43 302	1 207	2,79
Inne rezerwy długoterminowe i rozliczenia międzyokresowe	357 902	312 253	45 649	14,62
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	432 900	388 359	44 541	11,47
Zobowiązania długoterminowe ogółem	1 191 958	1 389 715	(197 757)	(14,23)
<i>Zobowiązania krótkoterminowe</i>				
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania finansowe krótkoterminowe	146 416	302 662	(156 246)	(51,62)
Bieżąca część oprocentowanych kredytów i pożyczek	349 573	421 958	(72 385)	(17,15)
Pochodne instrumenty finansowe krótkoterminowe (zobowiązania)	4 139	5 759	(1 620)	(28,13)
Pozostałe zobowiązania niefinansowe	107 387	116 431	(9 044)	(7,77)
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	1 092	166	926	557,83
Świadczenia pracownicze krótkoterminowe	5 457	6 503	(1 046)	(16,08)
Dotacje i rozliczenia międzyokresowe przychodów krótkoterminowe	1 507	6 670	(5 163)	(77,41)
Kwoty należne zamawiającym z tytułu kontraktów długoterminowych	5 626	3 990	1 636	41,00
Inne rezerwy krótkoterminowe i rozliczenia międzyokresowe	378 285	403 788	(25 503)	(6,32)
Zobowiązania krótkoterminowe ogółem	999 482	1 267 927	(268 445)	(21,17)
Zobowiązania razem	2 191 440	2 657 642	(466 202)	(17,54)
SUMA PASYWÓW	4 455 712	4 801 300	(345 588)	(7,20)

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Grupa w 2017 roku wypracowała dodatnie saldo przepływów środków pieniężnych z działalności operacyjnej w wysokości 478 798 tysięcy złotych, które w porównaniu z poprzednim rokiem było niższe o 57 253 tysięcy złotych. Główne przyczyny, które wpłynęły na niższe saldo, obok niższego wypracowanego wyniku finansowego, to:

- zmniejszenie stanu zobowiązań (niezwiązanych z kredytami i pożyczkami) głównie w wyniku spłaty zobowiązania Elektrowni Pątnów II sp. z o.o. związanego z rozliczeniem nadpłaty z tytułu rekompensaty za rozwiązanie KDT w latach wcześniejszych,
- mniejszy spadek zapasów niż w roku poprzednim głównie w wyniku niskiego ich stanu ponieważ na skutek braku produkcji z bloku biomasowego nie uzyskiwano zielonych certyfikatów,
- dodatnie różnice kursowe w rezultacie umocnienia złotego względem euro.

Saldo operacji pieniężnych z działalności inwestycyjnej wyniosło minus 57 624 tysięcy złotych i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyło się o 126 084 tysiące złotych. O zmniejszeniu salda w głównej mierze zadecydowały niższe nakłady na nabycie rzeczowych aktywów trwałych oraz zwolnienie części zabezpieczeń utrzymywanych wcześniej w postaci lokat.

Saldo operacji pieniężnych w ramach działalności finansowej wyniosło minus 447 250 tysięcy złotych i było wyższe od zanotowanego w roku poprzednim o 60 236 tysięcy złotych. O różnicy zdecydowała wypłacona dywidenda w 2017 roku.

Środki pieniężne w ciągu 2017 roku zmniejszyły się o 26 077 tysięcy złotych i na koniec roku wyniosły 322 570 tysięcy złotych.

Tabela 9: Wybrane pozycje ze skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku	tysiące złotych okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku	tysiące złotych zmiana	% dynamika
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej				
Zysk (strata) brutto	258 633	307 878	(49 245)	(15,99)
Korekty o pozycje	220 165	228 173	(8 008)	(3,51)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	478 798	536 051	(57 253)	(10,68)
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej				
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	3 478	3 723	(245)	(6,58)
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(98 272)	(195 352)	97 080	(49,69)
Wydatki i wpływy związane z pozostałymi aktywami finansowymi	1 451	7 773	(6 322)	(81,33)
Nabycie pozostałych aktywów finansowych	35 630	-	35 630	-
Dywidendy otrzymane	208	60	148	246,67
Odsetki otrzymane	5	6	(1)	(16,67)
Pozostałe	(124)	82	(206)	-
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(57 624)	(183 708)	126 084	(68,63)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej				
Spłata zobowiązań z tytułu leasingu finansowego	(7 012)	(15 038)	8 026	(53,37)
Wpływy z tytułu kredytów, pożyczek i dłużnych papierów wartościowych	-	12 295	(12 295)	(100,00)
Spłata kredytów, pożyczek i dłużnych papierów wartościowych	(340 837)	(334 211)	(6 626)	1,98
Dywidendy wypłacone	(65 562)	-	(65 562)	-
Odsetki zapłacone	(33 373)	(48 632)	15 259	(31,38)
Pozostałe	(466)	(1 428)	962	(67,37)

Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(447 250)	(387 014)	(60 236)	15,56
Zwiększenie (zmniejszenie) netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(26 076)	(34 671)	8 595	(24,79)
Środki pieniężne na początek okresu	348 646	383 318	(34 672)	(9,05)
Środki pieniężne na koniec okresu	322 570	348 647	(26 077)	(7,47)

Wskaźniki finansowe

Niższy zysk netto w 2017 roku negatywnie wpłynął na wszystkie wskaźniki rentowności, co szczególnie widoczne jest w przypadku ROE w związku ze wzrostem wysokości kapitałów własnych w ciągu roku, a w mniejszym w przypadku pozostałych wskaźników ze względu na jednoczesny spadek wysokości aktywów, jak i przychodów ze sprzedaży.

Wskaźnik ogólnego zadłużenia obrazujący stosunek zobowiązań do sumy aktywów kolejny raz uległ obniżeniu w wyniku zmniejszenia poziomu zadłużenia w większym stopniu niż nastąpiło obniżenie sumy aktywów. Wartość wskaźnika wskazuje, że zobowiązania stanowią 49% posiadanego majątku.

Wartość wskaźnika bieżącej płynności, informującego o stopniu pokrycia zobowiązań bieżących aktywami obrotowymi krótkoterminowymi zwiększyła się do poziomu 1,01, co oznacza, że na koniec 2017 roku sytuacja płynnościowa była lepsza niż w końcówce poprzedniego roku.

Tabela 10: Wskaźniki

		2017	2016	zmiana	% dynamika
ROE	%	8,11	11,68	(2,02)	(17,29)
ROA	%	4,12	5,21	(0,26)	(4,99)
Rentowność sprzedaży netto	%	7,51	9,25	(0,14)	(1,51)
Wskaźnik ogólnego zadłużenia	x razy	0,49	0,55	(0,06)	(10,91)
Dług netto / EBITDA	x razy	0,58	1,00	(0,42)	(42,00)
Wskaźnik płynności bieżącej	x razy	1,01	0,87	0,14	16,09

5.3. Charakterystyka czynników mających wpływ na bieżące i przyszłe wyniki finansowe

Wyniki finansowe Grupy, jako podmiotu skoncentrowanego na działalności w zakresie wytwarzania i sprzedaży produkowanej energii elektrycznej na wolnym rynku hurtowym, w pełni podlegają i są uzależnione od zachowania się innych uczestników tego rynku, którzy w większym lub mniejszym stopniu, w zależności od posiadanego udziału w rynku, wpływają na poziom kształtowanych cen. Zachowania rynkowe uczestników hurtowego rynku energii stymulowane są z kolei działaniami legislacyjnymi w obszarze szeroko rozumianej polityki energetycznej, prowadzonej zarówno na szczeblu krajowym, unijnym ale i na szczeblu gospodarki globalnej.

W ostatnim czasie sektor energetyczny doświadczył szeregu zmian, jednak również w najbliższej przyszłości nie brakuje zapowiedzi mogących mieć istotny wpływ na kształt i zasady funkcjonowania szeroko rozumianego rynku energii. W tym kontekście wspomnieć można chociażby o procedowanym obecnie pakiecie regulacji unijnych, rzutujących na funkcjonujące obecnie unijne i krajowe akty prawne. Znany uczestnikom rynku energii pakiet regulacji pod nazwą „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków” (Pakiet Zimowy) może zasadniczo wpływać na ustawodawstwo krajowe w sektorze energetycznym. Ustalenia związane z kształtem tych regulacji, są w szczególności bardzo istotne z punktu widzenia ustawy wprowadzającej w Polsce rynek mocy, którą parlament w Polsce przyjął na początku grudnia 2017 roku. Polski rynek mocy skonstruowany został w taki sposób, żeby był neutralny technologicznie i zapewniał udział krajowym wytwórcom opierającym produkcję na każdej technologii, jak i podmiotom oferującym usługę redukcji zapotrzebowania na moc, oraz zagranicznym podmiotom. Z punktu widzenia działalności prowadzonej przez Grupę, rynek mocy w swoich założeniach jest mechanizmem wsparcia przede wszystkim dla firm energetycznych, mającym stymulować inwestycje w modernizację funkcjonujących obecnie i budowę nowych jednostek wytwórczych, gdyż dzisiejsze ceny energii na rynku hurtowym są na tyle niskie, że nie zapewniają zwrotu zaangażowanego kapitału, w żadnej z dostępnych technologii wytwarzania. Dodatkowo, funkcjonujący na rynku systemu wsparcia dla oze, którego beneficjentem w Polsce są przede wszystkim farmy wiatrowe, wypiera z rynku najstarsze bloki węglowe, co z uwagi na brak nowych inwestycji w jednostki wytwórcze centralnie dysponowane przez Operatora Systemu Przesyłowego („OSP”), skutkuje ryzykiem powstania w Krajowym Systemie Elektroenergetycznym („KSE”) niedoborów mocy.

Oceniając zatem otoczenie rynkowe i regulacyjne producenta i sprzedawcy energii elektrycznej, należy brać pod uwagę kilka zjawisk szczególnie istotnych w ostatnim roku, których skutki mogą wpływać również na wyniki Grupy w przyszłości:

- ograniczenie przyrostu mocy w KSE w segmencie turbin wiatrowych;
- zintensyfikowane prace nad projektem dotyczącym zasad funkcjonowania rynku mocy, zakończone uchwaleniem Ustawy o rynku mocy;
- prace nad nowelizacją Ustawy o odnawialnych źródłach energii, usuwającej kolizję obecnie obowiązującej ustawy z prawem europejskim oraz ustanawiającej taki system wsparcia dla oze, który będzie w pełni akceptowalny przez Komisję Europejską;
- prace nad strategią energetyczną Polski do 2030 roku, która ma określić nowy kształt docelowego miksu energetycznego dla Polski, a w tym założenia dla górnictwa węgla brunatnego;
- prace nad nowym system wsparcia dla wytwarzania energii w kogeneracji;
- zintensyfikowane prace nad dostosowaniem hurtowego rynku energii elektrycznej do dyrektywy MIFID II;
- wydanie przez Komisji Europejską Rozporządzenia w sprawie konkluzji BAT, wyznaczającego dla instalacji 4 letni okres dostosowawczy, tj. do sierpnia 2021 roku;
- prace nad Pakietem Zimowym, wprowadzającym m.in. nowe ograniczenia dotyczące emisji CO₂ oraz zakładającym zwiększenie udziału oze w produkcji energii elektrycznej;
- zintensyfikowane prace na reformą systemu handlu uprawnieniami do emisji CO₂ (EU ETS) po 2020 roku;
- uczestnictwo Polski w międzyoperatorskich projektach, mających na celu budowę wspólnego europejskiego rynku w modelu „Price Coupling of Regions”.

Grupa generuje większość przychodów z wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej, dlatego cena, za jaką sprzedaje energię elektryczną, jest bardzo istotna dla wyników jej działalności. Analizując bieżące trendy rynkowe w kontekście poziomu cen energii elektrycznej na hurtowych rynkach energii, przyjrzyć należy się przede wszystkim cenom notowanym na Towarowej Giełdzie Energii SA („TGE”), które jako najbardziej transparentne, stanowią podstawę ustalania warunków cenowych w umowach dwustronnych, zawieranych na bilateralnym rynku ofertowym (rynek OTC). Czynniki wpływające w sposób istotny na poziom notowań giełdowych na rynku SPOT pozostają od lat te same, wśród nich najistotniejsze to: wielkość generacji wiatrowej, stan rezerwy w systemie KSE, wielkość zdolności przesyłowych udostępnianych do wymiany transgranicznej, a także warunki pogodowe (szerszy opis trendów na spotowym oraz terminowym rynku energii znaleźć można w punkcie 4 „Podstawowe czynniki ryzyka prowadzonej działalności – Ceny energii elektrycznej” niniejszego sprawozdania). Charakterystycznym dla minionego roku zjawiskiem, z punktu widzenia transparentności cen jest fakt, że wolumen obrotu na TGE spadł w minionym roku o 11,8 % w stosunku do roku 2016 (wolumen obrotu energią elektryczną na TGE wyniósł w 2017 roku 111,65 TWh)⁸. Prawdopodobnej przyczyny można upatrywać w ciążącej na uczestnikach hurtowego rynku energii elektrycznej perspektywie wejścia w życie tzw. pakietu MIFID II (3 stycznia 2018 roku) i braku implementacji jego zapisów do polskiego porządku prawnego, przez co dużo niepewności wzbudzał formalny status kontraktów terminowych (klasyfikacja - towar czy instrument finansowy), zawieranych na TGE w 2017 roku, a będących przedmiotem dostawy w 2018 roku, który w świetle dzisiaj prezentowanych stanowisk zarówno Komisji Nadzoru Finansowego („KNF”), jak i TGE, w roku dostaw 2018 ze względu na opóźnioną implementację pozostaje bez zmian. Po wejściu w życie Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi implementującej MIFID II do polskiego prawa, zgodnie z zapisami obecnie opublikowanego projektu ustawy i stanowiskami prezentowanymi przez TGE, będzie ona mogła działać na niezmiennych zasadach przez 12 miesięcy, a w tym czasie będzie czynić starania w celu uzyskania statusu OTF (zorganizowanej platformy obrotu). Bez ostatecznej kwalifikacji produktowej, a ta będzie możliwa dopiero po opublikowaniu przez TGE warunków obrotu tymi instrumentami i zmianie regulaminu obrotu TGE (innymi słowy po zatwierdzeniu modelu rynku przez KNF), trudno w tej chwili przewidzieć, czy i jak, zmiany w funkcjonowaniu TGE wpłyną na poziom notowanych cen oraz płynność rynku energii elektrycznej.

Jednym z czynników, który w największym stopniu decyduje o konkurencyjności przedsiębiorstwa energetycznego zajmującego się wytwarzaniem energii elektrycznej w oparciu o węgiel brunatny, obok kosztów węgla i paliw pomocniczych, jest cena uprawnień do emisji CO₂ („EUA”), które emitent zobowiązany jest umorzyć w ilości odpowiadającej wielkości emisji CO₂ do atmosfery. Obecnie Spółka otrzymuje bardzo niewielkie ilości nieodpłatnych uprawnień do emisji CO₂, wynikających z przydziału na produkcję ciepła, dlatego też, praktycznie cała ilość potrzebnych Grupie uprawnień musi zostać zakupiona na rynku pierwotnym (aukcje) oraz wtórnym (giełda ICE, EEX, i

---

⁸ Komunikat TGE ze strony www.tge.pl.

kontrakty bilateralne). Poziom cen, po jakich Grupa nabywa uprawnienia do emisji CO₂ miał w poprzednich latach i w dalszym ciągu będzie miał ogromne znaczenia dla przyszłych wyników finansowych Grupy. Rynek Uprawnień do emisji CO₂ to rynek, który obecnie jest najbardziej narażony na zmiany cen powodowane decyzjami politycznymi wynikającymi z kierunków trwającej od kilku lat debaty nad kształtem reformy europejskiego systemu handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS). Główne założenia reformy EU ETS ustaliła Rada Europejska w konkluzjach z października 2014 roku. Na tej podstawie w lipcu 2015 roku Komisja Europejska zaproponowała projekt dyrektywy, a po szeregu działań legislacyjnych w lutym 2018 roku Rada Europejska oficjalnie zatwierdziła reformę unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji na okres po 2020 roku (więcej na temat zatwierdzonych zmian w europejskim systemie handlu uprawnieniami do emisji EU ETS przeczytać można w punkcie 4 „Podstawowe czynniki ryzyka prowadzonej działalności – Otoczenie regulacyjne” niniejszego sprawozdania). Należy podkreślić, że wszelkie zmiany, które w założeniu mają wpływać na podniesienie kosztu emisji CO₂ będą wpływały również na podniesienie kosztu produkcji energii. Jednak nie wszyscy wytwórcy są narażeni w równym stopniu na wpływ tego czynnika. O stopniu tego wpływu decyduje współczynnik emisyjności danego producenta oraz ewentualna ilość nieodpłatnych praw do emisji, które są przyznawane np. w przypadku realizacji inwestycji zgłoszonych do Krajowego Planu Inwestycyjnego.

Kolejnym czynnikiem, który bez wątpienia będzie miał wpływ na przyszłe wyniki finansowe Grupy, jest ostateczne ustalanie z KE kształtu polskiego rynku mocy. Przyjęta, po długim czasie wyłożonych prac i oczekiwań, Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 roku została w dniu 9 lutego 2018 roku oficjalnie zaakceptowana przez KE, która w swojej decyzji potwierdziła, że założenia polskiego rynku mocy, są zgodne z unijnymi przepisami dotyczącymi zasad udzielania pomocy publicznej. Przychody z rynku mocy dla wszystkich jego uczestników, rozpoczną się dopiero wraz z rozpoczęciem pierwszego roku dostaw na rynku mocy, tj. w 2021 roku. W przypadku wygranej przez jednostki wytwórcze należące do Grupy w aukcjach mocy, Grupa będzie otrzymywała płatności, wynikająca z wykonywania obowiązków mocowych, jako płatność za stałą gotowość do dostarczania mocy do sieci. Jeżeli jednostki wytwórcze należące do Grupy nie wezmą udziału w aukcjach lub w sytuacji niewygrania w aukcji, Grupie pozostaje jeszcze udział w rynku wtórnym rynku mocy, gdzie może odkupować obowiązki mocowe, zakontraktowane w drodze aukcji przez inne podmioty. Należy jednak pamiętać, że rynek mocy, to nie tylko dodatkowe płatności dla podmiotów w nim uczestniczących, ale również kary finansowe, dla tych, którzy nie wykonają, albo nie w pełni wykonają, zakontraktowane w umowie obowiązki. O skuteczności oraz potencjale rynku mocy zdecydują w dużej mierze parametry pierwszych aukcji, które będą obejmowały nie tylko zapotrzebowanie sieci na moc, ale również minimalne ceny wyjścia dla poszczególnych technologii wytwarzania, wielkość kar, cenę początkową aukcji, ilość rund oraz krok spadku ceny w poszczególnej rundzie. Parametry do aukcji, które mają być przeprowadzone w ostatnim kwartale 2018 roku, zostaną ogłoszone przez Ministerstwa Energii („ME”), zgodnie z ustawą, w sierpniu 2018 roku. Mając na uwadze powyższe, aktualnie Grupa czyni przygotowania do udziału w rynku mocy i pracuje nad założeniami strategii w tym zakresie.

W kontekście rynku mocy wspomnieć należy również o zapisach procedowanego przez KE od 2016 roku Pakietu Zimowego, na który składa się szereg rozporządzeń i dyrektyw, których konsultowane obecnie zapisy, przewidują m.in. wprowadzenie rygorystycznego limitu emisji CO₂ (EPS 550) dla wspieranych z publicznych pieniędzy wytwórców energii elektrycznej, którzy mieliby działać w ramach rynków mocy wprowadzanych w poszczególnych państwach członkowskich UE. Rozmowy, tzw. „trilog”, pomiędzy Komisją Europejską, Radą Europy i Parlamentem Europejskim odnośnie dokumentów rynkowych rozpoczną się prawdopodobnie w drugim półroczu 2018 roku, można więc zasadnie zakładać, że procedura legislacyjna dokumentów składających się na Pakiet Zimowy nie powinna skończyć się przed przeprowadzeniem przez Polskę w 2018 roku pierwszych aukcji mocy z dostawami na lata 2021-2023. Natomiast z uwagi na fakt, że propozycje zapisów Pakietu Zimowego zakładają przeglądy istniejących mechanizmów mocowych i wymóg ich dostosowania do regulacji zawartych w Pakiecie Zimowym, ostateczne zapisy, które będą zawarte w pakiecie, mogą wpłynąć na zasady funkcjonowania rynku mocy w Polsce i w innych krajach członkowskich UE w niedalekiej przyszłości, a tym samym mogą mieć duży wpływ na kształt prowadzonej przez Grupę działalności i jej przyszłe wyniki finansowe.

Duże znaczenie dla ram działalności Grupy będzie miał przyszły kształt miksu energetycznego Polski, należy wspomnieć, że przygotowywana obecnie przez Rząd strategia ma uwzględniać również założenia sektorowe dla górnictwa węgla brunatnego. Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania, nie ma jeszcze oficjalnego dokumentu zapowiadanego przez ME kompleksowego programu dla górnictwa węgla brunatnego, który ma być jedną z podstaw opracowania dokumentu całościowej polityki energetycznej Polski do 2030 roku. Jednak na podstawie informacji oraz wypowiedzi przedstawicieli ME wiadomo, że co najmniej 50-60% energii elektrycznej produkowane będzie z węgla brunatnego i kamiennego oraz że ME zakłada scenariusz rozwojowy i deklaruje powstawanie nowych odkrywek węgla brunatnego, co ma szczególnie znaczenie dla Grupy z uwagi na wydłużający się proces pozyskania koncesji na budowę nowej odkrywki węgla brunatnego na złożu Ościsłowo.

5.4. Zdarzenia o charakterze nietypowym mające wpływ na osiągnięte rezultaty finansowe

Na wyniki osiągnięte przez Grupę w 2017 roku negatywny wpływ miały następujące zdarzenia o jednorazowym charakterze:

- zwiększenie rezerwy rekultywacyjnej. Rezerwa związana jest z eksploatacją odkrywek węgla brunatnego i dotyczy szacowanego kosztu rekultywacji obszarów objętych działalnością wydobywczą po jej zakończeniu. Podstawą do zwiększenia rezerwy był raport dotyczący kosztów rekultywacji oraz zagospodarowania wyrobisk i terenów poeksploatacyjnych, sporządzony przez niezależnego doradcę. Przygotowania dokumentacji zlecono z uwagi na konieczność aktualizacji założeń branych pod uwagę przy szacowaniu kosztów związanych z rekultywacją użytkowanych terenów. Koszty których dotyczą związane rezerwy będą ponoszone przez PAK KWB Konin SA po zakończeniu eksploatacji odkrywek, tj. odpowiednio po roku 2020 oraz 2030. Zwiększenie rezerwy miało wpływ na skonsolidowane wyniki Grupy ZE PAK SA, tj. nastąpiło obniżenie wyniku netto o 37 554 tysięcy złotych.
- zmniejszenie aktywa z tytułu podatku odroczonego obciążające skonsolidowany wynik netto kwotą 19 385 tysięcy złotych. Zmiana stanu aktywa z tytułu podatku odroczonego wynika z braku możliwości jego rozliczenia przy bieżących projekcjach finansowych dla PAK KWB Adamów SA.
- utworzenie odpisu aktualizującego środki trwałe w budowie w kwocie 22 165 tysięcy złotych. Odpis związany jest z aktualizacji projekcji finansowych dla PAK KWB Adamów SA i łączy się ze zmianą perspektywy ekonomicznej efektywności funkcjonowania tej kopalni, wynikającej m.in. z zamknięcia elektrowni Adamów.

6. ZARZĄDZANIE ZASOBAMI FINANSOWYMI

6.1. Ocena zarządzania zasobami finansowymi

Spółki z Grupy Kapitałowej ZE PAK SA posiadają wystarczające zasoby środków pieniężnych do prowadzenia działalności gospodarczej, na bieżąco realizując zarówno swoje zobowiązania o charakterze operacyjnym, jak i te zobowiązania, które wynikają z podpisanych umów finansowych oraz inwestycyjnych. Grupa zarządza bieżącymi zasobami finansowymi w elastyczny sposób, wykorzystując do tego celu modele analizy płynności gotówkowej oraz planując przyszłe przepływy pieniężne na podstawie sporządzanych okresowo prognoz finansowych w ujęciu krótko i długookresowym. Przy wykorzystaniu powyższych narzędzi, spółki z Grupy dokonują bieżącego monitoringu i analizy zapadalności należności i zobowiązań, dostosowując terminy oraz salda rachunków bankowych do wysokości przepływów pieniężnych. Nadwyżkami środków pieniężnych zarządza się wykorzystując inwestycje w bezpieczne instrumenty rynku finansowego, głównie lokaty bankowe.

6.2. Ocena realizacji zamierzeń inwestycyjnych

Grupa posiada strategię funkcjonowania, jak i dostosowany do niej plan inwestycyjny. Zamierzenia inwestycyjne uwzględniają obecnie panujące warunki w sferze legislacyjno-prawnej, gospodarczej, jak i technologicznej. Przyjęty sposób realizacji przewidywanych inwestycji opiera się w głównej mierze na korzystaniu ze środków wypracowanych w toku bieżącej działalności, jak i finansowaniu zewnętrznym. Spółki z Grupy przy planowaniu finansowania uwzględniają szereg czynników istniejących obecnie lub mogących wystąpić w przyszłości i mieć znaczący wpływ na realizowany program inwestycyjny. Przewidywana struktura finansowania poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych uwzględnia również poziom szeregu wskaźników finansowych, takich jak np. wskaźniki zadłużenia czy płynności w taki sposób, aby uzyskać ich optymalne poziomy. W ocenie Grupy Kapitałowej ZE PAK SA obecnie przyjęte założenia w sferze inwestycji są realne do realizacji przy wykorzystaniu posiadanych i potencjalnych zasobów. Jednak należy podkreślić, że cały czas monitorowane są czynniki mające najistotniejszy wpływ na program inwestycyjny, w przypadku istotnych zmian jednego bądź kilku czynników spółki Grupy dokonują określonych korekt bądź istotnych zmian realizowanej strategii.

7. ISTOTNE CZYNNIKI I PERSPEKTYWY ROZWOJU

Kierunkowe działania wyznaczone przez Strategię Grupy

Kierunki wyznaczone przez strategię Grupy Kapitałowej ZE PAK SA określone są na podstawie systematycznej analizy szerokiego spektrum czynników, takich jak np.: trendy cenowe, mechanizmy wspierające różne technologie wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej itp. oraz szerszego spojrzenia obejmującego dominujące trendy związane z obszarem działania Grupy. Celem jest optymalizacja zamierzeń inwestycyjnych pod kątem rzeczowym oraz harmonogramów pracy urządzeń wytwórczych. Uzyskane wyniki pozwalają na wypracowanie modelu długofalowego funkcjonowania w warunkach uwidaczniających się niekorzystnych tendencji dla energetyki węglowej obejmujących zagrożenia wynikające z zaostrzających się unormowań środowiskowych, jak i przewidywanych zmian miksu energetycznego Polski.

Wymogi ekologiczne wyznaczone przepisami prawa unijnego i polskiego przekładają się bezpośrednio na potencjał wytwórczy Grupy. Zgodnie z podjętymi decyzjami wyeksploatowane technicznie urządzenia wytwórcze, dla których analizy nie będą wykazywały celowości modernizacji, zostaną stopniowo wycofane. Sposób eksploatacji w okresie przejściowym, musi być ściśle dopasowany do ich możliwości poprzez wybór dedykowanego odstępstwa.

Spółka jest świadoma zmian, przede wszystkim tych z obszaru legislacyjno-prawnego, zachodzących w otoczeniu. Regulacje prawne zmierzające do redukcji emisji CO₂, innych gazów (SO₂, NO_x) oraz przepisy dotyczące sektora odnawialnych źródeł energii to istotne wyzwania dla spółek z Grupy. Nadchodzące od 2021 roku, nowe regulacje środowiskowe wynikające z wprowadzenia konkluzji BAT (Best Available Technology) poszerzają katalog ograniczanych zanieczyszczeń. Przeprowadzone, we współpracy z renomowanym biurem projektowym analizy, pozwalają ocenić konieczność podjęcia działań inwestycyjnych dla uzyskania zgodności w wymogami i zakres ewentualnych odstępstw.

1) Elektrownia Adamów

Objęta mechanizmem derogacyjnym ograniczonego odstępstwa (17,5 tysiąca godzin liczonych od 1 stycznia 2016 roku) w dniu 1 stycznia 2018 roku została wyłączona z eksploatacji. Przygotowano wymagane przepisami dokumenty do organów regulacyjnych i zabezpieczono możliwość funkcjonowania gospodarek pomocniczych w niezbędnym zakresie. Obecnie Zarząd Spółki pracuje nad szeregiem scenariuszy w celu optymalnego wykorzystania aktywów związanych z elektrownią Adamów.

2) Elektrownia Konin

Pod koniec minionego roku przedłużono okres wypowiedzenia umowy na dostawę ciepła dla miasta Konin o 2 kolejne lata, tj. do połowy 2022 roku. Spółka wykonała również dostosowanie bloku biomasowego jako źródła podstawowej dostawy ciepła do miasta. Obecnie wykorzystywana w celu produkcji ciepła część węglowa, przy ograniczeniach wynikających z opłacalności produkcji, może funkcjonować do połowy 2020 roku, gdyż objęta została mechanizmem derogacyjnym, tj. Przejściowym Planem Krajowym. W elektrowni Konin rozpatrywany jest również nadal scenariusz budowy bloku gazowo-parowego o mocy około 120 MWe.

3) Elektrownia Pątnów

Aktywa węglowe w elektrowni Pątnów I zostały poddane modernizacji (bloki 1 i 2 o mocy 222 MW każdy) i będą funkcjonować w perspektywie do 2030 roku. W kontekście dostaw węgla dla zmodernizowanych aktywów najistotniejsza jest kontynuacja procedury udzielenia koncesji na wydobywanie kopalin z odkrywką Ościśłowo. Aktualnie sprawa decyzji środowiskowej jest ponownie rozpatrywana przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Poznaniu.

Niezależnie od zamierzeń inwestycyjnych jednym z obszarów realizacji strategii Grupy jest postępująca integracja w poszczególnych segmentach. Docelowo działania zakładają istnienie dwóch głównych segmentów, tj. skonsolidowanego segmentu wydobywczego oraz segmentu wytwarzania. W przypadku działalności pomocniczej, Grupa dąży do maksymalnego skupienia kompetencji w celu podniesienia elastyczności segmentu pomocniczego oraz optymalizacji struktury zarządzania i struktury kosztowej. Grupa dąży do osiągnięcia maksymalnych korzyści poprzez efekt synergii w całym łańcuchu technologicznym.

8. CHARAKTERYSTYKA STRUKTURY AKCJONARIATU

8.1. Struktura akcjonariatu

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy Spółki wynosił 101 647 094,00 złotych i dzielił się na 50 823 547 akcji o wartości nominalnej 2,00 złotych każda.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz akcjonariuszy posiadających bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne, co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki według informacji posiadanych przez Spółkę na podstawie dostarczonych zawiadomień o nabyciu/zbyciu akcji Spółki, na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania.

Tabela 11: Wykaz akcjonariuszy posiadających bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania*

Akcjonariusz	szt.	%
	<i>Liczba akcji oraz odpowiadająca im liczba głosów na Walnym Zgromadzeniu</i>	<i>Udział w ogólnej liczbie akcji/głosów</i>
Zygmunt Solorz (pośrednio) poprzez:	26 200 867	51,55
– Elektrim SA	196 560	0,39
– Embud 2 sp. z o.o. S.K.A.	592 533	1,16
– Trigon XIX Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	10 004 001	19,68
– Argumenol Investment Company Limited	15 407 773	30,32
Nationale-Nederlanden OFE	5 068 410	9,97
Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA	3 081 567	6,06
OFE PZU „Złota Jesień”	2 664 378	5,24

* Według informacji posiadanych przez Spółkę na podstawie dostarczonych zawiadomień o nabyciu/zbyciu akcji.

Spółka nie posiada wiedzy o jakichkolwiek umowach, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy.

8.2. Nabycie akcji własnych

W 2017 roku Spółka nie nabywała akcji własnych.

8.3. Akcje i udziały podmiotów z Grupy Kapitałowej ZE PAK SA w posiadaniu osób nadzorujących i zarządzających

W poniższych tabelach przedstawiono stan posiadania (bezpośrednio i pośrednio) akcji Spółki oraz akcji/udziałów w jednostkach powiązanych ze Spółką osób zarządzających na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania.

Tabela 12: Stan posiadania akcji Spółki oraz akcji/udziałów w jednostkach powiązanych ze Spółką przez osoby zarządzające na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień sporządzenia sprawozdania.

Imię i nazwisko	Akcje ZE PAK SA		Akcje/udziały w jednostkach powiązanych z ZE PAK SA	
	ilość	wartość nominalna	ilość	wartość nominalna
Adam Kłapszta	0	0	0	0
Aneta Lato-Żuchowska	0	0	0	0
Zygmunt Artwik	0	0	0	0
Elżbieta Niebisz	0	0	0	0

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania (bezpośrednio i pośrednio) akcji Spółki oraz akcji/udziałów w jednostkach powiązanych ze Spółką osób nadzorujących na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania.

Tabela 13: Stan posiadania akcji Spółki oraz akcji/udziałów w jednostkach powiązanych ze Spółką przez osoby nadzorujące na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień sporządzenia sprawozdania.

Imię i nazwisko	Akcje ZE PAK SA		Akcje/udziały w jednostkach powiązanych z ZE PAK SA	
	ilość	wartość nominalna	ilość	wartość nominalna
Tomasz Szelaąg	0	0	0	0
Henryk Sobierajski	0	0	0	0
Wojciech Piskorz	0	0	0	0
Leszek Wysłocki	0	0	0	0
Wiesław Walendziak	0	0	0	0
Ludwik Sobolewski	0	0	0	0
Lesław Podkański	0	0	0	0
Sławomir Zakrzewski	0	0	0	0

8.4. System kontroli programu akcji pracowniczych

W Spółce nie funkcjonuje program akcji pracowniczych, w związku z czym w Spółce nie istnieje system kontroli programu akcji pracowniczych.

9. OŚWIADCZENIE O STOSOWANIU ZASAD ŁADU KORPORACYJNEGO

Oświadczenie o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego przedstawione jest zgodnie z § 91 ust. 5 pkt 4) Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim

9.1. Zestaw stosowanych zasad ładu korporacyjnego

W 2017 roku Spółka podlegała zasadom ładu korporacyjnego opisanym w dokumencie „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016” (*Dobre Praktyki*), przyjętym Uchwałą Rady Nadzorczej GPW z dnia 13 października 2015 roku. Zasady opisane w Dobrych Praktykach weszły w życie 1 stycznia 2016 roku.

Zarząd Spółki, w zakresie kompetencji przyznanych mu przez Statut i powszechnie obowiązujące przepisy prawne, dokłada należytej staranności w celu przestrzegania przez Spółkę w możliwie najszerszym zakresie Dobrych Praktyk. Ilość oraz zakres zasad, od stosowania których odstąpiono w 2017 roku zostały szczegółowo opisane w punkcie poniżej. Zarząd Spółki dokłada szczególnych starań, aby polityka informacyjna Spółki wobec inwestorów, zarówno indywidualnych, jak i instytucjonalnych stanowiąca realizację wytycznych zawartych w Dobrych Praktykach była zgodna z ich oczekiwaniami. Spółka dąży do tego by minimalizować zarówno liczbę jak i zakres zasad, od których stosowania odstąpiono. Ponadto, z przyczyn niezależnych od Spółki nie wszystkie zasady zawarte w Dobrych Praktykach są stosowane.

Tekst Dobrych Praktyk jest opublikowany na stronie internetowej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie SA pod adresem:

https://static.gpw.pl/pub/files/PDF/inne/GPW_1015_17_DOBRE_PRAKTYKI_v2.pdf.

Zgodnie z zasadami Dobrych Praktyk Spółka opublikowała informację na temat stanu stosowania przez Spółkę zasad i rekomendacji zawartych w Dobrych Praktykach pod adresem:

http://ri.zepak.com.pl/upload/files/PL_GPW_dobre_praktyki_PAK.pdf.

9.2. Zestaw zasad, od których stosowania odstąpiono

Poniżej wyszczególniono zasady ładu korporacyjnego, których Spółka nie dotrzymała w ramach swojej działalności w 2017 roku wraz z wyjaśnieniem stanowiska Spółki w każdym wyszczególnionym odstępstwie.

Zasada I.Z.1.20. Dobrych Praktyk

Spółka prowadzi korporacyjną stronę internetową i zamieszcza na niej, w czytelnej formie i wyodrębnionym miejscu, oprócz informacji wymaganych przepisami prawa: zapis przebiegu obrad walnego zgromadzenia, w formie audio lub wideo.

Wyjaśnienie przyczyn niestosowania zasady I.Z.1.20. Dobrych Praktyk:

Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia Spółki, zgodnie z którymi zdecydowana większość kapitału zakładowego Spółki jest reprezentowana na obradach Walnego Zgromadzenia bezpośrednio jak również fakt, że rejestrowanie przebiegu walnego zgromadzenia mogłoby się wiązać z dodatkowymi kosztami oraz potencjalnymi trudnościami natury organizacyjno-technicznej oraz prawnej, Spółka nie rejestruje i nie transmituje przebiegu walnego zgromadzenia. W przypadku istotnego zainteresowania akcjonariuszy Spółki związanego z potrzebą rejestracji przebiegu Walnego Zgromadzenia spółka rozważy taką możliwość.

Rekomendacja IV.R.2. Dobrych Praktyk

Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu lub zgłaszane spółce oczekiwania akcjonariuszy, o ile spółka jest w stanie zapewnić infrastrukturę techniczną niezbędną dla sprawnego przeprowadzenia walnego zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, powinna umożliwić akcjonariuszom udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu takich środków, w szczególności poprzez:

- 1) transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym,
- 2) dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad walnego zgromadzenia,
- 3) wykonywanie, osobiście lub przez pełnomocnika, prawa głosu w toku walnego zgromadzenia.

Wyjaśnienie przyczyn niestosowania rekomendacji IV.R.2. Dobrych Praktyk:

W ocenie Spółki obecna struktura akcjonariatu nie uzasadnia transmisji obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym oraz dwustronnej komunikacji w czasie rzeczywistym, umożliwiającej akcjonariuszom wypowiedanie się podczas obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia Spółki, zgodnie z którymi zdecydowana większość kapitału zakładowego jest reprezentowana na obradach Walnego Zgromadzenia bezpośrednio jak również fakt, że rejestrowanie i transmitowanie przebiegu walnego zgromadzenia mogłoby się wiązać z dodatkowymi kosztami oraz potencjalnymi trudnościami natury organizacyjno-technicznej oraz prawnej Spółka nie rejestruje i nie transmituje przebiegu walnego zgromadzenia. Dotychczas Spółka nie otrzymywała zgłoszeń akcjonariuszy zainteresowanych transmisją obrad walnego zgromadzenia. W wypadku istotnego zainteresowania akcjonariuszy transmisją obrad walnego zgromadzenia Spółka rozważy możliwość rejestracji i transmisji obrad. Możliwość wykonywania prawa głosu osobiście lub przez pełnomocnika jest stałą praktyką podczas obrad walnego zgromadzenia akcjonariuszy Spółki. W ocenie Spółki niepełne stosowanie wyżej opisanej rekomendacji nie wpływa negatywnie na realizację celu opisanego w IV rozdziale dobrych praktyk spółek giełdowych.

Zasada IV.Z.2. Dobrych Praktyk

Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu spółki, spółka zapewnia powszechnie dostępną transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym.

Wyjaśnienie przyczyn niestosowania zasady IV.Z.2. Dobrych Praktyk:

W ocenie Spółki obecna struktura akcjonariatu nie uzasadnia transmisji obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia Spółki, zgodnie z którymi zdecydowana większość kapitału zakładowego jest reprezentowana na obradach Walnego Zgromadzenia bezpośrednio, jak również fakt, że rejestrowanie i transmitowanie przebiegu walnego zgromadzenia mogłoby się wiązać z dodatkowymi kosztami oraz potencjalnymi trudnościami natury organizacyjno-technicznej oraz prawnej, Spółka nie rejestruje i nie transmituje przebiegu walnego zgromadzenia. Dotychczas Spółka nie otrzymywała zgłoszeń akcjonariuszy zainteresowanych transmisją obrad walnego zgromadzenia. W wypadku istotnego zainteresowania akcjonariuszy transmisją obrad walnego zgromadzenia Spółka rozważy możliwość rejestracji i transmisji obrad.

Rekomendacja VI.R.1. Dobrych Praktyk

Wynagrodzenie członków organów spółki i kluczowych menedżerów powinno wynikać z przyjętej polityki wynagrodzeń.

Wyjaśnienie przyczyn niestosowania rekomendacji VI.R.1. Dobrych Praktyk:

W Spółce nie obowiązuje kompleksowa, formalna polityka wynagrodzeń. Wynagrodzenia członków rady nadzorczej ustalane są przez walne zgromadzenie, wynagrodzenia członków zarządu ustalane są przez radę nadzorczą natomiast istnieje w spółce dokument określający zasady wynagradzania kluczowych menedżerów. W każdym przypadku pod uwagę brane są takie czynniki jak: kompetencje, doświadczenie, odpowiedzialność stanowiska oraz osiągnięte efekty pracy.

Rekomendacja VI.R.2. Dobrych Praktyk:

Polityka wynagrodzeń powinna być ściśle powiązana ze strategią spółki, jej celami krótko- i długoterminowymi, długoterminowymi interesami i wynikami, a także powinna uwzględniać rozwiązania służące unikaniu dyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn.

Wyjaśnienie przyczyn niestosowania rekomendacji VI.R.2. Dobrych Praktyk:

W Spółce nie obowiązuje kompleksowa, formalna polityka wynagrodzeń. Jednak takie aspekty jak powiązanie wysokości wynagrodzeń z celami krótko i długoterminowymi Spółki, są brane pod uwagę w procesie ustalania wynagrodzeń organów Spółki jak i jej kluczowych menedżerów. Spółka nie stosuje dyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn w kontekście ustalania wynagrodzeń na wszelkich stanowiskach.

9.3. Opis głównych cech stosowanych systemów kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Proces sporządzania sprawozdań finansowych Spółki, jak i skonsolidowanych sprawozdań Grupy Kapitałowej, odbywa się z zastosowaniem mechanizmów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem, takich jak: procedury wewnętrzne obowiązujące w Spółce, mechanizmy zarządzania systemami informatycznymi służącymi do ewidencji zdarzeń gospodarczych i sporządzania sprawozdań finansowych oraz mechanizmy ochrony danych i systemów, zasady nadzoru nad sporządzaniem sprawozdań finansowych, zasady weryfikacji i oceny sprawozdań, audyt wewnętrzny oraz inne elementy kontroli.

Sporządzanie sprawozdań finansowych Spółki i skonsolidowanych sprawozdań Grupy odbywa się w sposób uporządkowany, na bazie obowiązującej w Spółce i Grupie struktury organizacyjnej. Wdrożone w Spółce i Grupie narzędzia rachunkowości zarządczej oraz systemy informatyczne wykorzystywane do ewidencji zdarzeń gospodarczych w księgach rachunkowych, dają podstawę do oceny, iż sprawozdania finansowe Spółki i skonsolidowane sprawozdania Grupy rzetelnie i jasno przedstawiają sytuację finansową i majątkową oraz wynik finansowy Spółki i Grupy.

Do podstawowych regulacji w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych należą: polityka rachunkowości Spółki zgodna z Ustawą o Rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzone przez Unię Europejską, procedura zamykania ksiąg rachunkowych spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej oraz wymogi sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych nałożone przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie.

Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania Spółka nie podjęła jeszcze decyzji o prowadzeniu ksiąg rachunkowych w Grupie według MSSF. W związku z tym proces sporządzania sprawozdań finansowych w Grupie odbywa się dwuetapowo. Najpierw wszystkie spółki Grupy sporządzają swoje sprawozdania jednostkowe według polskich standardów rachunkowości. Sprawozdania te podlegają badaniu o ile spełniają warunki określone w Ustawie o Rachunkowości. Następnie spółki przekształcają sprawozdania jednostkowe, na bazie uzgodnionej dla Grupy polityki rachunkowości według MSSF stosując tzw. arkusze przejścia do sprawozdań finansowych w standardach MSSF. Tak przygotowane sprawozdania jednostkowe są podstawą do sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy. Jedynie w przypadku ZE PAK SA następuje automatyczny proces importu danych z systemu SAP ERP do systemu konsolidacji SAP BPC.

Skonsolidowane sprawozdanie Grupy sporządzone jest przy wykorzystaniu systemu informatycznego SAP BPC. W ramach systemu funkcjonuje wydzielona jednostka centralna w spółce dominującej (tj. ZE PAK SA) połączona z działami księgowości w poszczególnych spółkach zależnych. Proces konsolidacji rozpoczyna jednostka centralna otwierając dostęp spółkom do wprowadzania danych do systemu, spółki zależne posiadają możliwość dostępu do

swoich danych historycznych w każdym momencie, ale bez możliwości ich korekty. Jednostka centralna na bieżąco monitoruje wprowadzanie danych przez spółki, następnie po wprowadzeniu danych jednostkowych rozpoczyna proces konsolidacji. Proces ten opiera się o zdefiniowane reguły biznesowe, które określają treści korekt konsolidacyjnych. Dodatkowo proces konsolidacji dopuszcza możliwość wprowadzania przez jednostkę centralną korekt ręcznych. Efektem zakończenia procesu konsolidacji jest kompletny pakiet sprawozdania finansowego wraz z notami objaśniającymi w plikach Excel, który po sprawdzeniu jest następnie eksportowany do pliku Word.

Zarząd jest odpowiedzialny za system kontroli wewnętrznej w Spółce i jego skuteczność w procesie sporządzania sprawozdań finansowych i raportów okresowych przygotowywanych i publikowanych zgodnie z zasadami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim.

Nadzór merytoryczny nad procesem przygotowania sprawozdań finansowych i raportów okresowych Spółki i Grupy sprawuje członek Zarządu odpowiedzialny za sprawy finansowe. Za organizację prac związanych z przygotowaniem sprawozdań finansowych odpowiedzialny jest Dyrektor Finansowy, który wraz z Głównym Księgowym opracowuje harmonogram prac składających się na sporządzenie sprawozdań.

Skuteczny system kontroli wewnętrznej Spółki i zarządzania ryzykiem w procesie sprawozdawczości finansowej jest zapewniony dzięki:

- przygotowaniu procedur określających zasady i podział odpowiedzialności w procesie sporządzania sprawozdań finansowych,
- ustaleniu zakresu raportowania na bazie obowiązujących przepisów Ustawy o Rachunkowości oraz Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej,
- wdrożeniu i sprawowaniu nadzoru nad stosowaniem w spółkach z Grupy Kapitałowej spójnych zasad rachunkowości oraz
- półrocznym przeglądom i rocznym badaniom sprawozdań finansowych ZE PAK SA i Grupy Kapitałowej przez niezależnego biegłego rewidenta.

Roczne i półroczne sprawozdania finansowe podlegają badaniu oraz przeglądowi przez niezależnego biegłego rewidenta, który wyraża opinię o rzetelności i jasności tego sprawozdania oraz prawidłowości ksiąg rachunkowych stanowiących podstawę jego sporządzenia.

Wyboru biegłego rewidenta dokonuje Rada Nadzorcza, z grona renomowanych firm audytorskich, gwarantujących wysokie standardy usług i wymaganą niezależność.

Badania sprawozdań finansowych przeprowadzane są:

- stosownie do postanowień rozdziału 7 Ustawy o Rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku,
- zgodnie z Krajowymi Standardami Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania, przyjętymi uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 roku z późniejszymi zmianami oraz uchwałą KRBR z dnia 7 lipca 2017 roku.

W szczególności badania obejmują sprawdzenie poprawności zastosowanych przez Spółkę i Grupę zasad rachunkowości, weryfikację znaczących szacunków, sprawdzenie – w sposób wyrywkowy – dowodów i zapisów księgowych, z których wynikają kwoty i informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym, jak i całościową ocenę sprawozdania finansowego.

Wyniki finansowe Spółki i Grupy są na bieżąco monitorowane w trakcie roku obrotowego oraz podlegają ocenie okresowej dokonywanej przez Radę Nadzorczą. Na regularnych posiedzeniach Rady Nadzorczej Zarząd Spółki przedkłada informacje na temat aktualnej sytuacji finansowej Spółki i Grupy ZE PAK SA.

Zadaniem Spółki i Grupy jest sporządzenie takiego sprawozdania finansowego, obejmującego dane liczbowe i objaśnienia słowne, które:

- przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie informacje istotne dla oceny sytuacji majątkowej i finansowej na dany dzień, jak też jej wyniku finansowego za dany okres,
- zostało sporządzone, we wszystkich istotnych aspektach prawidłowo, to jest zgodnie z zasadami rachunkowości, wynikającymi z Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz związanych z nimi interpretacji ogłoszonych w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej oraz stosownie do wymogów Ustawy o Rachunkowości i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych a także na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych,
- jest zgodne z wpływającymi na treść sprawozdania finansowego przepisami prawa i postanowieniami Statutu Spółki.

Spółka posiada dokumentację opisującą przyjęte przez nią zasady rachunkowości, określoną w art. 10 Ustawy o rachunkowości. Zastosowane zasady rachunku kosztów, wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego są zgodne z przepisami Ustawy o rachunkowości oraz z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej.

Odpowiedzialność za prawidłowość prowadzenia rachunkowości Spółki i Grupy ciąży na Zarządzie. Spółka prowadzi księgi rachunkowe w zintegrowanym systemie informatycznym SAP ERP. System ten, podobnie jak wyżej opisany system konsolidacji sprawozdań SAP BPC, zapewnia podział kompetencji, spójność zapisów operacji w księgach oraz kontrolę pomiędzy księgą główną oraz księgami pomocniczymi. Prowadzona ewidencja umożliwia ustalenie wyniku finansowego, podatku VAT oraz innych zobowiązań budżetowych. Ewidencja księgowa zapewnia poprawność i kompletność zapisów. Chronologia zdarzeń gospodarczych jest przestrzegana. Zapisy w księgach rachunkowych odzwierciedlają stan rzeczywisty, dane są wprowadzane kompletnie i poprawnie, na podstawie zakwalifikowanych do zaksięgowania dowodów księgowych. Zapewniona jest ciągłość zapisów oraz poprawność działania stosowanych procedur. Dowody księgowe odpowiadają wymogom Ustawy o Rachunkowości. Księgi rachunkowe są przechowywane w siedzibie Spółki. Istnieje możliwość modyfikacji funkcjonalności systemu w celu zapewnienia adekwatności rozwiązań technicznych do zmieniających się zasad rachunkowości i norm prawnych. System posiada dokumentację zarówno w części dotyczącej użytkowników końcowych, jak i w części technicznej. Dokumentacja systemu podlega okresowej weryfikacji i aktualizacji. Spółka wdrożyła rozwiązania organizacyjne oraz systemowe w zakresie zapewnienia właściwego użytkowania i ochrony systemów zabezpieczenia dostępu do danych oraz sprzętu komputerowego. Dostęp do zasobów systemu ewidencji finansowej ograniczony jest odpowiednimi uprawnieniami, które nadawane są upoważnionym pracownikom wyłącznie w zakresie wykonywanych przez nich obowiązków i czynności.

W Spółce funkcjonuje audyt wewnętrzny, którego celem jest dokonywanie niezależnej i obiektywnej oceny systemów zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej. Audyt wewnętrzny funkcjonuje w oparciu o regulamin audytu. Audyt realizuje planowe i doraźne zadania audytowe zarówno w jednostce dominującej jak i w spółkach Grupy. Plany audytu tworzone są na bazie analiz ryzyka. Wyniki audytów raportowane są Zarządowi Spółki. Informacje z działalności audytu wewnętrznego stanowią także przedmiot analiz Komitetu Audytu.

W ramach działalności kontrolingowej okresowa sprawozdawczość zarządcza podlega ocenie pod kątem przedstawianych informacji, w szczególności w kontekście analizy odchyień od założeń przyjętych w planach finansowych.

9.4. Akcjonariusze posiadający znaczące pakiety akcji

W poniższej tabeli wyszczególniono akcjonariuszy posiadających znaczące pakiety akcji, zgodnie ze stanem wiedzy Spółki, na podstawie przesłanych Spółce zawiadomień.

Tabela 14: Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczące pakiety akcji zgodnie z informacjami posiadanych przez Spółkę na podstawie dostarczonych zawiadomień o nabyciu/zbyciu akcji Spółki, na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień przekazania niniejszego raportu.*

Akcjonariusz	Liczba posiadanych akcji	Procentowy udział w kapitale zakładowym	Liczba posiadanych głosów	Procentowy udział w ogólnej liczbie głosów
Zygmunt Solorz (pośrednio) poprzez: Elektrim SA, Embud 2 sp. z o.o. S.K.A., Trigon XIX Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, Argumenol Investment Company Limited.	26 200 867	51,55%	26 200 867	51,55%
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	5 068 410	9,97%	5 068 410	9,97%
Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA	3 081 567	6,06%	3 081 567	6,06%
OFE PZU „Złota Jesień”	2 664 378	5,24%	2 664 378	5,24%

* Według informacji posiadanych przez Spółkę na podstawie dostarczonych zawiadomień o nabyciu/zbyciu akcji.

9.5. Posiadacze papierów wartościowych dających szczególne uprawnienia kontrolne

Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2017 roku, jak i na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania Spółka nie emitowała papierów wartościowych dających szczególne uprawnienia kontrolne.

9.6. Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu

Zgodnie ze Statutem Spółki jak i innymi dokumentami wewnętrznymi Spółki na dzień 31 grudnia 2017 roku, jak i na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania nie ma żadnych ograniczeń odnośnie wykonywania prawa głosu.

9.7. Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych

Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2017 roku, jak i na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania w Spółce nie występują ograniczenia dotyczące przenoszenia praw własności papierów wartościowych Spółki.

9.8. Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających i nadzorujących

Zarząd

Zarząd Spółki składa się z 3 do 6 członków powoływanych na wspólną kadencję. W skład Zarządu wchodzi: Prezes Zarządu, Wiceprezesi Zarządu oraz inni członkowie Zarządu. Liczbę członków Zarządu oraz ich funkcje ustala Rada Nadzorcza. Kadencja Zarządu trwa pięć lat. Prezesa Zarządu, Wiceprezesów Zarządu oraz innych członków Zarządu powołuje i odwołuje Rada Nadzorcza w głosowaniu tajnym. Prezes Zarządu, Wiceprezesi Zarządu oraz inni członkowie Zarządu mogą być odwołani lub zawieszani w czynnościach także przez Walne Zgromadzenie.

Zarząd prowadzi sprawy Spółki i reprezentuje Spółkę. Zarząd działa w oparciu o Regulamin Zarządu, który określa szczegółowo tryb działania Zarządu. Regulamin ustala Zarząd, a zatwierdza uchwałą Rada Nadzorcza.

Uchwały Zarządu wymagają sprawy przekraczające zwykły zarząd, w szczególności:

- 1) uchwalanie i zmiana regulaminu organizacyjnego określającego organizację przedsiębiorstwa Spółki,
- 2) zaciąganie kredytów i pożyczek,
- 3) ustanowienie prokury,
- 4) udzielanie gwarancji kredytowych i poręczeń majątkowych,
- 5) nabywanie i zbywanie nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości lub użytkowaniu wieczystym.
- 6) decyzje w sprawach, których wartość przekracza 500 000,00 złotych. Wartość transakcji wyrażonych w innych walutach obcych podlega przeliczeniu według średniego kursu NBP dla danej waluty obowiązującego na dzień podjęcia uchwały.

Uchwały Zarządu wymagają także sprawy, w których Zarząd zwraca się do Walnego Zgromadzenia i Rady Nadzorczej.

Rada Nadzorcza

Rada Nadzorcza Spółki składa się z 5 do 14 członków powoływanych na wspólną kadencję. Kadencja Rady Nadzorczej trwa pięć lat. Członków Rady Nadzorczej powołuje i odwołuje Walne Zgromadzenie. Walne Zgromadzenie przed wyborem członków Rady Nadzorczej na nową kadencję określa liczbę członków Rady Nadzorczej. Rada Nadzorcza wybiera ze swego grona w głosowaniu tajnym Przewodniczącego, Sekretarza Rady, Zastępcę Przewodniczącego lub, jeśli uzna to za zasadne, dwóch Zastępców Przewodniczącego.

W skład Rady Nadzorczej powinno wchodzić dwóch członków spełniających kryteria niezależności przewidziane dla niezależnego członka rady nadzorczej w rozumieniu Zalecenia Komisji z dnia 15 lutego 2005 roku dotyczącego roli dyrektorów niewykonawczych lub będących członkami rady nadzorczej spółek giełdowych i komisji rady (nadzorczej) (2005/162/WE) z uwzględnieniem Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie SA („Niezależni Członkowie Rady Nadzorczej”). Kandydat na Niezależnego Członka Rady Nadzorczej

składa Spółce, przed jego powołaniem do składu Rady Nadzorczej, pisemne oświadczenie o spełnieniu kryteriów niezależności.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 maja 2017 roku o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz. U. poz. 1089) Spółka ma status jednostki zainteresowania publicznego w rozumieniu tej ustawy, w związku z czym powinna posiadać Komitet Audytu. W skład komitetu audytu wchodzi przynajmniej 3 członków. Przynajmniej jeden członek komitetu audytu posiada wiedzę i umiejętności w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych. Zgodnie ze wspomnianą ustawą większość członków komitetu audytu, w tym jego przewodniczący, musi spełniać kryteria niezależności od danej jednostki zainteresowania publicznego.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności.

Do uprawnień Rady Nadzorczej należy w szczególności:

- 1) zatwierdzanie regulaminu Zarządu Spółki i opiniowanie regulaminu organizacyjnego określającego organizację przedsiębiorstwa Spółki,
- 2) zawieranie, rozwiązywanie i zmiana umów z członkami Zarządu oraz ustalanie zasad wynagradzania Zarządu oraz wysokości wynagrodzenia dla członków Zarządu Spółki,
- 3) powoływanie i odwoływanie w głosowaniu tajnym Prezesa Zarządu, Wiceprezesów Zarządu oraz innych członków Zarządu,
- 4) zawieszanie w czynnościach z ważnych powodów, w głosowaniu tajnym, Prezesa Zarządu, Wiceprezesów Zarządu oraz innych członków Zarządu lub całego Zarządu,
- 5) delegowanie członka lub członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członka Zarządu Spółki w razie zawieszenia członków Zarządu, czy też całego Zarządu,
- 6) wybór podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych Spółki,
- 7) ocena sprawozdania Zarządu z działalności Spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy,
- 8) ocena wniosków Zarządu co do podziału zysku albo pokrycia straty,
- 9) składanie Walnemu Zgromadzeniu corocznego pisemnego sprawozdania z wyników ocen, o których mowa w pkt 7 i 8,
- 10) składanie Walnemu Zgromadzeniu corocznej zwięzłej oceny sytuacji Spółki oraz corocznego sprawozdania z pracy Rady Nadzorczej,
- 11) opiniowanie spraw wnoszonych przez Zarząd będących przedmiotem uchwał Walnego Zgromadzenia,
- 12) zatwierdzanie wieloletnich programów działania Spółki oraz Grupy Kapitałowej ZE PAK SA, w tym strategii działania Spółki oraz Grupy Kapitałowej ZE PAK SA, opracowywanych przez Zarząd, oraz
- 13) zatwierdzanie rocznych programów działania Spółki oraz rocznych programów działania grupy kapitałowej Spółki, w szczególności obejmujących plany produkcji oraz przychodów, plany kosztów rodzajowych, plany kosztów jednostkowych, plany wynagrodzeń, plany inwestycyjne oraz plany remontów i serwisowania.

Do kompetencji Rady Nadzorczej należy również udzielanie Zarządowi zgody na:

- 1) uczestniczenie w innych spółkach oraz zbywanie akcji lub udziałów w innych spółkach,
- 2) tworzenie oddziałów za granicą,
- 3) wypłatę zaliczki na poczet dywidendy,
- 4) dokonywanie przez Spółkę czynności skutkujących zaciągnięciem zobowiązania, z wyjątkiem:
  - a) czynności przewidzianych w zatwierdzonym przez Radę Nadzorczą rocznym programie działania Spółki, lub
  - b) czynności skutkującej zaciągnięciem zobowiązania o wartości do 1 000 000 złotych, w tym także udzielanie poręczeń lub gwarancji oraz wystawianie lub poręczanie weksli,
- 5) nabywanie i zbywanie nieruchomości, prawa użytkownika wieczystego lub udziału w nieruchomości lub użytkownikowi wieczystem o wartości przekraczającej 1 000 000 złotych,
- 6) zawarcie przez Spółkę z podmiotem powiązaniem ze Spółką znaczącej umowy w rozumieniu przepisów dotyczących informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym, z wyłączeniem umów typowych, zawieranych przez Spółkę na warunkach rynkowych, w ramach prowadzonej działalności operacyjnej,
- 7) wskazywanie przez Zarząd osób do pełnienia funkcji w organach spółek i innych podmiotów, w których Spółka uczestniczy bezpośrednio lub pośrednio, oraz
- 8) ustalanie przez Zarząd sposobu wykonywania prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu lub na Zgromadzeniu Wspólników w spółkach, w stosunku do których Spółka jest spółką dominującą lub powiązaną w rozumieniu Kodeksu spółek handlowych, w sprawach:

- a) zbycia i wydzierżawienia przedsiębiorstwa spółki lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienia na nich ograniczonego prawa rzeczowego, jak również dokonanie innych czynności związanych z nabyciem lub rozporządzeniem składnikami majątku spółki, stanowiących przedmiot obrad Walnego Zgromadzenia lub Zgromadzenia Wspólników,
- b) rozwiązania i likwidacji spółki,
- c) zmiany statutu lub umowy spółki,
- d) połączenia, podziału lub przekształcenia spółki, oraz
- e) podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego spółki.

Na wniosek Zarządu Rada Nadzorcza udziela członkowi Zarządu zezwolenia na zajmowanie stanowisk we władzach spółek, w których Spółka posiada udziały lub akcje oraz pobieranie z tego tytułu wynagrodzenia.

9.9. Skład osobowy, jego zmiany oraz opis działania organów zarządzających i nadzorujących

Zarząd

Rok obrotowy 2017 Zarząd Spółki rozpoczął w następujących składzie:

- 1) Adam Kłapszta – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,
- 2) Aneta Lato-Żuchowska – Wiceprezes Zarządu,
- 3) Zygmunt Artwik – Wiceprezes Zarządu,
- 4) Katarzyna Sobierajska – Wiceprezes Zarządu,
- 5) Tomasz Zadroga – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 3 marca 2017 roku uchwałą Rady Nadzorczej Spółki Panu Adamowi Kłapszcie powierzono funkcję Prezesa Zarządu Spółki. Jednocześnie na tym samym posiedzeniu Rady Nadzorczej Pani Katarzyna Sobierajska i Pan Tomasz Zadroga złożyli rezygnacje ze stanowisk Wiceprezesów Zarządu Spółki z dniem 3 marca 2017 roku. Rada Nadzorcza Spółki powołała również Panią Elżbietę Niebisz na stanowisko Wiceprezesa Zarządu.

Od dnia 3 marca 2017 roku Zarząd Spółki funkcjonuje w następującym składzie:

- 1) Adam Kłapszta – Prezes Zarządu,
- 2) Aneta Lato-Żuchowska – Wiceprezes Zarządu,
- 3) Zygmunt Artwik – Wiceprezes Zarządu,
- 4) Elżbieta Niebisz – Wiceprezes Zarządu.

Rada Nadzorcza

W okresie sprawozdawczym miały miejsca niżej wymienione zmiany w składzie Rady Nadzorczej Spółki.

Rok obrotowy 2017 Rada Nadzorcza ZE PAK SA rozpoczęła w następującym składzie:

- 1) Tomasz Szelaąg – Przewodniczący,
- 2) Henryk Sobierajski – Zastępca Przewodniczącego,
- 3) Wojciech Piskorz – Sekretarz,
- 4) Leszek Wysłocki,
- 5) Lesław Podkański,
- 6) Ludwik Sobolewski,
- 7) Wiesław Walendziak.

W dniu 28 czerwca 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki powołało Radę Nadzorczą na nową, tj. VII kadencję. W skład Rady Nadzorczej VII kadencji powołano 7 członków, tj.:

- 1) Tomasz Szelaąg,
- 2) Wojciech Piskorz,
- 3) Henryk Sobierajski,
- 4) Leszek Wysłocki,
- 5) Wiesław Walendziak,
- 6) Lesław Podkański,
- 7) Sławomir Sykucki.

Na posiedzeniu w dniu 29 czerwca 2017 roku Rada Nadzorcza Spółki wybrała:

- 1) Wiesława Walendziaka na Przewodniczącego Rady Nadzorczej,
- 2) Tomasza Szeląga na Zastępcę Przewodniczącego Rady Nadzorczej,
- 3) Wojciecha Piskorza na Sekretarza Rady Nadzorczej.

W dniu 21 października 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki powołało w skład Rady Nadzorczej Pana Sławomira Zakrzewskiego. Od 21 października 2017 roku Rada Nadzorcza pracuje w następującym składzie:

- 1) Wiesław Walendziak –Przewodniczący,
- 2) Tomasz Szeląg – Zastępca Przewodniczącego,
- 3) Wojciech Piskorz – Sekretarz,
- 4) Henryk Sobierajski,
- 5) Leszek Wysłocki,
- 6) Sławomir Zakrzewski,
- 7) Lesław Podkański,
- 8) Sławomir Sykucki.

Członkami Rady Nadzorczej spełniającymi kryteria niezależności są Lesław Podkański i Sławomir Zakrzewski.

Wykonując swoje kodeksowe i statutowe obowiązki Rada Nadzorcza odbyła w 2017 roku 12 posiedzeń podejmując łącznie 64 uchwały. Rada Nadzorcza wykonała statutowy obowiązek odbycia posiedzenia w każdym kwartale.

W okresie sprawozdawczym Rada Nadzorcza sprawowała kolegialnie stały nadzór nad działalnością Spółki we wszystkich jej dziedzinach działalności. Rada Nadzorcza koncentrowała się przede wszystkim na następujących zagadnieniach:

- 1) ocenie sprawozdań sporządzonych za rok obrotowy 2016,
- 2) zaopiniowaniu nowej struktury organizacyjnej Spółki,
- 3) powołaniu Komitetu audytu w ramach nowej, tj. VII kadencji Rady Nadzorczej,
- 4) wyrażaniu zgody na dokonywanie przez Spółkę czynności skutkujących zaciągnięciem zobowiązań o wartości powyżej 1 miliona złotych,
- 5) opiniowaniu wniosków składanych przez Zarząd w sprawach dotyczących bieżącej działalności Spółki,
- 6) zmianach w składzie Zarządu ZE PAK SA,
- 7) nadzorowaniu czynności związanych z dostawami ciepła do Miejskiego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej – Konin Sp. z o.o.,
- 8) nadzorowaniu prac związanych z zakończeniem eksploatacji bloków węglowych w elektrowni Adamów,
- 9) zatwierdzaniu czynności związanych z toczącym się w Grupie Kapitałowej ZE PAK SA procesem restrukturyzacji,
- 10) bieżącym omawianiu sytuacji związanej z przebiegiem inwestycji budowy Odkrywki Ościsłowo, w szczególności uzyskaniem decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych dla tej inwestycji.

W dniu 21 października 2017 roku Rada Nadzorcza Spółki VII kadencji powołała Komitet Audytu w składzie:

- 1) Sławomir Zakrzewski,
- 2) Lesław Podkański,
- 3) Tomasz Szeląg.

W roku obrotowym 2017 Komitet Audytu Rady Nadzorczej ZE PAK SA odbył 5 posiedzeń. Na posiedzeniu, które miało miejsce 23 października 2017 r. Komitet Audytu Rady Nadzorczej ZE PAK SA, funkcjonujący w ramach VII kadencji Rady, przystąpił do wyboru Przewodniczącego Komitetu. Członkowie Komitetu na Przewodniczącego wybrali Pana Lesława Podkańskiego. Ponadto w trakcie odbytych posiedzeń Komitet Audytu Rady Nadzorczej ZE PAK SA omówił z biegłym rewidentem m.in. wyniki badań sprawozdań finansowych za rok 2016 i przeglądu śródrocznych sprawozdań finansowych za 2017 rok. W ramach prac wykonanych w 2017 roku Komitet Audytu przyjął takie dokumenty, jak: „Polityka świadczenia na rzecz Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin SA przez firmę audytorską przeprowadzającą badania, przez podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz przez członka sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniami”, „Procedura wyboru firmy audytorskiej na potrzeby wykonania badania ustawowego Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin SA” oraz „Polityka wyboru firmy audytorskiej na potrzeby wykonania badania ustawowego Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin SA”. Komitet Audytu zajmował się również sprawą wskazania Osoby Wybierającej odpowiedzialnej za realizację procedury wyboru firmy audytorskiej na potrzeby wykonania badania ustawowego ZE PAK SA za lata 2018-2019.

9.10. Sposób działania Walnego Zgromadzenia, jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposób ich wykonywania

Walne Zgromadzenie

Walne Zgromadzenie zwoływane jest w przypadkach wskazanych w Kodeksie Sądów Handlowych oraz w Statucie Spółki. Walne Zgromadzenie, co do zasady zwoływane jest przez Zarząd Spółki i obraduje jako zwyczajne lub nadzwyczajne. W przypadku zwołania Walnego Zgromadzenia przez podmiot lub organ inny niż Zarząd Spółki, Zarząd zobowiązany jest współdziałać z tym podmiotem bądź organem w celu dokonania wszelkich czynności określonych prawem koniecznych do zwołania, organizacji oraz przeprowadzenia Walnego Zgromadzenia. Od dnia pierwszego notowania akcji Spółki na rynku regulowanym prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie SA, Walne Zgromadzenia mogą odbywać się przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. O przeprowadzeniu Walnego Zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej decyduje Rada Nadzorcza Spółki.

Walne Zgromadzenie odbywa się w Warszawie lub w siedzibie Spółki.

Walne Zgromadzenie ZE PAK SA zwołuje się poprzez ogłoszenie dokonywane na stronie internetowej Spółki oraz w sposób określony dla przekazywania informacji bieżących zgodnie z przepisami o ofercie publicznej i warunkach wprowadzenia instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.

Materiały udostępnione akcjonariuszom w związku z Walnym Zgromadzeniem, w tym projekty uchwał proponowanych do przyjęcia, jak również inne istotne materiały Spółka udostępnia na stronie internetowej <http://ri.zepak.com.pl/>.

Do podstawowych kompetencji Walnego Zgromadzenia należą:

- 1) rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z działalności Spółki oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenia absolutorium członkom organów Spółki z wykonania przez nich obowiązków,
- 2) podział zysku albo pokrycie strat,
- 3) zmiana przedmiotu działalności Spółki,
- 4) zmiana Statutu Spółki,
- 5) podwyższenie lub obniżenie kapitału zakładowego,
- 6) upoważnienie Zarządu do nabycia akcji własnych w celu umorzenia,
- 7) powołanie i odwołanie członków Rady Nadzorczej,
- 8) ustalenie wysokości wynagrodzenia członków Rady Nadzorczej,
- 9) łączenie, podział i przekształcenie Spółki,
- 10) rozwiązanie i likwidacja Spółki,
- 11) emisja obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa i warrantów subskrypcyjnych,
- 12) zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienie na nich ograniczonego prawa rzeczowego
- 13) tworzenie i znoszenie kapitałów i funduszy Spółki,
- 14) zawarcie przez Spółkę umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem Zarządu, Rady Nadzorczej, prokurentem lub likwidatorem Spółki albo na rzecz którejkolwiek z tych osób,
- 15) zawarcie przez spółkę zależną umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem Zarządu, Rady Nadzorczej, prokurentem lub likwidatorem Spółki albo na rzecz którejkolwiek z tych osób,
- 16) wszelkie postanowienia dotyczące roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy zawiązaniu Spółki lub sprawowaniu zarządu albo nadzoru, oraz
- 17) użycie kapitału zakładowego.

Czynne prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu mają osoby będące akcjonariuszami na 16 dni przez datą Walnego Zgromadzenia. Warunkiem dopuszczenia akcjonariusza do udziału w Walnym Zgromadzeniu jest przedstawienie przez niego imiennego zaświadczenia o prawie uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu, które wystawione jest przez podmiot prowadzący rachunek papierów wartościowych.

Akcjonariusz uczestniczy w obradach Walnego Zgromadzenia i wykonuje prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika.

Akcjonariuszowi reprezentującemu co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego Spółki przysługuje prawo żądania umieszczenia określonych spraw w porządku Walnego Zgromadzenia Spółki. Żądanie powinno zostać zgłoszone Zarządowi Spółki nie później niż na 21 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia Spółki.

Akcjonariusz występujący z żądaniem umieszczenia poszczególnych spraw w porządku obrad Walnego Zgromadzenia powinien wykazać posiadanie odpowiedniej liczby akcji na dzień złożenia żądania załączając do żądania świadectwo depozytowe wystawione przez podmiot prowadzący rachunek papierów wartościowych.

Akcjonariusz reprezentujący co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego Spółki może przed terminem Walnego Zgromadzenia zgłaszać Spółce na piśmie lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad Walnego Zgromadzenia lub spraw, które mają zostać wprowadzone do porządku obrad.

Każdy z akcjonariuszy uprawnionych do uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu może podczas Walnego Zgromadzenia Spółki zgłaszać projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad.

Uchwały Walnego Zgromadzenia podejmowane są większością 75% głosów oddanych, chyba, że Kodeks Spółek Handlowych stanowi inaczej. Jedna akcja Spółki daje prawo do jednego głosu na Walnym Zgromadzeniu

9.11. Opis zasad zmian Statutu Spółki

Zmiany Statutu Spółki, zgodnie z przepisami Kodeksu Spółek Handlowych oraz postanowieniami Statutu Spółki, wymagają od Walnego Zgromadzenia podjęcia stosownej uchwały oraz wpisu do rejestru przedsiębiorców. Walne Zgromadzenie może upoważnić Radę Nadzorczą Spółki do ustalenia tekstu jednolitego zmienionego statutu bądź wprowadzenia zmian o charakterze redakcyjnym określonych w uchwale walnego zgromadzenia. Zmiany Statutu obowiązują od chwili wpisania do rejestru przedsiębiorców.

9.12. Informacje na temat systemu wynagrodzeń oraz wysokości wynagrodzeń osób zarządzających i nadzorujących

W Zespole Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin SA system wynagrodzeń oparty jest na Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy dla pracowników ZE PAK SA z dnia 24 września 1993 roku (ZUZP). Przepisom ZUZP nie podlegają tylko członkowie Zarządu, główny księgowy oraz kluczowi menedżerowie.

Podstawowymi składnikami wynagrodzenia dla pracowników zawartymi w ZUZP są indywidualna miesięczna płaca zasadnicza, miesięczna premia regulaminowa, premia roczna, odprawa emerytalno-rentowa oraz dodatki. Pracownicy mają także prawo do nagród z funduszu prezesa i świadczeń socjalnych.

Zasady wynagrodzenia kluczowych menedżerów określa zarząd w indywidualnych umowach. Podstawowym składnikiem wynagrodzenia jest płaca zasadnicza. Kluczowi menedżerowie mogą otrzymać nagrodę uznaniową przyznawaną decyzją Zarządu. Kluczowi menedżerowie uprawnieni są również do niektórych składników z ZUZP.

Członkowie Zarządu ZE PAK SA wynagradzani są na podstawie zapisów indywidualnych umów o zarządzanie, których treść kształtuje Rada Nadzorcza Spółki. Nie ma dodatkowo innych regulaminów czy innych dokumentów kreujących zasady wynagradzania Zarządu. Członkowie Zarządu mają prawo do miesięcznego wynagrodzenia. Może być im także przyznana nagroda uznaniowa. W przypadku odwołania ze składu Zarządu, przewidziana jest wypłata odprawy w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia. Odprawa nie przysługuje w przypadku, gdy odwołanie nastąpi z przyczyn dotyczących odwoływanego członka Zarządu, szczególnie z przyczyn wymienionych w art. 52 kodeksu pracy.

W Spółce nie funkcjonuje żaden program motywacyjny ani premiowy oparty na kapitale Spółki.

Tabela 15: Informacje na temat wysokości wypłaconego wynagrodzenia w 2017 roku przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki wszystkim członkom Zarządu pełniącym funkcje w 2017 roku

<i>Imię i nazwisko członka Zarządu</i>	<i>tysiące złotych</i>	<i>tysiące złotych</i>	<i>tysiące złotych</i>	<i>tysiące złotych</i>
	<i>Wysokość wynagrodzenia (brutto) wypłaconego przez Spółkę</i>	<i>Wysokość wynagrodzenia (brutto) wypłaconego przez podmioty zależne Spółki</i>	<i>Razem:</i>	<i>w tym zmienne składniki wynagrodzenia*</i>
Adam Kłapszta	550,00	63,60	613,60	200,00
Aneta Lato-Żuchowska	493,00	94,10	587,10	140,40
Zygmunt Artwik	736,00	1,20	737,20	100,40
Elżbieta Niebisz	114,00	394,70	508,70	30,40

GRUPA KAPITAŁOWA ZESPOŁU ELEKTROWNI PĄTNÓW – ADAMÓW – KONIN SA
SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ W 2017 ROKU

Katarzyna Sobierajska	86,40	270,90	357,30	20,00
Tomasz Zadroga	340,90	0,40	341,30	200,00
Razem	2 320,30	824,9	3 145,20	691,2

* Do zmiennych składników wynagrodzenia zaliczono: nagrody i premie, odprawy z tytułu odwołania z Zarządu, ekwiwalenty za urlop, odprawy emerytalne oraz wynagrodzenia za udział w posiedzeniach rad nadzorczych.

Tabela 16: Informacje na temat wysokości świadczeń niepieniężnych w 2017 roku przyznanych przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki wszystkim członkom Zarządu pełniącym funkcje w 2017 roku

Imię i nazwisko członka Zarządu	tysiące złotych		tysiące złotych	
	Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez Spółkę	Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez podmioty zależne Spółki	Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez podmioty zależne Spółki	Razem
Adam Kłapszta	0,80	-	-	0,80
Aneta Lato-Żuchowska	0,70	-	-	0,70
Zygmunt Artwik	1,10	-	-	1,10
Elżbieta Niebisz	1,60	2,00	-	3,60
Katarzyna Sobierajska	0,20	0,60	-	0,80
Tomasz Zadroga	0,03	-	-	0,03
Razem	4,43	2,60	-	7,03

Łączna kwota wynagrodzeń, rozumiana jako wartość wynagrodzeń, nagród i korzyści otrzymanych w pieniądzu, w naturze lub jakiegokolwiek innej formie, wypłaconych przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki członkom Zarządu w 2017 roku wyniosła 3 152,23 tysięcy złotych. Podaną kwotę należy traktować jako wartość brutto wynagrodzeń wypłaconych lub należnych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku.

Członkowie Rady Nadzorczej ZE PAK SA są wynagradzani na podstawie Uchwały nr 32 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 28 czerwca 2017 roku, które ustaliło miesięczne wynagrodzenie dla przewodniczącego Rady Nadzorczej w wysokości 15 tysięcy złotych, a dla pozostałych członków w wysokości 10 tysięcy złotych.

Tabela 17: Informacje na temat wysokości wypłaconego wynagrodzenia oraz wartości świadczeń niepieniężnych w 2017 roku przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki, wszystkim członkom Rady Nadzorczej pełniącym funkcje w 2017 roku

Imię i nazwisko członka Rady Nadzorczej	tysiące złotych		tysiące złotych	
	Wysokość wynagrodzenia (brutto) wypłaconego przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki	Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki	Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki	Razem
Wiesław Walendziak	145,50	0,00	0,00	145,50
Tomasz Szelaąg	154,50	0,00	0,00	154,50
Wojciech Piskorz	121,10	1,10	1,10	122,20
Henryk Sobierajski	120,00	0,00	0,00	120,00
Leszek Wysłocki	120,00	3,30	3,30	123,30
Lesław Podkański	120,00	0,00	0,00	120,00
Ludwik Sobolewski	71,50	0,00	0,00	71,50
Sławomir Sykucki	240,00	0,00	0,00	240,00
Sławomir Zakrzewski	13,20	0,00	0,00	13,20
Razem	1 105,80	4,40	4,40	1 110,20

Łączna kwota wynagrodzeń, rozumiana jako wartość wynagrodzeń, nagród i korzyści otrzymanych w pieniądzu, w naturze lub jakiegokolwiek innej formie, wypłaconych przez Spółkę oraz podmioty zależne Spółki członkom Rady Nadzorczej w 2017 roku wyniosła 1 110,20 tysięcy złotych. Podaną kwotę należy traktować jako wartość brutto wynagrodzeń wypłaconych lub należnych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku.

10. OŚWIADCZENIE DOTYCZĄCE POLITYKI RÓŻNORODNOŚCI

W nawiązaniu do §91 ust. 5 pkt 4 lit. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych Spółka oświadcza, że w Grupie ZE PAK SA oraz w ZE PAK SA nie przyjęto

odrębnego dokumentu opisującego politykę różnorodności. Jednocześnie przyjęte zostały rozwiązania zarządcze, odnoszące się do kwestii zarządzania różnorodnością.

Cele związane z zarządzaniem różnorodnością, w szczególności w odniesieniu do struktury wiekowej pracowników, zostały przyjęte w Grupie wraz ze Strategią społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020. Trwający przez lata proces restrukturyzacji, sprawiał, że większość wakatów była zapełniana w oparciu o rekrutację wewnętrzną (w ramach przesunięć między działami i spółkami). Ubocznym efektem działań, mających na celu ograniczenie zwolnień i koncentrowanie się w procesie rekrutacji na osobach już zatrudnionych w spółkach Grupy, był brak istotnego dopływu młodych pracowników i w efekcie średnia wieku zatrudnionych rosła. W pewnym momencie może to skutkować znaczącymi odejściami na emeryturę i brakami kadrowymi. Dlatego też Grupa ZE PAK SA aktywnie monitoruje zmiany struktury wiekowej pracowników, by nie dopuścić do niekorzystnych następstw utraty dużej części doświadczonych pracowników bez odpowiedniego przygotowania ich następców.

Jednocześnie przyjęty pod koniec 2017 roku Kodeks Etyki w ZE PAK SA zawiera w sobie zarówno politykę różnorodności, gwarantując równe traktowanie bez względu na płeć, wiek, światopogląd, wyznanie, poglądy polityczne, itd. Dokument stanowi narzędzie, pozwalające na zgłaszanie potencjalnych incydentów związanych z dyskryminacją na jakimkolwiek tle. Planowane jest zaimplementowanie analogicznych rozwiązań w kolejnych spółkach Grupy.

Na dzień dzisiejszy w ocenie Spółki takie rozwiązania są wystarczające.

Dane liczbowe odnoszące się do różnorodności znaleźć można w Oświadczeniu na temat informacji niefinansowych za 2017 rok w podrozdziale – „Kwestie Pracownicze”, strona 59 niniejszego sprawozdania.

11. OŚWIADCZENIE ZARZĄDU SPÓŁKI NA TEMAT INFORMACJI NIEFINANSOWYCH ZA 2017 ROK DLA GRUPY KAPITAŁOWEJ

W procesie przygotowania podejścia do sprawozdawczości niefinansowej, w tym przygotowania niniejszego oświadczenia Grupa ZE PAK SA opierała się o najlepsze światowe praktyki w tym zakresie, w tym, np. wykorzystując podejście do definiowania istotnych treści, zakresu informacji, jak również definiowania wskaźników, proponowane m.in. przez:

- Normę PN-ISO 26000,
- Wytyczne GRI G4 / standard GRI Standards,
- Suplementy sektorowe GRI G4 w zakresie odnoszącym się do górnictwa i energetyki.

Równocześnie jednak, niniejsze oświadczenie nie może być traktowane, jako opracowane zgodnie z GRI G4, GRI Standards lub jakiś innym kompleksowym standardem.

Sam proces raportowania został poprzedzony opracowaniem Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy ZE PAK SA, w którym to procesie zachowano podejście sugerowane przez PN-ISO 26000, tj. w pierwszym kroku prac, podczas warsztatu wewnętrznego, w którym wzięli udział członkowie interdyscyplinarnego zespołu powołanego przez Zarząd ZE PAK SA, zdefiniowano kluczowe obszary odpowiedzialności oraz kluczowe grupy interesariuszy. Zdefiniowane kluczowe obszary odpowiedzialności, stały się z kolei punktem wyjścia do definiowania kluczowych aspektów, na które położono szczególny akcent w oświadczeniu w ramach obszarów społecznego, pracowniczego, ochrony środowiska, praw człowieka i przeciwdziałania korupcji.

11.1. Opis modelu biznesowego

Grupa Kapitałowa ZE PAK SA jest znaczącym producentem energii na polskim rynku i istotnym elementem systemu energetycznego kraju. Zdecydowaną większość przychodów generuje ze sprzedaży produkowanej energii elektrycznej. Grupa ZE PAK SA operuje w oparciu o zintegrowany model biznesowy. Dysponując własnymi kopalniami odkrywkowymi węgla brunatnego, wydobywa go i wykorzystując głównie to paliwo wytwarza energię elektryczną i ciepłą w znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie kopalń elektrowniach. Równocześnie w ramach grupy funkcjonują jednostki, np. w postaci wydzielonych spółek, które odpowiadają za funkcje wsparcia (np. sprzedaż, remonty, prace utrzymaniowe itp.).

Spółki mające największe znaczenie dla Grupy ZE PAK SA ze względu na swoją skalę działalności to Zespół Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin SA, zajmująca się wytwarzaniem energii elektrycznej i ciepła, Elektrownia Pątnów II sp. z o.o. zajmująca się wytwarzaniem energii elektrycznej oraz PAK KWB Adamów SA i PAK KWB Konin SA zajmujące się wydobywaniem węgla brunatnego. Oprócz spółek z wymienionych głównych obszarów działalności, w skład Grupy wchodzi również inne spółki, które zajmują się m.in.: realizacją robót budowlanych i montażowych, pracami konserwacyjnymi, działalnością usługową, produkcyjną i handlową skierowaną na zaspokojenie potrzeb

i kompleksową obsługę przemysłu. Aktywa wytwórcze Grupy w 2017 roku obejmowały cztery elektrownie opalane węglem brunatnym zlokalizowane w centralnej Polsce, w województwie wielkopolskim. Są to: Pątnów II, która jest wyposażona w blok energetyczny na parametry nadkrytyczne, Pątnów I, Konin - wyposażona m.in. w blok z kotłem dedykowanym opalanym biomasą oraz Adamów (elektrownia w Adamowie zakończyła swoją działalność w styczniu 2018 roku). Podstawowe aktywa wydobywcze Grupy skoncentrowane są głównie w dwóch spółkach: PAK KWB Konin SA, która eksploatuje aktualnie odkrywki Józwin, Tomisławice i Drzewce oraz PAK KWB Adamów SA eksploatująca odkrywkę Adamów.

11.2. Kwestie społeczne

Podjęcie zarządcze

Polityka i podejście zarządcze Grupy ZE PAK SA do kwestii społecznych określone zostały w przyjętej w 2017 roku Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020. Równocześnie podejście reprezentowane w strategii odzwierciedlone jest w innych regulacjach wewnętrznych. Podejście zarządcze jest również określane w decyzjach administracyjnych zezwalających na prowadzenie działalności wydobywczej i wytwórczej w obiektach należących do Grupy ZE PAK SA i uzależnione od specyfiki danego obiektu. Każdorazowo, bowiem, optymalne rozwiązania w tym zakresie Grupa stara się wypracować w oparciu między innymi o konsultacje społeczne, i w zgodzie z obowiązującym prawem.

Podejście zarządcze Grupy ZE PAK SA do kwestii społecznych jest uwarunkowane charakterem oddziaływania spółek Grupy na otoczenie. W szczególności tam, gdzie oddziaływanie jest lub może być negatywne i wiązać się może z określonymi uciążliwościami dla ludzi, podejście zarządcze ma na celu eliminację, ograniczenie lub rekompensowanie tych uciążliwości, a w konsekwencji ograniczenie ekspozycji Grupy ZE PAK SA na ryzyko.

Oddziaływanie Grupy ZE PAK SA na otoczenie ma charakter wielowymiarowy. Z punktu widzenia ogólnospołecznego Grupa ZE PAK SA jest istotnym dostawcą energii dla polskiej gospodarki i polskiego społeczeństwa. Jednak głównymi klientami Grupy nie są odbiorcy finalni a spółki obrotu działające na hurtowym rynku energii elektrycznej. Z tego też względu Grupa ZE PAK SA stawia sobie za cel zapewnienie stabilnych dostaw energii elektrycznej po cenie konkurencyjnej wobec innych technologii. Znacznie szersze spektrum oddziaływania ma Grupa ZE PAK SA na otoczenie z punktu widzenia społeczności lokalnej, tj. rozumianej, jako społeczności zamieszkującej w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów Grupy, na których to terenach prowadzona jest produkcja energii elektrycznej i ciepłej oraz wydobywanie węgla brunatnego. Eksploatacja pokładów węgla brunatnego i produkcja energii silnie oddziałuje na otoczenie przyrodnicze (patrz punkt: Kwestie środowiskowe), a w konsekwencji najczęściej też społeczne. Mając na uwadze negatywne oddziaływanie na środowisko naturalne, ale też społeczne, należy przede wszystkim wspomnieć o zagrożeniach i uciążliwościach związanych z:

- oddziaływaniem na powierzchnię terenu (odkrywkowe pozyskiwanie kopalin polega na przekształceniu powierzchni terenu; w miejsce pierwotnie użytkowanych gruntów powstają przestrzenne formy terenowe (wyrobisko, zwałowisko) oraz infrastruktura im towarzysząca (taśmociągi, drogi transportu, zaplecze),
- oddziaływaniem na wody powierzchniowe (m.in. zmniejszenie przepływu w ciekach znajdujących się pod wpływem oddziaływania kopalni oraz zwiększenie przepływu w ciekach na skutek zrzucania do nich wód pochodzących z drenażu podziemnego i powierzchniowego odkrywki),
- oddziaływaniem na wody podziemne (powstawanie tzw. leja depresyjnego na skutek odwadniania kopalni odkrywkowych),
- emisją hałasu (maszyny podstawowe związane z eksploatacją nadkładu i jego zwałowaniem, maszyny podstawowe urabiające węgiel, przenośniki węglowe i nadkładowe, transport samochodowy),
- oddziaływaniem obiektów kopalni na powietrze atmosferyczne (emisja pyłów: technologiczna (mechaniczna), tj. związana z mechanicznym urabianiem oraz transportem surowca taśmociągami; klimatologiczna, tj. związana z erozją wietrzną pozbawionych roślinności terenów; emisje zorganizowane zanieczyszczeń do powietrza z kotłowni zapewniającej ciepło dla zaplecza socjalnego kopalni),
- wpływem na tereny cenne przyrodniczo (w przypadku, gdy teren cenny przyrodniczo znajduje się w strefie oddziaływania),
- zagrożeniami związanymi z polami elektromagnetycznymi.

W tym miejscu warto jednak wspomnieć, że nie zawsze wspomniane powyżej oddziaływanie ma wyłącznie charakter negatywny. Konińskie zagłębienie energetyczne dysponuje unikalnym, systemem chłodzenia, opartym na otwartym obiegu wodnym. Wspólna nazwa „jeziora konińskie” obejmuje jeziora: Gosławskie, Pątnowskie, Wąsowsko-Mikorzyńskie, Licheńskie i Ślesieńskie, które są włączone w obieg chłodzenia elektrowni Pątnów, Pątnów II i elektrowni Konin. Wszystkie jeziora połączone są systemem kanałów o łącznej długości około 26 km i tworzą zamknięty obieg, w którym przepływ wody regulowany jest przepustami i przepompowniami. Odprowadzanie ciepła odpadowego do pobliskich

jezior wpłynęło oczywiście na ich ekosystemy, ale sprawiło również, że zbiorniki te stały się szczególnie cenne dla rybołówstwa i hodowli ryb. Podwyższona temperatura wody i duży jej przepływ w kanałach i jeziorach spowodowały, że w obrębie systemu chłodzenia zlokalizowane zostały hodowlane stawy rybne. Działające tu gospodarstwa rybackie są nie tylko największymi w Polsce producentami ryb jesiotropowych (jesiotr syberyjski, jesiotr rosyjski, sterlet), ale również innych gatunków ryb takich jak: sum europejski, pstrąg tęczowy, amur, tołpyga, sum, karp, czy ryby ozdobne. Dzięki wykorzystaniu wód o podwyższonej termice do rozrodu, podchowu i hodowli ryb ciepłolubnych, są one ważnym producentem narybku na krajowym rynku. Współpraca z Grupą ZE PAK SA sprawia, że ciepła woda przepływa bezpośrednio przez stawy, zapewniając optymalne warunki rozwoju narybku i ryb dorosłych. Jedno z gospodarstw pobiera wręcz wodę do hodowli ze zbiornika wstępnego schładzania elektrowni Konin i produkcja jest ściśle uzależniona od warunków stwarzanych przez elektrownię, od temperatury wody, jej czystości itp. Dlatego też między gospodarstwami rybackimi a elektrowniami istnieje stała komunikacja i przepływ informacji. Obok jednych z największych gospodarstw rybackich w Polsce, tereny te znane są wśród wędkarzy. Poparcie tego typu aktywności gospodarczych, podobnie jak wszelkie inne formy społecznego zaangażowania, pozwala na częściowe zrekompensovanie otoczeniu społecznemu uciążliwości związanych z działalnością operacyjną Grupy ZE PAK SA.

Grupa ZE PAK SA może być również chętnie widzianym członkiem społeczności, ze względu na znaczący bezpośredni i pośredni wpływ ekonomiczny. Transfery pieniądza w postaci podatków i opłat parafiskalnych (opłaty licencyjne, koncesyjne, itp.), w znacznym stopniu zasilają budżety samorządów. Przykładowo w 2017 roku spółki z Grupy ZE PAK SA odprowadziły z tytułu tego typu opłat ponad 247,9 mln zł (w 2016 roku: 264,1 mln zł), z czego 170,6 mln zł (w 2016 r. było to ponad 158,1 mln zł) zasililo budżety samorządów. Środki te pozwalają realizować gminom zadania inwestycyjne, finansować służbę zdrowia, szkolnictwo, itd. Równocześnie dzięki wynagrodzeniom pracowników, którzy w większości rekrutują się ze społeczności lokalnych, uruchamiane są tzw. efekty mnożnikowe i pobudzana jest lokalna gospodarka, włączając w to sektory bezpośrednio niezwiązane z górnictwem węgla brunatnego i energetyką (w 2017 i 2016 roku spółki z Grupy ZE PAK SA na świadczenia pracownicze przeznaczyły odpowiednio 461 i 488 mln zł).

Podejście zarządcze Grupy ZE PAK SA koncentruje się przede wszystkim na zapewnieniu ciągłości i stabilności produkcji przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa dla otoczenia przyrodniczego, a w konsekwencji również społecznego. Podejście takie zostało zdefiniowane w przyjętej w 2017 roku Strategii odpowiedzialności społecznej na lata 2017-2020 i zakłada zapewnienie skutecznych mechanizmów ograniczających do minimum zagrożenia wystąpienia anomalii i odstępstw, skutkujących ponadnormatywnym oddziaływaniem na otoczenie w procesie wydobywczym lub wytwórczym. W konsekwencji zakłada więc zapewnienie mechanizmów gwarantujących stabilną pracę zakładów, która nie jest zakłócana przerwami w wydobywaniu lub produkcji, które byłyby powodowane czynnikami społecznymi. Do aspektów tych odnoszą się również polityki towarzyszące systemom zarządzania oraz regulacje wewnętrzne gwarantujące zgodność z prawem i pozwoleniami administracyjnymi związanymi z konkretnymi obiektami wytwórczymi i instalacjami.

Inny wymiar oddziaływania na otoczenie społeczne, wiąże się z gospodarczym wykorzystaniem ciepła odpadowego, które towarzyszy produkcji energii elektrycznej. Od lat część ciepła wykorzystywana jest do celów grzewczych, m.in. przez Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Koninie. Podejście takie jest niezmiernie racjonalne z punktu widzenia zarówno społecznego, jak i środowiskowego. Jednak produkcja ciepła z obecnie wykorzystywanego źródła opartego na węglu brunatnym w elektrowni Konin, po 30 czerwca 2020 roku nie będzie możliwa z powodu wymogów środowiskowych. Grupa ZE PAK SA, chcąc pozostać nadal dostawcą ciepła dla lokalnej społeczności prowadziła w tym celu modernizację elektrowni Konin i przystąpiła do uruchomienia nowego źródła ciepła opartego na bloku biomasowym, które mogłoby stanowić podstawę do zawarcia nowej umowy na dostawę ciepła. Grupie ZE PAK SA zależy na konstruktywnym dialogu, dającym szansę wypracowania satysfakcjonujących dla stron oraz ekonomicznie opłacalnych rozwiązań, które zapewniłyby bezpieczne dostawy ciepła dla mieszkańców Konina. Niemniej, jak zostało to zauważone, rozwiązania muszą być jednocześnie rentowne, aby chronić oczywisty interes mieszkańców, chronić też interes akcjonariuszy.

Podejście zarządcze, a w konsekwencji realizowane działania bezpośrednio lub pośrednio adresują ryzyka związane z utratą przychylności lokalnej społeczności, a tym samym wpisują się w prewencję zdarzeń, które mogłyby zakłócić stabilną pracę zakładów wydobywczych i wytwórczych, a w konsekwencji negatywnie odbić się na wynikach finansowych Grupy. Jeżeli chodzi o aspekty oddziaływania na otoczenie przyrodnicze, które jednocześnie stanowią źródło potencjalnych uciążliwości dla lokalnych społeczności, zostały one szerzej opisane w dalszej części sprawozdania (patrz: Kwestie środowiskowe). Stanowią one bowiem element zarządzania środowiskowego, które ma równoległe konsekwencje dla społeczności lokalnych. Podejście do nich zostało również opisane w innych regulacjach wewnętrznych, a także w decyzjach administracyjnych regulujących kwestie środowiskowe. W niniejszym opisie ograniczono się do scharakteryzowania podejścia Grupy ZE PAK SA do tych aspektów, które ograniczają się wyłącznie do ludzi. Niemniej, wszystkie one koncentrują się na działaniach mających na celu monitorowanie i ograniczanie negatywnego wpływu.

Przykładowo na terenach, które mają być objęte wydobywaniem, a także bezpośrednio sąsiadujących z obszarem, na którym ma być ono prowadzone, dokonuje się wykupów nieruchomości. Najczęściej są to grunty rolne, ale mogą być to również budynki i budowle. Ocena wpływu, tj. tego czy dana nieruchomość sąsiadująca z odkrywką podlegać będzie wykupowi, zawsze jest ustalana indywidualnie. Indywidualne podejście jest uzasadnione z uwagi na fakt, że w tego typu kwestiach często znaczącą rolę odgrywają np. czynniki emocjonalne związane z przywiązaniem do danego miejsca. Obok osób, które mogą być niechętnie odsprzedaży majątku, znajdują się też takie, które chciałby go odsprzedać, mimo że w ocenie ekspertów za strony inwestora, skala oddziaływania nie będzie na tyle duża, by uzasadniała ona konieczność wykupu. W skrajnych przypadkach może dochodzić do sporów, które swój finał znajdują w sądzie. Niemniej intencją Grupy jest przeprowadzanie opisywanych procesów w sposób ograniczający negatywne emocje, ponieważ może to rzutować na kolejne tego typu przedsięwzięcia.

Złoże węgla brunatnego w rejonie działalności Grupy mają swoją określoną charakterystykę i zasobność. Spółka nie eksploatuje jednego złoża, lecz z upływem lat jest zmuszona do uruchamiania kolejnych odkrywek. W związku z powyższym w tym samym czasie następuje proces rekultywacji eksploatowanych wcześniej odkrywek, eksploatacja obecnych odkrywek i procesy przygotowawcze do uruchomienia kolejnych. Aktualnie PAK KWB Konin SA stara się o koncesję wydobywczą dla odkrywki Ościsłowo. Węgiel dostarczany z tej odkrywki ma zabezpieczyć dostawy dla zmodernizowanych już bloków w elektrowni Pątnów I oraz do elektrowni Pątnów II. To najbardziej wydajne aktywa wytwórcze Grupy na modernizację, których poniesiono już znaczące nakłady. Proces uruchomienia nowej odkrywki węgla brunatnego jest wieloetapowy a jego realizacja, wymaga szczególnej staranności. Należy mieć na uwadze, że w procesach związanych z pozyskiwaniem zgód formalnych przed organami administracji publicznej, jako strony występują zwykle również różnego rodzaju stowarzyszenia i organizacje, które za cel stawiają sobie walkę z działalnością określonego rodzaju (np. negują, co do zasady wykorzystanie węgla brunatnego, a tym samym funkcjonowanie górnictwa odkrywkowego). W aktualnie toczącym się postępowaniu dotyczącym określenia środowiskowych uwarunkowań dla przedsięwzięcia pn.: „Wydobycie węgla brunatnego i kopalni towarzyszących z Odkrywki Ościsłowo” (szerszy opis na stronie 11 i 12 niniejszego sprawozdania) na prawach strony również występuje kilka organizacji sprzeciwiających się lokacji nowej odkrywki węgla brunatnego. Warto wspomnieć, że z kolei po stronie zwolenników duże zaangażowanie wykazują organizacje związkowe oraz mieszkańcy.

Jak już wspomniano, w efekcie prowadzonej działalności wydobywczej może dochodzić do społecznie dokuczliwych zjawisk. W przypadku zaistnienia takich sytuacji Grupa ZE PAK SA stara się je rekompensować wypłacając w uzasadnionych przypadkach stosowne odszkodowania. Szkody można podzielić na bezpośrednie i pośrednie. Szkody bezpośrednie związane są z reguły z ruchem zakładu górniczego i postępem frontów eksploatacyjnych. Obejmują przebudowy i budowy nowych dróg, linii energetycznych, sieci wodociągowych i innej infrastruktury technicznej jak również remonty dróg, po których porusza się transport kopalniany a w szczególnych przypadkach przeniesienia obiektów kultury sakralnej np. kapliczek, kościołów, cmentarzy. Z tytułu szkód bezpośrednich spółki z segmentu wydobywczego Grupy w 2017 roku wypłaciły 8 855 tysięcy złotych, natomiast w 2016 roku było to odpowiednio 16 927 tysięcy złotych. Warto podkreślić, że w każdym przypadku wypłata odszkodowania za szkody bezpośrednio następowała w drodze ugody lub porozumienia. Poza szkodami bezpośrednimi występują także szkody pośrednie, związane np. z obniżaniem się poziomu wód podziemnych na terenach sąsiadujących z kopalniami. Z kolei odprowadzanie wód z odkrywki do cieków wodnych może prowadzić np. do podnoszenia ich poziomu. Zarówno niedobór wody, jak i jej nadmiar może oznaczać niekorzystne oddziaływanie np. na produkcję rolną. Grupa ZE PAK SA stara się rekompensować niekorzystne oddziaływanie wypłacając w uzasadnionych przypadkach stosowne odszkodowania. Właściciele gruntów objętych odszkodowaniami otrzymują pisemne powiadomienia z propozycją wysokości należnego odszkodowania związanego z oddziaływaniem kopalni. W przypadku akceptacji z danym właścicielem podpisana zostaje ugoda pozasądowa ze zrzeczeniem się roszczeń po wypłacie odszkodowania. Tylko nieliczne przypadki szkód górniczych są poddawane rozstrzygnięciu przez sądy powszechne. Praktyka wskazuje, że w zdecydowanej większości (około 80-90%) spraw odszkodowawczych zawierane są ugody pozasądowe, w pozostałej części w drodze ugody sądowej lub orzeczenia sądu. W 2017 roku jedynie 52,37 tysięcy złotych z 2 189 tysięcy złotych ogólnej kwoty odszkodowań pośrednich zostało wypłacone w następstwie wyroku sądowego, a w przypadku pozostałej części doszło do zawarcia ugody. W 2016 roku całość z 1 994 tysięcy złotych zostało wypłacone w ramach zawarcia ugody.

W przypadku innych okresowych uciążliwości, np. wzmożonego hałasu związanego z pracami remontowymi lub modernizacyjnymi w obiektach wytwórczych (prace takie rodzą konieczność przedmuchania instalacji kotła powietrzem pod bardzo wysokim ciśnieniem, co ma na celu usunięcie z instalacji najdrobniejszych nawet opiłków, które mogłyby powodować jej uszkodzenie, co jest dość głośnie), co do zasady Grupa ZE PAK SA informuje społeczność lokalną, poprzez media, o tego typu uciążliwościach. Informacja trafia np. do lokalnych urzędów czy lokalnych mediów. Podobnie dzieje się w przypadku innych uciążliwości (np. w ruchu drogowym w związku z transportem ponadgabarytowych urządzeń, nasileniem pylenia lub roszczenia z kominów, itp.). W efekcie nie wzbudzają one kontrowersji, a zakład może liczyć na wyrozumiałość mieszkańców najbliższej okolicy. W ramach działań edukacyjnych, skierowanych do otoczenia zewnętrznego, dział PR funkcjonujący w strukturze ZE PAK SA przygotowuje również artykuły prasowe wyjaśniające zasady eksploatacji odkrywek węgla brunatnego i rekultywacji

terenów pokopalnianych. Jak wspomniano, mieszkańcami najbliższego sąsiedztwa zakładów są często pracownicy spółek Grupy ZE PAK SA. Stąd, choć mowa tu o komunikacji na zewnątrz organizacji, istotną rolę odegrać może również właściwa komunikacja wewnętrzna, a sami pracownicy wchodzą w rolę ambasadorów Grupy ZE PAK SA. Również w przypadku działań komunikacyjnych, w sytuacjach, o jakich mowa powyżej, równie istotną rolę może odegrać właśnie komunikacja wewnętrzna. Tu jednak spektrum nośników informacji jest szersze: pewne działania można lepiej i dokładniej wytłumaczyć, wykorzystując m.in. ukazujący się w wersji elektronicznej Miesięcznik Grupy Kapitałowej „Kontakt”.

Grupa ZE PAK SA deklaruje również swoje wsparcie dla lokalnych inicjatyw, choć ze względu na program oszczędnościowy było ono w ostatnim czasie mniejsze niż w poprzednich latach. Celem Grupy ZE PAK SA jest wspieranie lokalnej społeczności poprzez zaangażowanie społeczne, tak by w miarę możliwości rekompensować jej te uciążliwości związane z funkcjonowaniem zakładów, w części, w której nie udaje się ich wyeliminować, ani ograniczyć.

Celem Grupy nie jest angażowanie się w spektakularne przedsięwzięcia dla uzyskania rozgłosu a docieranie do najbliższych gmin i organizacji pozarządowych z regionu. Przykładowo PAK KWB Konin SA w minionym roku przekazała szereg darowizn, w znacznym stopniu rzeczowych, w tym np. w postaci ziemi czy piasku dla gminy Ślesin i Wierzbinek oraz dla Parafii Rzymskokatolickiej w Połajewie wartości ok. 80 tysięcy złotych; w postaci 7000 butelek wody „Licheńskiej” (produkowanej w jednej ze spółek Grupy) z przeznaczeniem na organizację dożynek gminnych w Kobylankach, Zakrzewku, Rudzicy i Osieku Małym oraz na organizację Pierwszego Festiwalu Biegowego Gminy Skulsk na Szlaku Wielkiej Pętli Wielkopolski; w postaci paczek świąteczno-noworocznych dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Koninie oraz Świetlicy Socjoterapeutycznej nr 4 w Koninie. PAK KWB Konin SA przekazała również, wraz z załadunkiem, 42-tonowy gład dla Stowarzyszenia „LEDNICA 2000” z przeznaczeniem na pomnik na grobie ojca Jana Góry oraz 6-tonowy gład narzutowy dla gminy Świnice Warckie z przeznaczeniem na umieszczenie tablicy upamiętniającej bitwę powietrzną między polskimi a niemieckimi samolotami. Dla Centrum Nurkowego Deep Diving przekazano w postaci darowizny dwa złomowe czerpaki koparki, dla gminy Osiek Mały wykonano usługę w postaci załadunku szlamu i mułu ładowarką kołową oraz transportu wykonywanego przez wywrotki - prace związane były z oczyszczeniem linii brzegowej jeziora w Łuczywnie. Z okazji Barbórki kopalnia, co roku przekazuje darowizny na rzecz m.in. Klubu Żeglarskiego działającego przy PAK KWB Konin SA z przeznaczeniem na organizację Zimowych Regat Barbórkowych i Klubu Biegacza „Aktywni Konin”, będącego organizatorem Biegu o Lampkę Górniczą. Odbywają się także spotkania z górnikami w szkołach i przedszkolach; organizowane są spotkania w placówkach oświatowych, pracownicy spółki przygotowują prezentacje na temat pracy kopalni, tradycji górniczych i św. Barbary. Również orkiestry dęte działające przy obu kopalniach organizują spotkania muzyczne z dziećmi ze szkół i przedszkoli – przygotowany program dotyczy historii kopalni, tradycji górniczych i pracy orkiestry, jest połączony z prezentacją instrumentów muzycznych oraz krótkim koncertem. Spotkania takie, organizowane bezpłatnie, cieszą się zainteresowaniem placówek edukacyjnych. Orkiestry uczestniczą w uroczystościach państwowych i kościelnych. Jednocześnie, dzięki wsparciu kopalni, drużyny PAK KWB Konin SA wzięły udział w: X Ogólnopolskim Turnieju Piłki Siatkowej o Puchar Burmistrza Gminy i Miasta Kleczew, turnieju siatkówki organizowanym w ramach WOŚP w Koninie, turnieju piłki siatkowej w Kazimierzu Biskupim, Ogólnopolskim Halowym Turnieju Piłki Nożnej Zespołów Niezrzeszonych o puchar dyrektora PGE GiEK SA w Bełchatowie, Treningu „Runmageddon” w Lubstowie (organizowanym na zrekultywowanym terenie po eksploatowanej przez Grupę odkrywce Lubstów) w gminie Sompolno, Runmageddonie w Poznaniu oraz Ogólnopolskim Turnieju Polish Darts Masters. PAK KWB Adamów bierze też udział w akcji „Cała Polska czyta dzieciom” przygotowywanej przez wychowawców ośrodka w Stemplewie - tekst czyta podopiecznym górnik w mundurze galowym. Również corocznie przed świętami Bożego Narodzenia pracownicy kopalni biorą udział w Wigili w Domu Dziecka w Nowym Świecie, spółka funduje wychowankom upominki i słodycze. Przez cały rok spółka przyjmuje grupy wycieczkowe z różnych regionów całej Polski: ze szkół, zakładów pracy i stowarzyszeń. Zwiedzanie kopalni jest bezpłatne. W 2017 roku, w ramach działań prospołecznych, ZE PAK SA wsparła finansowo 38 Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca w Koninie, organizację Regat Żeglarskich o Puchar Prezesa ZE PAK SA oraz obchody 40-lecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich w Koninie. Przekazano też darowiznę na rzecz Kongregacji Eremitów Kamedułów Góry Koronnej – Erem Pięciu Męczenników w Bieniszewie. Tradycyjnie też ZE PAK SA włącza się we wspieranie działań Fundacji Polsat, jednej z największych organizacji pozarządowych działających na terenie Polski, która od ponad dwudziestu lat kieruje swoją pomoc do chorych dzieci i ich rodziców.

Istotną rolę w życiu lokalnych społeczności odgrywają wspomniane już jeziora konińskie, będące z jednej strony źródłem dochodu dla unikalnych w skali kraju gospodarstw rybackich, z drugiej zaś przyciągające licznych wędkarzy amatorów. Dlatego warto wspomnieć o wkładzie pracowników Grupy ZE PAK SA, którzy prywatnie angażują się życie wędkarskiej społeczności. Obok innych działających w okolicy kół Polskiego Związku Wędkarskiego, w elektrowniach ZE PAK działają dwa, zrzeszające pracowników. Członkowie jednego z nich sprawują pieczę nad wspomnianym wcześniej zbiornikiem wstępnego schładzania Elektrowni Konin – corocznie organizują wiosenną akcję sprzątnięcia brzegu zbiornika, dokonują też zarybienia zbiornika różnymi gatunkami ryb. Wędkarze z kół PZW organizują także w ciągu sezonu zawody wędkarskie z udziałem młodzieży. Ma to na celu propagowanie sportu wędkarskiego wśród

młodych mieszkańców regionu i pozwala na pozyskiwanie nowych członków do kół wędkarskich, ale również buduje przychylną wobec działalności Grupy wśród uczestników wspomnianych wydarzeń sportowych, kulturalnych czy społecznych.

Powiązane ryzyka biznesowe

Ryzyka biznesowe, mogące negatywnie wpływać na wyniki i rozwój Grupy ZE PAK SA, a powiązane z obszarem oddziaływania społecznego, bezpośrednio wynikają z charakteru tego oddziaływania (np. wspomniane zachwianie równowagi hydrologicznej, czy hałas). Stanowią one zarówno uciążliwość, jak również mogą być źródłem strat materialnych osób trzecich. Może to prowadzić do sporów ze społecznością i utraty jej przychylności dla obecnych i przyszłych inwestycji, w tym tzw. społecznego przyzwolenia na działanie. Z jednej strony może powodować to wzrost skarg kierowanych przez ludność do organów administracji, wszczynanie postępowań przeciwko przedsiębiorstwu, a w przypadku potwierdzenia się zarzutów sankcje prawne i finansowe. Nieskuteczny dialog, np. na temat odszkodowań lub wykupu gruntów może również oznaczać procesy cywilne o odszkodowanie. Szczególnym zagrożeniem jest utrata społecznego zaufania i negatywna opinia o zakładzie, jako nierzetelnym inwestorze, która może zdecydowanie utrudnić uzyskanie kolejnych pozwoleń i koncesji (np. na wydobywanie węgla brunatnego na nowych terenach). To z kolei może przełożyć się na większe ryzyko związane z nową inwestycją i mniejszą przychylnością inwestorów i kredytodawców, a co za tym idzie na trudności w pozyskaniu kapitału.

Warto w tym miejscu nadmienić, iż pracownicy zakładów rekrutują się ze społeczności lokalnych. W konsekwencji grupy te nie są rozłączne i wszelkie ewentualne animozje ze społecznością lokalną związane np. z uciążliwościami przekładać się będą pośrednio na kulturę organizacji i atmosferę pracy i na odwrót: wszelkie istotne zdarzenia na linii pracodawca-pracownicy mogą skutkować i skutkują określonymi konsekwencjami w relacjach ze społecznością lokalną. Ten sam człowiek może, bowiem występować w kilku rolach, tj. pracownika, mieszkańca społeczności lokalnej sąsiadującej z zakładem, który wystawiony jest na uciążliwości związane przykładowo z hałasem, jak również być właścicielem nieruchomości, który ubiega się o odszkodowanie lub wykup.

Kluczowe wskaźniki

	2017	2016
Liczba awarii środowiskowych skutkujących poważnymi skażeniami	0	0
Kwota odszkodowań wypłaconych na skutek wyroku sądowego w stosunku do kwoty odszkodowań wypłaconych przez Grupę w wyniku zawartej ugody lub porozumienia	0,5%	0%
Łączna kwota zapłaconych podatków i opłat para podatkowych – ogółem	247,9 mln zł	264,1 mln zł
Łączna kwota zapłaconych podatków i opłat para podatkowych - na rzecz administracji lokalnej	170,6 mln zł	158,1 mln zł

11.3. Kwestie pracownicze

Podejście zarządcze

W zakresie zarządzania zasobami ludzkimi w Grupie ZE PAK SA funkcjonują rozwiązania formalne określające relacje między pracodawcą a pracownikami wynikające z przepisów prawa polskiego, m.in. regulaminy pracy wynikające z ustawy – Kodeks pracy, Zakładowe Układy Zbiorowe Pracy wynikające z ustawy – Kodeks pracy, regulaminy Funduszu Świadczeń Socjalnych wynikające z ustawy o zakładowych funduszach świadczeń socjalnych a w podmiotach nieobjętych postanowieniami Zakładowych Układów Zbiorowych Pracy obowiązują regulaminy wynagrodzenia. W spółkach spełniających ustawowe kryteria działają Rady Pracowników. W spółkach Grupy ZE PAK SA funkcjonują też związki zawodowe. Zarządy ZE PAK SA oraz innych spółek w sprawach określonych w przepisach prawa informują i konsultują decyzje z przedstawicielami pracowników.

Równocześnie, obok rozwiązań sformalizowanych wynikających z określonych przepisów prawa lub przyjętych dobrowolnie (np. procedura rekrutacji), bieżąca działalność operacyjna opiera się o szereg rozwiązań i zwyczajowych form postępowania, które w ocenie zarządzających nie wymagają sformalizowania, a jednocześnie gwarantują skuteczne, efektywne i zgodne z normami prawnymi oraz normami współżycia społecznego zarządzanie. Spółki z Grupy przestrzegają przepisów prawa pracy i wymagają właściwego zachowania się pracowników zarówno we wzajemnych relacjach między pracownikami jak i między pracownikami i ich przełożonymi.

Obowiązujące w Spółkach Grupy ZE PAK SA w okresie sprawozdawczym Zakładowe Układy Zbiorowe Pracy zawierają zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników. Z kolei regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych określa zasady korzystania i finansowania działalności socjalnej i mieszkaniowej na rzecz pracowników i członków ich rodzin. Zapisy obydwu dokumentów są realizowane przez zarządzających, choć jednocześnie w Grupie mają miejsce spory zbiorowe, które podlegają rozwiązywaniu w oparciu o obowiązujące przepisy prawa.

Z kolei w spółkach istotnych z punktu widzenia generowanych przychodów, ale o bardzo niewielkim zatrudnieniu oraz specyfice pracy, która nie wiąże się z istotnym ryzykiem BHP, takich jak np. PAK – Volt SA (obróć energią elektryczną; biurowy charakter pracy), formalizacja stosunków pracy i związanych z tym procedur jest minimalna i ogranicza się do wymogów prawnych.

Podstawowe aspekty związane z obszarem zarządzania ludźmi zostały też określone w Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020.

BHP

Podobnie jak w przypadku wcześniejszych obszarów najważniejsze kierunki działań w kontekście zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy zostały zdefiniowane w Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020. Równocześnie należy pamiętać o obowiązujących certyfikowanych systemach zarządzania obejmujących swoim zakresem kwestie zarządzania bezpieczeństwem, które obejmują:

- proces produkcji energii elektrycznej i ciepłej wraz ze wszystkimi procesami pomocniczymi, zidentyfikowanymi aspektami środowiskowymi, zagrożeniami oraz wymaganiami prawnymi i innymi (ZE PAK SA - zgodne w wymiarze BHP z PN-N 18001, OHSAS 18001),
- prace w zakresie instalacji, remontów i serwisu urządzeń dla energetyki i przemysłu, usługi budowlane dla przemysłu, zarządzanie inwestycjami w energetyce i przemyśle, a także modernizacje i utrzymanie ruchu układów elektrycznych i automatyki w energetyce (Przedsiębiorstwa Remontowego PAK SERWIS sp. z o.o. - zgodne w wymiarze BHP z PN-N 18001, OHSAS 18001).

Ich celem, tak jak celem Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020, jest minimalizacja poziomu wypadkowości, ze szczególnym uwzględnieniem eliminacji zdarzeń ze skutkiem ciężkim i śmiertelnym oraz podejmowanie działań organizacyjno-technicznych zmierzających do wyeliminowania lub ograniczenia narażenia pracowników na czynniki szkodliwe występujące w środowisku pracy takie jak hałas i zapylenie do poziomu zgodnego z normą. Równocześnie wybrane aspekty zarządcze, wpisujące się w szerszy zakres zarządzania środowiskowego regulowane są przez wewnętrzne regulaminy i zarządzenia.

Wydobycie

Obszar wydobywania jest jedynym z trzech głównych obszarów, w którym nie wdrożono certyfikowanego systemu zarządzania zgodnego z PN-N 18001, OHSAS 18001. Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy odbywa się w oparciu o Zarządzenia Prezesa i Zarządzenia Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego. Przykładowo dla KWB Konin SA są to następujące Zarządzenia Prezesa:

- 15/2001 w sprawie: zapewnienia pracownikom Spółki przez pracodawcę okularów korygujących wzrok,
- 4/2002 w sprawie: informowania pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą,
- 16/2003 w sprawie: wykazu rodzajów prac, które powinny być wykonywane przez co najmniej dwie osoby,
- 20/2003 w sprawie: wykazu prac wymagających szczególnej predyspozycji psychofizycznych pracowników oraz organizacji i prowadzenia badań psychologicznych,
- 4/2004 w sprawie powołania Komisji Bezpieczeństwa i Higieny Pracy,
- 7/2005 w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników,
- 29/2007 w sprawie: wykazu prac szczególnie niebezpiecznych albo związanych z dużym wysiłkiem fizycznym lub umysłowym, których wykonywanie przez pracownika pracującego w nocy nie może przekraczać 8 godzin na dobę,
- 27/2009 w sprawie bezpieczeństwa jądrowego, ochrony radiologicznej, ochrony zdrowia pracowników oraz programu zapewnienia jakości,
- 29/2010 w sprawie bezpiecznej eksploatacji rusztowań,
- 28/2012 w sprawie wykazu prac szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych oraz zasad przyznawania z tego tytułu dodatków pieniężnych i posiłków profilaktycznych,
- 24/2013 w sprawie: określenia rodzaju prac, które są szczególnie niebezpieczne w PAK KWB Konin SA,
- 36/2013 w sprawie określenia miejsc i stanowisk pracy oraz prac, na których obowiązuje użycie hełmów ochronnych oraz zasady ich stosowania zgodnie z normą zakładową ZN-003:2007,

- 29/2014 w sprawie określenia miejsc i stanowisk pracy, na których powinny być stosowane odpowiednie środki ochrony indywidualnej,
- 30/2014 w sprawie organizacji pomocy medycznej w PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA.
- 31/2014 w sprawie zaopatrzenia pracowników w napoje,
- 49/2014 w sprawie postępowania w razie zaistnienia w PAK Kopalni Węgla Brunatnego Konin SA wypadków przy pracy oraz niebezpiecznych zdarzeń,
- 5/2015 w sprawie form i zasad prowadzenia szkolenia wewnątrzzakładowego w PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 18/2015 w sprawie zasad gospodarowania odzieżą, obuwiem roboczym, ochronnym i Środkami ochrony indywidualnej oraz środkami higieny osobistej,
- 7/2016 w sprawie wprowadzenia zaktualizowanego "Dokumentu Bezpieczeństwa PAK Kopalnia Węgla Brunatnego Konin SA",
- 4/2017 w sprawie zakazu palenia wyrobów tytoniowych, w tym palenia nowatorskich wyrobów tytoniowych i palenia papierosów elektrycznych w pomieszczeniach, obiektach i w środkach transportu PAK Kopalni Węgla Brunatnego Konin SA,
- 8/2017 w sprawie wstępnych, okresowych i kontrolnych badań lekarskich.

Typowe zagrożenia towarzyszące odkrywkomemu wydobywaniu węgla brunatnego należy podzielić na zagrożenia naturalne i urazowe. Te ostatnie, potencjalnie związane z pracą maszyn, zwłaszcza ich elementów wirujących, choć groźne w skutkach, dzięki działaniom BHP i świadomości pracowników zdarzają się rzadko. W ostatnich latach w praktyce, jeśli dochodziło do wypadków, to były to wypadki lekkie: zwichnięcia, skręcenia i sporadycznie złamania. Jeżeli chodzi o tzw. zagrożenia naturalne, można podzielić je na osuwiskowe (oberwanie skarpy), metanowe (pojawianie się gazu w studniach odwodnieniowych), pożarowe i wodne (związane z: opadami atmosferycznymi, sąsiedztwem naturalnych zbiorników i cieków wodnych lub ciekami wodnymi w wyrobisku).

Jeżeli chodzi o zrealizowane w 2017 roku działania mające na celu poprawę warunków BHP w obszarze wydobywania, zgodnie z przyjętym planem rocznym w PAK KWB Konin SA przeprowadzono remonty kabin operatorów maszyn podstawowych (koparki, zwałowarki), co pozwoliło na ograniczenie poziomu hałasu w kabinach. Analogicznie wymiana foteli dla operatorów maszyn podstawowych pozwoliła zmniejszyć poziom narażenia pracowników na wibracje. Z kolei podest do napawania poligonów koparki na odkrywcę Drzewce przyczynił się do poprawy bezpieczeństwa przy wykonywaniu prac spawalniczych w komorze poligonowej. Podobnie do poprawy bezpieczeństwa przyczynił się montaż wejścia na jedną z taśm z podestu kabiny operatora.

Równocześnie do poprawy warunków higieniczno-sanitarnych w PAK KWB Konin SA przyczyniły się przeprowadzone w 2017 roku remonty, m.in.: wymiana kabin prysznicowych w łaźni, malowanie pomieszczeń biurowych i socjalnych oraz remont tzw. schronisk (okna, grzejniki, docieplenie, częściowa wymiana blachy zewnętrznej, krzesła).

Do poprawy komfortu pracy przyczyniły się realizowane w ciągu roku zakupy ubrań przeciwdeszczowych, ochraniaczy na buty (tzw. stupty), wymiana latarek, a także zakupy nowego sprzętu i elektronarzędzi.

Wytwarzanie

W obszarze wytwarzania w ZE PAK SA, jak już wspomniano, zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy odbywa się w oparciu o zintegrowany system zarządzania zgodny z PN-N 18001, OHSAS 18001. Jednocześnie, działania w obszarze BHP regulowane są przez zarządzenia Prezesa Zarządu, odnoszące się do szerszych aspektów, ale obejmujące kwestie BHP, w tym:

- Zarządzenie Nr 42/2000 w sprawie okularów korygujących wzrok podczas pracy przy obsłudze monitorów ekranowych,
- Zarządzenie nr 50/2000 w sprawie badań lekarskich i psychologicznych oraz profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami zatrudnionymi w ZE PAK SA,
- Zarządzenie nr 47/2001 w sprawie przeprowadzenia Oceny Ryzyka Zawodowego zidentyfikowanych zagrożeń na wszystkich stanowiskach pracy w ZE PAK SA,
- Zarządzenie Nr 30/2002 w sprawie wdrożenia systemu ratownictwa przedmedycznego w Grupie kapitałowej ZE PAK SA,
- Zarządzenie Nr 47/2002 w sprawie wypadków w drodze do pracy lub z pracy,
- Zarządzenie Nr 51/2003 w sprawie rejestru podejrzeń chorób zawodowych i rejestru chorób zawodowych,
- Zarządzenie nr 5/2005 w sprawie wypadków przy pracy oraz wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy,
- Zarządzenie nr 12/2005 w sprawie stanowisk pracy oraz zasad wydawania profilaktycznych posiłków i napojów,

- Zarządzenie nr 19/2005 w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- Zarządzenie nr 5/2006 w sprawie kontroli maszyn pod względem zgodności z minimalnymi wymaganiami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy,
- Zarządzenie Nr 11/2010 w sprawie powołania Komisji Bezpieczeństwa i Higieny Pracy przy Zarządzie ZE PAK SA,
- Zarządzenie nr 29/2011 w sprawie: zasad stwierdzania przez komisje kwalifikacyjne powołane przy ZE PAK SA posiadania kwalifikacji przez osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci,
- Zarządzenie nr 5/2014 w sprawie: wprowadzenia do stosowania „Instrukcji organizacji prac eksploatacyjnych przy urządzeniach energetycznych w ZE PAK SA stwarzających możliwość wystąpienia szczególnego zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzkiego”, z uwzględnieniem "Instrukcji bezpiecznego prowadzenia prac niebezpiecznych pożarowo w pomieszczeniach zagrożonych pożarem lub wybuchem oraz gospodarka gazami technicznymi na terenie Elektrowni Pątnów" oraz „Dokumentu zabezpieczenia stanowisk pracy przed wybuchem”,
- Zarządzenie nr 22/2016 w sprawie: wykazu prac szczególnie niebezpiecznych, albo związanych z dużym wysiłkiem fizycznym lub umysłowym, które z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia pracowników, mogą być wykonywane przez pracującego w nocy w nieprzekraczalnym wymiarze 8 godzin na dobę,
- Zarządzenie nr 21/2017 w sprawie: zasad i norm przydziału odzieży i obuwia roboczego, środków ochrony indywidualnej oraz środków higieny osobistej dla pracowników ZE PAK SA.

Do kluczowych dokumentów i procedur należą też Instrukcje Eksploatacji Urządzeń Energetycznych (są podstawowymi dokumentami, na bazie których prowadzi się bezpieczną eksploatację urządzeń) oraz polecenia służbowe Dyrektorów Elektrowni, w tym np. Polecenie Służbowe Nr 5/2017 Dyrektora Elektrowni Pątnów – Konin w sprawie: stosowania na terenie Elektrowni Pątnów „Instrukcji organizacji prac eksploatacyjnych przy urządzeniach energetycznych w ZE PAK SA stwarzających możliwość wystąpienia szczególnego zagrożenia dla zdrowia i życia ludzkiego”.

Identyfikacja zagrożenia na stanowisku pracy jest elementem działania ZE PAK SA w odniesieniu do wyrobów i usług, które mogą oddziaływać na środowisko pracy. Wyniki identyfikacji zagrożeń są uwzględnione w procesie planowania przy ustalaniu odpowiednich celów w odniesieniu do bezpieczeństwa i higieny pracy. Dla określenia oddziaływania ZE PAK SA na środowisko pracy prowadzi się następujące działania na stanowisku pracy: wstępny przegląd bezpieczeństwa i higieny pracy; rozpoznanie źródła powstawania zagrożenia; identyfikowanie zagrożenia; kontrolowanie określonych stanowisk pracy. Szacuje się ryzyko zawodowe, które uwzględnia typowe warunki działania, zatrzymania oraz uruchomienia, a także potencjalne i znaczące wpływy towarzyszące uzasadnionym sytuacjom awaryjnym. Określa się zakres badań i pomiarów na stanowiskach pracy, a także analizuje się wyniki pomiarów na stanowiskach pracy.

Prowadzone corocznie analizy wskazują, że remonty, przeprowadzone na przestrzeni lat kolejne modernizacje oraz przede wszystkim wycofanie z eksploatacji starych i budowa nowych urządzeń i instalacji, w tym jednostek wytwórczych, poza poprawą sprawności wytwarzania i obniżeniem negatywnego wpływu na środowisko naturalne, niewątpliwie przyczyniają się do poprawy warunków pracy pracowników. Poprawie ulega też techniczne bezpieczeństwo pracy poprzez eliminację lub ograniczanie zagrożenia dla stanu zdrowia i życia zatrudnionych.

Jeżeli chodzi o ocenę ryzyka zawodowego, czynnikiem powodującym zagrożenie hałasem powyżej najwyższych dopuszczalnych natężeń są elementy takie jak przekładnie, silniki, sprzęgła, itp. Z kolei do przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłów dochodzi w przypadku urządzeń transportujących węgiel brunatny. Inną grupą zagrożeń są czynniki niebezpieczne, których oddziaływanie na pracującego może prowadzić do urazów lub śmierci. Najistotniejszymi czynnikami w tej grupie są: wysoka temperatura, wysokie ciśnienie, prąd elektryczny, atmosfera wybuchowa i ruchome elementy maszyn. Do czynników związanych z uciążliwością pracy zaliczyć należy nadmierne obciążenie fizyczne, niedostateczne oświetlenie i zatrudnienie w porze nocnej.

Służba BHP przeprowadza systematyczne kontrole warunków pracy oraz przestrzegania przepisów i zasad BHP. W wypadku powyższych kontroli wydawane są zalecenia.

W 2017 roku realizowano drobne prace zwiększające poziom bezpieczeństwa i higieny pracy w elektrowniach związane m.in. z przeglądem i uzupełnieniem oznakowania w ciągu rurociągów oleju ciężkiego oraz kwasu i ługu, naprawą izolacji kanału ciepłego powietrza jednego z kotłów oraz naprawą odcinka ciągu chodnika na dachu w Elektrowni Pątnów. Z kolei w Elektrowni Konin planowe prace związane były z zabudową zdemontowanej osłony dźwiękochłonnej jednej z pomp, dostosowaniem barierki bezpiecznego dojścia do źródła promieniowania jonizującego na zbiorniku przykotłowym biomasy oraz wymianą blachy przykrywającej zbiornik solanki przy stacji demineralizacji. W Elektrowni Adamów zdecydowano z kolei o wymianie i naprawie foteli w kabinach ciszy, wymianie klimatyzatora, doświetleniu wybranych punktów odczytów wody i dostosowaniu oznaczeń.

Serwis

W obszarze serwisowania (PAK Serwis sp. z o.o.) oceną ryzyka zawodowego na stanowisku pracy objęte są wszystkie stanowiska pracy, zarówno stacjonarne jak i niestacjonarne. Ocenę ryzyka zawodowego przeprowadza się raz na trzy lata oraz zawsze, gdy zgłoszone zostały zmiany na stanowiskach pracy lub gdy wystąpiło zdarzenie wypadkowe. Biuro BHP prowadzi wykazy wszystkich stanowisk podlegających ocenie ryzyka zawodowego.

Przeprowadzana jest również tzw. analiza LMRA (last minute risk analysis). Przed rozpoczęciem zadania pracownicy identyfikują potencjalne zagrożenia na stanowisku pracy i oceniają stopień ryzyka. Zidentyfikowane zostały prace i obszary działania związane ze znaczącymi zagrożeniami. Dla każdego znaczącego zagrożenia ustalony został sposób postępowania i nadzorowania, zapewniający zgodność z wymaganiami prawnymi i innymi dotyczącymi BHP.

Szczególne znaczenie z punktu widzenia bieżącego zarządzania BHP mają następujące procedury:

- „Szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska”,
- „Identyfikacja zagrożeń i ocena ryzyka zawodowego”,
- „Monitorowanie bhp i środowiska”,
- „Poważne awarie”,
- „Organizowanie prac ze znaczącymi zagrożeniami”,
- „Badanie wypadków i chorób zawodowych”.

Corocznie prowadzone analizy wskazują, że najczęstszą przyczyną wypadków w pracach serwisowych jest nieprawidłowe zachowanie się pracowników, tj. niezachowanie należytej ostrożności i koncentracji uwagi na wykonywanej pracy. Z kolei najczęstszą przyczyną zdarzeń potencjalnie wypadkowych jest przede wszystkim niewykonywanie oceny ryzyka przed rozpoczęciem zadania (LMRA). Podstawowymi czynnikami związanymi ze środowiskiem pracy są hałas i pyły przemysłowe, a czynnikiem związanym z uciążliwością pracy, wymuszona pozycja ciała. W ramach profilaktyki powypadkowej zapoznaje się pracowników z okolicznościami wypadków i wskazuje przyczyny mające wpływ na zaistnienie wypadku, przeprowadza dodatkowe instruktaże, przekazuje informacje o wypadkach służbom ZE PAK SA (w tych przypadkach gdzie stwierdzono przyczynę związaną z urządzeniami energetycznymi). Czasem też nakłada się kary porządkowe na osobę nadzoru, w stosunku do której udowodniono nieprzestrzeganie przepisów BHP w związku z zaistniałym wypadkiem. Pracownicy Biura BHP przeprowadzają kontrole w zakresie przestrzegania przepisów i zasad BHP, w efekcie których w pojedynczych najczęściej przypadkach wydaje się tzw. kartę niezgodności oraz wnioski o nałożenie kary porządkowej. W sporządzonych notatkach służbowych lub protokołach po przeprowadzonych kontrolach rejestrowane są zalecenia najczęściej dotyczące nieporządku na stanowiskach pracy oraz niewłaściwego stanu technicznego środków pracy.

Działalność pomocnicza

W PAK Górnictwo sp. z o.o., ze względu na realizowaną w trakcie okresu sprawozdawczego konsolidację w ramach jednej spółki działalności objętych wcześniej przez kilka podmiotów i związanego z tym poszerzenia zakresu działalności, większość dokumentów formalnych związanych z zarządzaniem, w tym zarządzaniem bezpieczeństwem i higieną pracy, opracowywana i przyjmowana była w 2017 roku (spółka w obecnym kształcie funkcjonuje od 1 sierpnia 2017 roku i przejęła działalność spółek: Energoinvest SERWIS sp. z o.o., Aquakon sp. z o.o., Eko Surowce sp. z o.o.

i EL PAK Serwis sp. z o.o.). Systematyzując podejście formalne do kwestii BHP z uwagi na zmienioną skalę i zakres działalności, przyjęto m.in.:

- Instrukcję nadzoru nad pomiarami czynników w środowisku pracy,
- Zarządzenie nr 33/2017 w sprawie postępowania z substancjami chemicznymi w procesach pracy,
- Zarządzenie nr 24/2017 w sprawie profilaktycznej opieki zdrowotnej,
- Zarządzenie nr 25/2017 w sprawie przyjęcia regulaminu kontroli przeprowadzanej przez Służbę BHP,
- Zarządzenie nr 26/2017 w sprawie przyjęcia procedury oceny i dokumentowania ryzyka zawodowego,
- Zarządzenie nr 28/2017 w sprawie wypadków przy pracy, wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy oraz wypadków w drodze do pracy i z pracy,
- Zarządzenie nr 31/2017 w sprawie przydziału odzieży roboczej i ochronnej, środków ochrony indywidualnej i środków higieny osobistej.
- Zarządzenie nr 36/2017 w sprawie powołania Komisji Bezpieczeństwa i Higieny Pracy w PAK Górnictwo sp. z o.o.,
- Zarządzenie nr 38/2017 w sprawie przyjęcia do stosowania Instrukcji Nadzoru nad pomiarami czynników w środowisku pracy PAK Górnictwo sp. z o.o.,
- Zarządzenie nr 43/2017 w sprawie zasad wydawania posiłków profilaktycznych i napojów,

- Zarządzenie nr 27/2017 w sprawie zakazu palenia wyrobów tytoniowych, palenia nowatorskich wyrobów tytoniowych oraz papierosów elektronicznych na terenie pomieszczeń oraz środków transportu użytkowanych przez PAK Górnictwo sp. z o.o.,
- Zarządzenie nr 52/2017 w sprawie szczegółowych zasad szkolenia w dziedzinie BHP,
- Zarządzenie nr 39/2017 w sprawie zasad przydziału pracownikom PAK Górnictwo sp. z o.o. odzieży roboczej i ochronnej, środków ochrony indywidualnej i środków higieny osobistej.

Powiązane ryzyka biznesowe

Wśród ryzyk powiązanych z kwestiami pracowniczymi wyróżnić należy kilka kategorii. We wszystkich obszarach funkcjonowania Grupy ZE PAK SA konieczne jest zagwarantowanie zatrudnienia na odpowiednim poziomie, poprzez pozycjonowanie spółek Grupy ZE PAK SA, jako atrakcyjnych pracodawców w regionie. Atrakcyjny poziom wynagrodzeń na tle tych oferowanych przez innych lokalnych pracodawców, pozwalał dotychczas z jednej strony pozyskiwać nowe osoby, z drugiej wiązać ich z firmą, zapobiegając odpływowi wykwalifikowanych pracowników. Jednocześnie jednak toczący się przez wiele lat proces restrukturyzacji, sprawiał, że większość wakatów była zapełniana w oparciu o rekrutację wewnętrzną (w ramach przesunięć między działami i spółkami). Rozwiązanie takie ma jednak pewne wady, tj. brak istotnego dopływu młodych pracowników z zewnątrz. Koncentrowanie się w procesie rekrutacji na osobach już zatrudnionych w spółkach Grupy ZE PAK SA, sprawia, że średnia wieku zatrudnionych rośnie. Starzenie się załogi będzie z kolei przekładać się na wzrost liczby osób przechodzących na emeryturę. Przeciagające się spory zbiorowe mogą w konsekwencji przekładać się na niepokoje społeczne i zaostrzone relacje ze związkami zawodowymi, co stanowi kolejny czynnik ryzyka.

Kolejnym wymiarem ryzyka powiązanego z pracownikami jest ryzyko w aspekcie BHP. Jest ono silnie uzależnione od zagrożeń na konkretnym stanowisku pracy, a wszystkie działania w obszarze zarządzania BHP koncentrują się właśnie na eliminacji lub ograniczeniu zagrożeń oraz na minimalizacji skutków wypadków, jeśli do takich dojdzie.

Kluczowe wskaźniki

- a. Struktura stanu zatrudnienia na koniec roku według typu umowy (w osobach na koniec kolejnych okresów)

	2017			2016		
	kobiety	mężczyźni	łącznie	kobiety	mężczyźni	łącznie
<i>Według typu umowy</i>						
Umowa o pracę na czas nieokreślony	495	4640	5135	545	5087	5632
Umowa o pracę na czas określony	25	472	497	46	505	551
Umowa o pracę na okres próbny	0	15	15	1	13	14
Umowa cywilno-prawna	12	117	129	13	135	148

- b. Struktura stanu zatrudnienia na koniec roku według stanowiska, wykształcenia i wieku (w osobach na koniec kolejnych okresów). Struktura nie obejmuje osób zatrudnionych na podstawie umowy cywilno-prawnej

	2017			2016		
	kobiety	mężczyźni	łącznie	kobiety	mężczyźni	łącznie
<i>Według typu stanowiska</i>						
Stanowiska kierownicze	53	244	297	63	287	350
Stanowiska nie kierownicze	467	4 883	5 350	529	5 319	5 848
<i>Według wykształcenia</i>						
Wyższe (licencjackie, magisterskie, podyplomowe, w stopniu doktora, profesora)	298	1 129	1 427	328	1 203	1 531
Średnie (liceum, technikum, pomaturalne, policealne)	186	1 919	2 105	216	2 180	2 396
Zawodowe (zasadnicze, nauka)	26	1 756	1 782	36	1 897	1 933

GRUPA KAPITAŁOWA ZESPOŁU ELEKTROWNI PĄTNÓW – ADAMÓW – KONIN SA
SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ W 2017 ROKU

zawodu)						
Podstawowe (podstawowe, gimnazjalne)	10	323	333	12	326	338
<i>Według wieku</i>						
Do 30 lat	31	521	552	46	653	699
Od 31 do 40 lat	73	851	924	97	908	1 005
Od 41 do 50 lat	146	2 242	2 388	151	2 483	2 634
Powyżej 50 lat	270	1 513	1 783	298	1 562	1 860
Ogółem	520	5 127	5 647	592	5 606	6 198

c. Osoby nowozatrudnione w ciągu roku (w osobach w danym okresie)

	2017			2016		
	kobiety	mężczyźni	łącznie	kobiety	mężczyźni	łącznie
Do 30 lat	1	36	37	11	101	112
Od 31 do 40 lat	2	32	34	5	49	54
Od 41 do 50 lat	2	38	40	9	50	59
Powyżej 50 lat	5	9	14	2	29	31
Ogółem	10	115	125	27	229	256

d. Odejścia z pracy w ciągu roku (w osobach w danym okresie)

	2017			2016		
	kobiety	mężczyźni	łącznie	kobiety	mężczyźni	łącznie
Do 30 lat	3	73	76	6	124	130
Od 31 do 40 lat	7	80	87	7	135	142
Od 41 do 50 lat	6	145	151	7	205	212
Powyżej 50 lat	40	154	194	27	260	287
Ogółem	56	452	508	47	724	771

e. Różnorodność w organach Spółki (w osobach na koniec kolejnych okresów)

<i>Liczebność</i>	2017	2016
<i>Zarząd ZE PAK SA:</i>		
– Ogółem	4	5
– Kobiety	2	2
– Mężczyźni	2	3
<i>Rada Nadzorcza ZE PAK SA:</i>		
– Ogółem	8	7
– Kobiety	0	0
– Mężczyźni	8	7

f. Wypadki przy pracy

	2017	2016
Ogólna liczba wypadków (poszkodowanych), w tym:	62	54

– lekkich	62	53
– ciężkich	-	-
– śmiertelnych	-	1
Ilość dni straconych	4 573	3 321
Wskaźnik częstości poszkodowanych w wypadkach ogółem (na 1000 ubezpieczonych)	9,6	7,5
Wskaźnik częstości poszkodowanych w wypadkach ciężkich i śmiertelnych (na 1000 ubezpieczonych)	-	0,138

- g. Liczba pracowników narażonych na czynniki szkodliwe dla zdrowia oraz czynniki związane z uciążliwością pracy (w osobach na koniec kolejnych okresów)

	2017	2016
Hałas	286	286
Pył	67	106
Niedostateczne oświetlenie	324	350
Wydatek energetyczny	1 358	1 097
Uciążliwość pracy – praca w porze nocnej	3 387	3 057

11.4. Kwestie środowiskowe

Podejście zarządcze

Podobnie jak w przypadku innych obszarów zręby polityki i podejścia zarządczego Grupy ZE PAK SA do kwestii środowiskowych zdefiniowano w przyjętej w 2017 roku Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020. Równocześnie należy pamiętać o obowiązujących certyfikowanych systemach zarządzania obejmujących swoim zakresem kwestie środowiskowe, które obejmują:

- proces produkcji energii elektrycznej i ciepłej wraz ze wszystkimi procesami pomocniczymi, zidentyfikowanymi aspektami środowiskowymi, zagrożeniami oraz wymaganiami prawnymi i innymi (ZE PAK SA),
- prace w zakresie instalacji, remontów i serwisu urządzeń dla energetyki i przemysłu, usługi budowlane dla przemysłu, zarządzanie inwestycjami w energetyce i przemyśle, a także modernizacje i utrzymanie ruchu układów elektrycznych i automatyki w energetyce (Przedsiębiorstwa Remontowego PAK SERWIS sp. z o.o.)

i zawierają w sobie polityki środowiskowe wybranych spółek, za którymi idą konkretne procedury, które są poddawane cyklicznym przeglądom i są optymalizowane. Ich celem, tak jak celem Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020, jest zapewnienie stabilnego i bezpiecznego dla otoczenia procesu wydobycia węgla brunatnego, produkcji energii i przeprowadzania prac serwisowych i modernizacyjnych.

Równocześnie, wybrane aspekty zarządcze, wpisujące się w szerszy zakres zarządzania środowiskowego regulowane są przez wewnętrzne regulaminy i zarządzenia. Często odzwierciedlają one nie tylko obowiązujące w kraju przepisy prawa, ale również konkretne decyzje administracyjne i pozwolenia, czy raporty oddziaływania na środowisko odnoszące się do konkretnego przedsięwzięcia, obiektu lub instalacji. Te ostatnie, czyli raporty oddziaływania na środowisko, a dokładnie zawarty w nich opis przewidywanych działań planowanego przedsięwzięcia na środowisko, stanowi sam w sobie obowiązujący punkt odniesienia dla zarządzających poszczególnymi obiektami i instalacjami. Podejście takie jest niezmiernie ważne. Należy sobie, bowiem uświadomić, że nie uniwersalne systemy zarządzania, a właśnie raporty oddziaływania na środowisko, z jednej strony odnoszą się do specyfiki warunków danej inwestycji, z drugiej, w przeciwieństwie do wielu innych rozwiązań proceduralnych, powstają w drodze dialogu i otwartych konsultacji z otoczeniem. Dlatego też rozwiązania minimalizujące oddziaływanie na otoczenie przyrodnicze, wypracowywane są przy udziale interesariuszy (władze samorządowe, administracja, lokalna społeczność, organizacje ekologiczne). Uwzględniają też unikalną specyfikę każdego miejsca, co jest istotne przykładowo w przypadku odkrywek, ponieważ nawet jeśli położone są blisko siebie, to panujące na danym terenie warunki (np. geologiczne, hydrologiczne, położenie siedzib ludzkich) będą, co najwyżej podobne, ale nie identyczne. Dlatego też podejście do zarządzania środowiskowego i do ograniczania negatywnego wpływu na otoczenie przyrodnicze, też może być, co najwyżej podobne, ale nie identyczne.

Punktem wyjścia do polityki i opartych na niej procedurach jest charakter oddziaływania prowadzonej działalności gospodarczej na środowisko naturalne. Z nim wiążą się właśnie określone ryzyka, na które odpowiadają konkretne i wciąż doskonalone procedury i rozwiązania technologiczne. Definiując pokrótce charakter oddziaływania na środowisko, należy podzielić je na wpływ związany z działalnością wydobywczą (wydobycie węgla brunatnego) oraz wytwarzaniem energii. W przypadku kopalń odkrywkowych, podstawowymi aspektami wpływu na środowisko naturalne są:

- oddziaływanie na powierzchnię terenu - odkrywkowe pozyskiwanie kopalin polega na przekształceniu powierzchni terenu; w miejsce pierwotnie użytkowanych gruntów powstają przestrzenne formy terenowe (wzrostki, zwalowiska) oraz infrastruktura im towarzysząca (taśmociągi, drogi transportu, zaplecze),
- oddziaływanie na wody powierzchniowe (m.in. zmniejszenie przepływu w ciekach znajdujących się pod wpływem oddziaływania kopalni oraz zwiększenie przepływu w ciekach na skutek zrzucania do nich wód pochodzących z drenażu podziemnego i powierzchniowego odkrywki),
- oddziaływanie na wody podziemne (powstawanie tzw. lejów depresyjnych na skutek odwadniania kopalni odkrywkowych),
- emisja hałasu (maszyny podstawowe związane z eksploatacją nadkładu i jego zwalowaniem, maszyny podstawowe urabiające węgiel, przenośniki węglowe i nadkładowe, transport samochodowy),
- oddziaływanie obiektów kopalni na powietrze atmosferyczne
  - niezorganizowana emisja pyłów: technologiczna (mechaniczna), tj. związana z mechanicznym urabianiem oraz transportem surowca taśmociągami; klimatologiczna, tj. związana z erozją wietrzną pozbawionych roślinności terenów;
  - emisje zorganizowane zanieczyszczeń do powietrza z kotłowni zapewniającej ciepło dla zaplecza socjalnego kopalni),
- wpływ na tereny cenne przyrodniczo (w przypadku, gdy teren cenny przyrodniczo znajduje się w strefie oddziaływania),
- zagrożenia związane z polami elektromagnetycznymi.

W przypadku produkcji energii w elektrowniach konwencjonalnych opalanych węglem należy wyróżnić m.in. następujące aspekty wpływu na środowisko:

- emisje związków towarzyszących spalaniu węgla np. CO₂, SO₂, NO_x,
- emisje pyłów,
- generowanie hałasu (np. na skutek pracy turbin bloków energetycznych),
- generowanie odpadów (w procesie spalania węgla brunatnego i oczyszczania spalin),
- możliwe wycieki oleju, mazutu, kwasów, skutkujące lokalnymi skażeniami środowiska gruntowo-wodnego,
- podgrzanie wód powierzchniowych, jezior (na skutek użycia wód powierzchniowych jezior w procesie chłodzenia),
- wycieki pulpy popiołowej lub wody nadosadowej do środowiska gruntowo-wodnego,
- emisja ścieków przemysłowych,
- emisja pól elektromagnetycznych,
- zagrożenie terrorystyczne, mogące skutkować skażeniem środowiska naturalnego.

W obszarze wydobywania, większość kluczowych działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko planowana jest wstępnie już na etapie analiz środowiskowych i tworzenia raportu oddziaływania na środowisko. Obok rozwiązań technicznych i inżynierskich (odpowiednie kształtowanie zwalowiska, planowanie rozwiązań pozwalających minimalizować skutki zakłócenia stosunków wodnych na skutek odwadniania odkrywki, itp.) ściśle określone są normy oddziaływania w poszczególnych aspektach środowiskowych oraz prowadzony jest monitoring przyrodniczy w całym wieloletnim cyklu życia kopalni odkrywkowej oraz monitoring poziomu wód w studniach, ciekach i zbiornikach wodnych, ilości i jakości wód odprowadzanych do odbiorników (wód i do ziemi), zasięgu leja depresji, emisji pyłów, poziom hałasu, itp.

Od strony proceduralnej dość podobnie wygląda sytuacja w obszarze wytwórczym. Istniejące, pracujące od wielu już lat instalacje wytwórcze, były modernizowane i wyposażone w rozwiązania technologiczne związane przede wszystkim z dostosowaniem ich do zaostrzających się norm środowiskowych. Dzięki modernizacji w ostatnich latach dwóch bloków w elektrowni Pątnów i wcześniejszej budowie bloku w elektrowni Pątnów II, z jednej strony wzrosła w tych elektrowniach sprawność wytwarzania (a tym samym efektywność wykorzystania paliwa) a z drugiej zmniejszyła się emisyjność, m.in. masa CO₂ przypadająca na jednostkę produkowanej energii elektrycznej. Podejście takie pozwoliło również radykalnie ograniczyć emisję do atmosfery szkodliwych tlenków azotu i siarki oraz pyłów. Wraz z początkiem 2018 roku pracę zakończyła elektrownia Adamów, która korzystała dotychczas z derogacji 17 500 h w obszarze Dyrektywy środowiskowej IED, tj. w okresie derogacji obowiązywały ją wielkości dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, które zostały określone w Pozwoleniu zintegrowanym, jako obowiązujące w dniu 31

grudnia 2015 roku. W praktyce powinno się to przełożyć, na spadek przeciętnego poziomu emisji na jednostkę produkowanej przez Grupę energii elektrycznej.

Podobnie jak w przypadku obszaru wydobywania kluczowe parametry oddziaływania na środowisko podczas produkcji energii elektrycznej są monitorowane, często w trybie ciągłym. Podobnie sprawdzane są przypadki zgłoszeń o potencjalnych nieprawidłowościach.

Obszar wydobywania

W minionym roku w kopalniach odkrywkowych zarządzanych przez PAK KWB Adamów SA i PAK KWB Konin SA prowadzono:

- monitoring ilościowy i jakościowy wód podziemnych i powierzchniowych,
- monitoring przyrodniczy, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów cennych przyrodniczo,
- rekultywację techniczną i biologiczną,
- inwestycje, przede wszystkim związane z budowlami hydrotechnicznymi, zgodnie z uzyskanymi decyzjami administracyjnymi.

W przypadku PAK KWB Adamów SA w 2017 roku wykonano m.in. monitoring wód podziemnych (w sieci piezometrów, studniach gospodarskich i odwodnieniowych), monitoring wód powierzchniowych (badania przepływów w korytach rzek w obszarze oddziaływania) oraz monitoring roślinności w międzywale rzeki Warty (określając wpływ odkrywki Koźmin na zmienność warunków wodnych i szaty roślinnej obszaru „Natura 2000”), w ramach kompensacji przyrodniczej wykoszono obszar „wyspy” w widłach rzek Warty i Neru. Z kolei w PAK KWB Konin SA wykonano m.in. monitoring ptaków, monitoring siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin w rejonie odkrywki Tomisławice, monitoring wpływu odkrywki Drzewce na ptaki wodno-błotne będące przedmiotem obszaru specjalnej ochrony ptaków Doliny Środkowej Warty. Wykonano monitoring środowiska wodnego rejonu odkrywek PAK KWB Konin SA dla odkrywki Tomisławice, Józwin, Drzewca oraz odkrywek gdzie zakończono już eksploatację tj.: Kazimierz i Lubstów. W minionym roku, w ramach kompensacji przyrodniczej i dbałości o stwarzanie jak najbardziej przyjaznych warunków zamontowano m.in. 15 sztucznych platform pływających dla rybitwy czarnej na starorzeczu w Dolinie Środkowej Warty (odkrywka Drzewce).

Na terenach gdzie zakończono już eksploatację złóż wykonywana jest rekultywacja techniczna i rekultywacja biologiczna w kierunkach: wodnym, leśnym, rolnym, rekreacyjnym i innym. Przykładowo w 2017 roku przeprowadzono rekultywację techniczną na 223 ha, rekultywację biologiczną na 750 ha. W ramach rekultywacji biologicznej nasadzono ponad 373,5 tysiąca drzew i krzewów. W PAK KWB Adamów SA między innymi zakończono prace przy skarpowaniu zbiornika Głowy i rekultywację techniczną terenów przyległych do zbiornika. W PAK KWB Konin SA między innymi uzyskano decyzję o zakończeniu rekultywacji w kierunku wodnym części zbiornika Lubstów na terenach byłej odkrywki Lubstów o powierzchni 33 ha i zgłoszono do odbioru zalaną część zbiornika wodnego Kleczew w wyrobisku odkrywki Kazimierz Północ o powierzchni 177 ha.

Kopalnie były również przedmiotem kontroli ze strony Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska dotycząca odkrywki Adamów i odkrywki Tomisławice), Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu (kontrola systemu odwodnienia odkrywki Tomisławice), Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu (kontrola przepływów rzeki Noteć, kontrola wykonania rekultywacji) oraz Starostwa Powiatowego w Koninie i w Turku (kontrola wykonania obowiązku rekultywacji). Organy kontrolne nie stwierdziły uchybień, w związku z czym nie wydano zarządzeń pokontrolnych i nie wymierzono kar pieniężnych.

Obszar wytwarzania

W obszarze wytwarzania działania w 2017 roku koncentrowały się tradycyjnie na aspektach związanych z ochroną powietrza (emisje, immisje), gospodarką wodną i ściekową (monitoring jezior, zagospodarowanie ścieków, gospodarowanie wodą podziemną), gospodarką odpadową, emisją hałasu do środowiska.

Ochrona powietrza: emisje i immisje

W ciągu roku monitorowano wielkości emisji zanieczyszczeń w poszczególnych elektrowniach pod kątem dotrzymania obowiązujących standardów emisyjnych. Prowadzono nadzór nad poprawnością działania systemów pomiarów ciągłych, koordynowano funkcjonowanie procedur (QAL3 – procedury zapewnienia jakości podczas eksploatacji systemów monitorowania emisji spalin w ZE PAK SA zgodnej z PN-EN 14181). Monitorowano, rozliczano i raportowano limity emisji poszczególnych zanieczyszczeń takich jak SO₂, NO_x i pyłu dla elektrowni Pątnów I i elektrowni Konin objętych derogacją PPK (Przejsiowy Plan Krajowy). Monitorowano warunki pracy elektrowni Adamów w ramach derogacji naturalnej tj. „17 500 h”. Prowadzono nadzór nad poprawnością działania urządzeń ochronnych redukujących emisję zanieczyszczeń do powietrza. Koordynowano proces produkcji w aspekcie dotrzymania standardów i limitów emisji zanieczyszczeń do powietrza (optymalizacja procesu spalania w elektrowni Pątnów II). Realizowano zadania w ZE PAK SA w ramach PRTR (Krajowy Rejestr Uwalniania i Transferu

Zanieczyszczeń) poprzez pomiary i raportowanie zanieczyszczeń oraz uiszczanie opłat. Wykonywano zobowiązania finansowe za emisję zanieczyszczeń do powietrza w ramach prowadzonej działalności, tj. opłat środowiskowych i opłat karnych oraz w zakresie raportowania emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Ze względu na wpływ emisji na najbliższe otoczenie prowadzony jest również monitoring czystości powietrza atmosferycznego w rejonie oddziaływania elektrowni Grupy. W 2017 roku, nie stwierdzono istotnych różnic pomiędzy poziomami badanych substancji, a tymi mierzonymi przez stacje Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska na terenie Wielkopolski. W 2017 roku zmodernizowano system gromadzenia danych pomiarowych monitoringu powietrza, dostosowując go do obecnych standardów.

Monitoring jezior

Działalność antropogeniczna przyczyniła się do powstania ekosystemu wodnego charakterystycznego tylko dla podgrzanych jezior konińskich (Gosławskie, Pątnowskie, Ślesińskie, Licheńskie, Wąsowsko - Mikozyńskie). Jednakże konińskie elektrownie nie traktują jezior tylko, jako dostępnego źródła poboru wód do chłodzenia oraz odbiornika wód podgrzanych, ale podejmują działania w celu poprawy ich czystości i w związku z tym prowadzą ciągły monitoring.

Obieg chłodzący elektrowni Pątnów I, Pątnów II i Konin pracuje w zmieniających się w ciągu roku warunkach. Zmienne są następujące parametry:

- ilości wody krążącej w obiegu,
- temperatura wody zrzutowej,
- poziomy wody w jeziorach,
- wykorzystanie jezior do chłodzenia (obieg tylko „bliski” lub obieg „daleki”).

Wszystkie wymienione powyżej parametry objęte są stałym monitoringiem. Systematyczna kontrola warunków termicznych w jeziorach i w kanałach obiegu chłodzenia elektrowni Pątnów I i Pątnów II, oraz elektrowni Konin jest prowadzona przez ZE PAK SA na zasadach określonych w pozwoleniu zintegrowanym. Kontrola ta obejmuje:

- pomiary temperatury wody powierzchniowej w 24 punktach ważnych z punktu widzenia ochrony jezior oraz eksploatacji obiegu chłodzenia; pomiary prowadzi się co najmniej raz w miesiącu (w okresie chłodnym) oraz znacznie częściej (nawet codziennie) w okresie letnim (w zależności od wysokości temperatury powietrza),
- ciągły, automatyczny pomiar temperatury wody na ujęciach z jezior Pątnowskiego i Gosławskiego,
- ciągły, automatyczny pomiar temperatury wody na zrzutach z elektrowni.

Na wszystkich obiektach układu chłodzenia założona jest sieć reperów kontrolno-pomiarowych. Pomiary stanów i przepływów wody prowadzone są w celu kontrolowania prawidłowego funkcjonowania całego obiegu chłodzącego. Służą temu m.in. łąty wodowskazowe, zamontowane na kanałach poboru i zrzutu wody oraz na jeziorach. Wahania poziomu wody w jeziorach uzależnione są od szeregu czynników, głównie o naturalnym charakterze. Z kolei możliwość wykorzystywania wody do chłodzenia pracujących bloków uzależniona jest od jej ilości i temperatury. We wszystkich jeziorach i kanałach wchodzących w skład obiegu chłodzącego wykonywany jest też jeden raz na miesiąc monitoring fizyko-chemiczny wody.

Zagospodarowanie ścieków

Powstające w elektrowniach ścieki, oczyszczane są w zakładowych oczyszczalniach i po uzyskaniu parametrów zgodnych z obowiązującymi przepisami, odprowadzane do odbiorników. Jednakże od wielu lat, elektrownie w celu zapobieżenia zanieczyszczeniu wody w jeziorach, podejmują działania, zmierzające do wykorzystania ścieków w układach wewnętrznych. Tak więc, ścieki z instalacji oczyszczania spalin, ścieki zaolejone z mycia podłóg przemysłowych, ścieki z płukania filtrów ze stacji uzdatniania wody pitnej, używane są do produkcji pulpy popiołowo-żuźlowej, dzięki czemu nie ma potrzeby wykorzystywania w tym celu wody z jezior, jako medium do transportu. Dodatkowo, nie zanieczyszcza się jezior substancjami chemicznymi. W 2017 roku dokonano zmian modernizacyjnych, dotyczących zagospodarowania ścieków ze stacji demineralizacji wody elektrowni Pątnów II w instalacji odsiarczania spalin. Ścieki skierowano zarówno do uzupełniania wody procesowej w absorberach jak i do zbiorników przygotowania sorbentu (mleczka wapiennego). Jakość ścieków (ich skład fizykochemiczny) nie ma negatywnego wpływu ani na procesy zachodzące w absorberach, ani na jakość sorbentu, doskonale zastępując wodę z Jeziora Gosławskiego. Zagospodarowanie ścieków w dwóch niezależnych kierunkach daje możliwość ciągłego i całościowego ich odbioru. Opisane rozwiązanie pozwoliło na zmniejszenie poboru wody powierzchniowej z Jeziora Gosławskiego oraz brak odprowadzania ścieków przemysłowych do środowiska. Przynosi to zarówno oszczędności finansowe, jak i środowiskowe.

Ekonomiczne gospodarowanie wodą podziemną

Technologie wykorzystywane w czasach budowy elektrowni Grupy pozwalały na wykorzystywanie wody głębinowej do celów technologicznych. W oparciu o taką technologię, długie lata funkcjonowała stacja produkcji wody zdemineralizowanej w elektrowni Pątnów I. Zakład pobierał ogromne ilości wody podziemnej w celu wyprodukowania

z niej wody zdemineralizowanej, niezbędnej do wytwarzania energii elektrycznej. Obecne przepisy środowiskowe nakazują zaprzestanie tego rodzaju praktyk celem nieobniżania poziomu wodonośnego. W związku z powyższym, elektrownia Pątnów I podjęła się doprowadzenia i wykorzystania wody zdemineralizowanej wyprodukowanej w nowoczesnej, opartej o technologię membranową stacji uzdatniania. Stacja ta jest zasilana wodą powierzchniową z Jeziora Gosławskiego. Przyczyniło się to do znacznych oszczędności w poborach wody podziemnej. Ścieki ze wspomnianej stacji nie trafiają do środowiska, ale są wykorzystane w układzie wewnętrznym.

Odpady

W ZE PAK SA główny strumień wytwarzanych odpadów stanowią odpady paleniskowe (popioły) i odpady stałe z wapniowych metod odsiarczania gazów odlotowych (gips). Wytwarzane odpady w pierwszej kolejności zagospodarowywane są przez firmy zewnętrzne w ramach odzysku odpadów. Na bazie wytwarzanych popiołów lotnych tworzone są głównie mieszanki do podbudów drogowych i spoiwa drogowe. Natomiast odpady z odsiarczania spalin kierowane są głównie do produkcji wyrobów gipsowych, płyt kartonowo – gipsowych i do cementowni. W roku 2017 sprzedano ponad 325,5 tysiąca ton odpadów paleniskowych i 268 tysięcy ton odpadów z wapniowych metod odsiarczania gazów odlotowych. Pozostałe ilości wytwarzanych odpadów kierowane są na składowiska odpadów należące do Spółki. Wytwarzane w ZE PAK SA odpady paleniskowe i odpady z odsiarczania spalin spełniają wymagania ochrony środowiska oraz nie zagrażają życiu i zdrowiu ludzi, co zostało potwierdzone badaniami w zakresie właściwości fizykochemicznych, toksykologicznych i ekotoksykologicznych, wykonanymi na potrzeby rejestracji substancji zgodnie z wymogami rozporządzenia REACH.

Na składowiskach odpadów zarządzanych przez ZE PAK SA w 2017 roku prowadzony był monitoring jakości wód podziemnych i powierzchniowych oraz wody nadosadowej, z częstotliwością określoną w pozwoleniach zintegrowanych i instrukcjach prowadzenia składowisk odpadów tzn. raz na kwartał. Aktualnie ZE PAK SA posiada 4 składowiska odpadów i na wszystkich w 2017 roku prowadzona była eksploatacja tzn. na:

- składowisku odpadów stałych odkrywka Pątnów (składowisko odpadów obojętnych),
- składowisku odpadów paleniskowych odkrywka Zachodnia wraz z odparownikiem tzw. odkrywka Wschodnią i składowiskiem odpadów stałych (składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne),
- północnym składowisku odpadów paleniskowych odkrywka Pątnów (składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne),
- składowisku odpadów paleniskowych - odkrywka Gosławice wraz z odparownikiem Linowiec (składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne).

Monitoring prowadzono w sieci monitoringu podstawowego i uzupełniającego. Monitoring jakości wód podziemnych wykonywany jest w sieci otworów piezometrycznych zlokalizowanych w sąsiedztwie składowisk odpadów. W ciągu ostatnich 3 lat dla wszystkich składowisk odpadów zostały opracowane nowe dokumentacje hydrogeologiczne określające panujące warunki hydrogeologiczne wokół składowisk wraz z zaleceniami prowadzenia monitoringu wód podziemnych. Dla niektórych obiektów konieczne było wykonanie nowych otworów, likwidacja starych, co wymagało zmian w istniejących pozwoleniach i instrukcjach prowadzenia składowisk odpadów. W 2017 roku zakończono ten proces i obecnie monitoring prowadzony jest już w uaktualnionej sieci monitoringu. Jakość badanych wód podziemnych w piezometriach i studniach głębinowych w 2017 roku wahała się w klasach od I do V. Wody nadosadowe występujące na składowiskach (służące do hydrotransportu odpadów paleniskowych) charakteryzowały się wysoką mineralizacją, wysoką przewodnością elektrolityczną, wysokim odczynem pH i twardością całkowitą. Poza tym w ramach prowadzonego monitoringu składowisk odpadów dokonuje się również corocznej oceny stateczności skarp i wielkości osiadania. Większość monitorowanych skarp badanych w 2017 roku okazała się stabilna.

ZE PAK SA prowadzi również na bieżąco rekultywację nieeksploatowanych części składowisk odpadów. W 2017 roku kontynuowano rekultywację zamkniętej części składowiska odpadów paleniskowych odkrywki Gosławice. Łączna powierzchnia, na której w minionym roku prowadzone były prace rekultywacyjne wyniosła ponad 30,8 ha.

W ramach ochrony powierzchni ziemi prowadzono również badania gleby i ziemi. W 2017 roku pobrano próbki z różnych przedziałów głębokości i oznaczono zawartość metali ciężkich i ropopochodnych na terenie elektrowni Pątnów I. Miejsca poboru próbek wytypowano w lokalizacjach gdzie występuje największe ryzyko zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego, czyli w pobliżu miejsc przechowywania i wykorzystywania substancji niebezpiecznych dla środowiska.

Hałas

W ramach obowiązku monitoringu hałasu emitowanego do środowiska nałożonego pozwoleniami zintegrowanymi dla instalacji spalania paliw ZE PAK SA oraz Elektrowni Pątnów II sp. z o.o. w 2017 roku wykonano pomiary hałasu z terenu elektrowni Konin oraz elektrowni Pątnów II. Z terenu elektrowni Adamów oraz elektrowni Pątnów I pomiarów hałasu nie wykonano, aktualne są pomiary z 2015 i 2016 roku.

Pomiary wykonane w minionym roku nie wykazały przekroczenia wartości dopuszczalnych poziomu hałasu w środowisku określonych pozwoleniem zintegrowanym dla elektrowni Konin oraz elektrowni Pątnów II zarówno w porze dziennej, jak i nocnej.

Kontrole

W 2017 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Delegatura w Koninie przeprowadził kontrole w elektrowni Pątnów I, elektrowni Pątnów II, elektrowni Konin.

- elektrownia Pątnów I – kontrola źródeł objętych Przejściowym Planem Krajowym na wniosek Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska („GIOŚ”).
- elektrownia Pątnów II – kontrola przestrzegania wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego.
- elektrownia Konin – kontrola źródeł objętych Przejściowym Planem Krajowym na wniosek GIOŚ.

W wyniku przeprowadzonych działań nie stwierdzono konieczności zarządzenia jakichkolwiek działań pokontrolnych.

Programy zapobiegania poważnym awariom przemysłowym

W 2017 roku przeprowadzono aktualizację programów zapobiegania poważnym awariom przemysłowym w zakresie rodzaju, ilości i rozmieszczenia substancji niebezpiecznych oraz opisu instalacji technologicznych w elektrowniach. Na podstawie wykonanej aktualizacji ilości substancji niebezpiecznych wyłącznie elektrownia Pątnów I kwalifikuje się obecnie do grupy zakładów zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Pozostałe

W PAK Górnictwo sp. z o.o. ze względu na realizowaną w minionym roku konsolidację działalności (w ramach jednej spółki) objętych wcześniej przez kilka podmiotów, większość dokumentów formalnych związanych z zarządzaniem, w tym zarządzaniem środowiskowym była opracowywana i przyjmowana w 2017 roku. Przyjęto m.in.:

- Zarządzenie nr 34/2017 Prezesa Zarządu – Dyrektora Naczelnego PAK Górnictwo sp. z o.o. w sprawie ustalenia wysokości opłat za korzystanie ze środowiska w PAK Górnictwo sp. z o.o.
- Zarządzenie nr 37/2017 Prezesa Zarządu – Dyrektora Naczelnego PAK Górnictwo sp. z o.o. w sprawie gospodarowania odpadami oraz związaną z nim Instrukcję postępowania i obrotu odpadami.

Kluczowe znaczenie mają też decyzje administracyjne, wydane w związku z przejściem funkcji innych podmiotów gospodarczych Grupy (m.in. na pobór wody, zbieranie i wytwarzanie odpadów). Kwestia poboru wody związana jest z przejściem działalności realizowanej wcześniej przez spółkę Aquakon sp. z o.o. i poborem wód podziemnych z utworów kredowych z dwóch studni głębinowych (produkcja wody mineralnej). Innym ważnym aspektem oddziaływania na środowisko jest zbieranie i wytwarzanie odpadów. Chodzi przede wszystkim o odpady wytwarzane w warsztatach serwisowo-naprawczych i serwisowo remontowych, hali regeneracji taśm przenośnikowych, hali napraw elektrowozów oraz w rozlewni wody.

Z kolei istotną z punktu widzenia skali generowanych przychodów spółkę PAK–Volt SA (obróć energią elektryczną; praca biurowa) należy uznać za nieistotną dla obrazu oddziaływania całości Grupy na otoczenie przyrodnicze.

Powiązane ryzyka biznesowe

Poszczególne aspekty oddziaływania na środowisko naturalne, o których mowa powyżej, rodzą określone zagrożenia dla biznesu, uszczuplając jednocześnie zasoby środowiskowe. Każdy z wyżej wymienionych aspektów może w określonych sytuacjach (np. awaria skutkująca skażeniem, czy ponadnormatywne emisje) powodować straty wizerunkowe, konflikty społeczne i utratę społecznego przyzwolenia na działanie, sankcje prawne, nałożenie kar lub inne decyzje, powodujące uszczuplenie zysków, czy w końcu konieczność poniesienia dodatkowych kosztów na ochronę środowiska. W konsekwencji oznaczać to może np. zachwianie stabilności produkcji (konieczność czasowego wyłączenia jakiejś części instalacji produkcyjnej), spadek przychodów (zmniejszenie produkcji) lub wzrost kosztów (np. konieczność usuwania skutków awarii, ale też konieczność ponoszenia dodatkowych opłat i kar związanych z emisją do środowiska, w tym emisją gazów cieplarnianych).

Dlatego też polityka i procedury przyjęte przez Grupę ZE PAK SA koncentrują się, tak jak przyjęto to w Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020, na:

- zapewnieniu mechanizmów i procedur ograniczających do minimum zagrożenia wystąpienia anomalii i odstępstw, skutkujących ponadnormatywnym oddziaływaniem na otoczenie przyrodnicze w procesie wydobywczym lub wytwórczym,

- ograniczaniu do minimum emisji do atmosfery przez optymalne kształtowanie wykorzystania istniejących w Grupie ZE PAK SA mocy wytwórczych i zapewnienie ograniczenia do minimum ryzyka przekroczeń emisji zanieczyszczeń gazowych do atmosfery.

Kluczowe wskaźniki

W związku z faktem, że wraz z początkiem 2018 roku elektrownia Adamów zakończyła działalność, oprócz skumulowanych danych dla Grupy, prezentowane są również dane z wyłączeniem wpływu elektrowni Adamów (kolumny z zaznaczoną „*”). Z uwagi na fakt, że zakończenie działalności elektrowni Adamów nie wpływa znacząco na wskaźniki w innych obszarach opisywanych w niniejszym oświadczeniu jedynie w przypadku wskaźników związanych z emisją zastosowano to rozwiązanie w celach zachowania porównywalności w kolejnych okresach.

a. Emisja CO₂ (tysiące ton/TWh)

	2017	2017*	2016	2016*
Emisja CO ₂ w Grupie ZE PAK SA na jednostkę produkcji	1,16	1,12	1,11	1,06

*bez elektrowni Adamów

b. Emisja SO₂, NO_x i pyłów do atmosfery (tysiące ton/TWh)

	2017	2017*	2016	2016*
Emisja SO ₂ w Grupie ZE PAK SA na jednostkę produkcji	2,03	0,86	2,00	0,93
Emisja NO _x w Grupie ZE PAK SA na jednostkę produkcji	1,53	1,22	1,58	1,24
Emisja pyłów w Grupie ZE PAK SA na jednostkę produkcji	0,27	0,09	0,29	0,10

* bez elektrowni Adamów

c. Naruszenie norm środowiskowych (%)

Wyemitowana ilość wynikająca z przekroczenia norm w stosunku do całkowitej ilości emisji

	2017	2017*	2016	2016*
SO ₂	5,41	0,06	0,00	0,00
NO _x	0,00	0,00	0,00	0,00
Pyły	15,59	0,00	13,52	0,00

* bez elektrowni Adamów

d. Zestawienie wielkości obszarów, na których przeprowadzono rekultywację techniczną i prowadzona jest nadal rekultywacja biologiczna i obsiew oraz terenów, dla których uzyskano decyzję o prawidłowo zakończonej rekultywacji (hektary)

	2017	2016
Rekultywacja techniczna	223	220
Rekultywacja biologiczna (w toku)	750	651
Rekultywacja biologiczna (zakończona)	90	173

e. Udział gruntów, dla których uzyskano decyzje o zakończeniu rekultywacji do gruntów wyłączonych z produkcji rolnej i leśnej w kopalniach (%)

	2017	2016
	148	81

11.5. Kwestia poszanowania praw człowieka

Podejście zarządcze

Analizując kwestie związane z poszanowaniem praw człowieka należy wyróżnić dwa kluczowe aspekty związane z poszanowaniem prawa do zrzeszania się i strajku oraz szacunkiem dla niezbywalnych praw jednostki.

Jak już wspomniano wcześniej w spółkach Grupy spełniających ustawowe kryteria działają Rady Pracowników wybrane w oparciu o obowiązujące w tym zakresie przepisy. Działają też szereg organizacji związkowych funkcjonujących na podstawie ustawy o związkach zawodowych. Zarządy Spółek z Grupy w sprawach określonych w przepisach prawa informują i konsultują decyzje z przedstawicielami pracowników (Rada Pracowników, związki zawodowe). W ocenie zarządzających swoboda zrzeszania się w związkach zawodowych oraz prawa pokrewne są zapewnione.

W wymiarze odnoszącym się do jednostki i zapewnienia jej szacunku, co oznacza poszanowanie dla różnorodności i jednoczesny brak akceptacji dla jakichkolwiek form dyskryminacji, obok poszanowania i egzekwowania regulacji prawnych, które szacunek taki gwarantują (np. Kodeks pracy), w 2017 roku w ZE PAK SA⁹ został przyjęty Kodeks Etyki. Nie tylko gwarantuje on wyżej wymienione prawa jednostki, ale sam w sobie stanowi narzędzie, pozwalające na rozstrzygnięcie potencjalnych konfliktów. Zawiera mechanizm zarówno rozstrzygania wątpliwości, jak również zgłaszania podejrzeń o potencjalnych zachowaniach łamiących postanowienia Kodeksu Etyki. Warto wspomnieć, że Kodeks Etyki piętnuje również inne zachowania łamiące prawa człowieka, jak na przykład praca dzieci, praca przymusowa, czy praca niewolnicza.

Powiązane ryzyka biznesowe

Brak poszanowania dla praw człowieka, w tym wspomnianego prawa do zrzeszania się i strajku, oznaczałoby nie tylko naruszenie prawa krajowego (i w konsekwencji sankcje), ale mogłoby również prowadzić do niepotrzebnej eskalacji konfliktów na linii pracodawca-pracownicy. Mimo istniejących różnic zdań, objawiających się np. sporem zbiorowym, zarządzający Grupą ZE PAK SA, doceniają rolę związków zawodowych. Teoretyczne zaostrzenie sporów, przy jednoczesnym braku dialogu, może prowadzić do akcji strajkowych i zagrozić stabilności produkcji. Organizacje związkowe, jak i zarządzający, mimo sporów i różnej oceny sytuacji (np. w kategoriach podejścia krótko i długookresowego), są nastawione konstruktywnie i mają świadomość konsekwencji ekonomicznych ewentualnego zachwiania stabilności dostaw energii. Konsekwencje takie mogłyby dotyczyć nie tylko Grupy, ale również systemu energetycznego kraju.

Jeżeli chodzi o ryzyko nieposzanowania praw jednostki, to tego typu przypadki mogą nie tylko narazić Grupę ZE PAK na spory sądowe i konieczność wypłaty odszkodowań, ale są one przede wszystkim realnym zagrożeniem dla kultury organizacji, atmosfery pracy, a tym samym jej efektywności. Wiąże się też z ryzykiem utraty cennych pracowników, czy też, poprzez dyskryminację, niemożliwością pełnego wykorzystania ich potencjału (np. awans osób o niższych kompetencjach, przy jednoczesnym hamowaniu awansu osób dyskryminowanych).

Wszelkie przypadki nieposzanowania praw człowieka w Grupie ZE PAK SA oznaczają też wymierne ryzyko reputacyjne, co z kolei przy eskalacji tego typu zjawisk może wpływać na utratę społecznego przyzwolenia na działanie.

Kluczowe wskaźniki

	2017	2016
Liczba przypadków zgłoszeń o podejrzeniu zachowań nieetycznych w ramach mechanizmów przewidzianych kodeksem etyki dotyczących naruszenia praw jednostki	2	n/d
Współczynnik uzwiązkowienia	47,74%	47,92%
Liczba sporów, w których organizacje związkowe powołują się na przepisy ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych	3	1
Liczba dni pracy utraconych w związku z akcjami strajkowymi	0	0

⁹ Planowane jest zaimplementowanie analogicznych rozwiązań w kolejnych spółkach grupy kapitałowej.

11.6. Kwestie związane z przeciwdziałaniem korupcji

Podejście zarządcze

Jednym z celów przyjętej w 2017 roku Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020 jest zapewnienie wysokiej jakości i wciąż doskonalonego systemu zarządzania, który w procesie podejmowania decyzji uwzględniałby ich społeczne i środowiskowe aspekty. Jednym z wymiarów takiego systemu zarządzania są rozwiązania związane z przeciwdziałaniem potencjalnej korupcji i innym nieakceptowalnym nieetycznym zjawiskom. Zagrożenie tego typu zjawiskami zależy m.in. od ekspozycji na ryzyko zachowań korupcyjnych (np. skala realizowanych inwestycji i zamówień), kultury organizacyjnej i wartości etycznych oraz skuteczności systemu kontroli.

Skala zawieranych kontraktów i podejmowanych inwestycji uzależniona jest od czynników innych niż zagrożenie zjawiskami korupcyjnymi. Jest z reguły konsekwencją przyjętej strategii rozwoju, dlatego z punktu widzenia zarządczego w zakresie przeciwdziałania korupcji, należy traktować ją, jako czynnik niezależny. Czym innym jest oczywiście sposób realizacji samych kontraktów, w tym np. sposób doboru, oceny i selekcji dostawców i podwykonawców. Jeżeli chodzi o ich dobór kwestie te regulowane są w Grupie ZE PAK SA w procedurach systemów zarządzania.

Czynnikiem wpływającym na stopień zagrożenia tego typu zjawiskami jest właściwa kultura organizacyjna, tj. kultura oparta o wartości etyczne oraz o takie rozwiązania instytucjonalne, które wyposażają pracowników w narzędzia umożliwiające m.in. określenie, jakie zachowania są uznawane w organizacji za właściwe, a jakie za niewłaściwe. Promowanie wartości etycznych pozwala na rozstrzyganie potencjalnych konfliktów interesów, rozstrzygnięcia wątpliwości w tym zakresie, jak również zgłaszanie podejrzeń o potencjalnych zachowaniach nieakceptowalnych, w tym noszących znamiona korupcji. Z tego też powodu, realizując postanowienia Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej ZE PAK SA na lata 2017-2020 Zarząd ZE PAK SA zdecydował się przyjąć w 2017 roku Kodeks Etyki.

Kolejnym aspektem, na który należy zwrócić uwagę analizując system przeciwdziałania zjawiskom korupcyjnym, jest system kontroli wewnętrznej. „Regulamin Audytu Wewnętrznego Zespołu Elektrowni Pątnów Adamów Konin SA” oraz „Regulamin kontroli wewnętrznej PAK KWB Konin SA” ustalają zasady organizacji i funkcjonowania audytu wewnętrznego, który zapewnia systematyczne oraz metodyczne podejście do oceny i doskonalenia skuteczności procesów zarządzania ryzykiem, kontroli i zarządzania organizacją. Obejmują one badanie i ocenę działań komórek organizacyjnych i spółek Grupy ZE PAK SA pod kątem: gospodarności, legalności, celowości, rzetelności oraz przejrzystości dokumentacji (procesów). Celem działań kontrolnych jest ujawnianie niewykorzystanych rezerw gospodarczych, wykrywanie nieprawidłowości i nadużyć w działalności jednostek organizacyjnych oraz ustalenie przyczyn i skutków stwierdzonych nieprawidłowości oraz osób za nie odpowiedzialnych, a także opracowanie wniosków i zaleceń pokontrolnych. Wśród nieprawidłowości i nadużyć znajdują się również wszelkie działania mogące nosić znamiona łapownictwa i korupcji.

System kontroli wewnętrznej obejmuje: samokontrolę prawidłowości wykonywania pracy, kontrolę funkcjonalną oraz kontrolę instytucjonalną (realizowaną właśnie przez komórkę audytu wewnętrznego). W ramach kontroli instytucjonalnej, jednostka kontroli wewnętrznej sprawdza działalność organizacji, jako całości, reagując na potrzeby zgłaszane przez Zarząd i Radę Nadzorczą zgodnie z regulaminem kontroli (m.in. dokonuje oceny koordynacji działań między stanowiskami pracy i jednostkami organizacyjnymi, oceny systemu tworzenia oraz obiegu dokumentacji i informacji itp.) z częstotliwością zależną od zidentyfikowanych obszarów ryzyka i poziomu istotności ryzyka, a także od roli kontroli w jego redukowaniu. W tym kontekście, czynności jednostki kontroli wewnętrznej są uzupełnieniem kontroli podstawowej i bieżącego nadzoru i mają na celu ujawnienie słabych stron bądź luk w organizacji i funkcjonowaniu systemu kontroli wewnętrznej. Kontrole mają charakter planowy (zgodnie z planem rocznym, zatwierdzonym przez Zarząd), doraźny (na polecenie Zarządu lub Rady Nadzorczej) oraz sprawdzający.

Obowiązujące w spółkach Grupy ZE PAK SA procedury zakupowe opisane w systemach zarządzania regulują również kwestie wyboru dostawców. W przypadku obszaru wytwarzania spółka ZE PAK SA wdrożyła Zintegrowany System Zarządzania, w ramach którego w Sektorze 5.3 „Wspomaganie realizacji wyrobu / usługi” obowiązują m.in. dwie procedury 5.3 – 01 „Ocena dostawców” oraz 5.3 – 02 „Identyfikacja i identyfikowalność”. Warunkiem podstawowym przy wyborze dostawców jest to, aby byli to dostawcy specjalistyczni, spełniający uzgodnione warunki techniczne i handlowe oraz gwarantujący 100% wiarygodności dostaw. Dodatkowo dostawcy, których wyroby decydują w sposób bezpośredni o jakości energii elektrycznej i ciepłej, podlegają kwalifikacji na podstawie bieżącej współpracy z dostawcami, kontroli dostaw i okresowej ich oceny między innymi poprzez ich audytowanie jak i również aktualizacje listy kwalifikowanych dostawców. System zarządzania wprowadza też „Arkusze oceny dostawcy”. Obok oczywistych czynników takich jak np. jakość dostaw, poziom i stałość cen oraz warunki płatności, bierze pod uwagę np. terminowość, czy posiadanie przez dostawców certyfikowanych systemów zarządzania.

ZE PAK SA dokonuje zakupów w obszarze wytwarzania energii elektrycznej. Sam proces zakupowy zdefiniowany został w ZE PAK SA przez Regulamin Wyboru Dostawców. Proces ten wspierany jest przez elektroniczną platformę zakupową, która eliminuje pewne zagrożenia, np. uniemożliwia zapoznanie się ze złożonymi już ofertami przed terminem. Tym samym eliminuje ryzyko, że nieuczciwy pracownik przekazałby informacje o ofertach konkurencyjnych dostawcy, który ofertę dopiero opracowuje. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w procesie dokonywania zakupów wykorzystuje się opcję aukcji na platformie elektronicznej, która przeprowadzana w czasie rzeczywistym, ogranicza możliwość nieetycznego porozumienia się potencjalnym dostawcą. Co więcej, pracownicy do momentu zamknięcia aukcji nie mają możliwości obserwowania jej przebiegu, tj. ofert składanych przez poszczególnych oferentów. Mogą się z nimi zapoznać dopiero po zamknięciu procesu aukcyjnego.

Zakupy dla obszaru wydobywania dokonywane są przez PAK KWB Konin (w tym dla PAK Górnictwo Sp. z o.o.) oraz przez PAK Serwis dla obszaru serwisowania. Niemniej, choć każdy z obszarów dokonuje zakupów w oparciu o własne regulaminy, to są one do siebie zbliżone, jeśli chodzi o kształt samego procesu. Wykorzystują te same narzędzia, w tym tę samą elektroniczną platformę zakupową. W przybliżeniu procedura zakupów inicjowana jest przez komórkę merytoryczną, która zgłasza określoną potrzebę zakupową. Po uzyskaniu stosownych akceptacji uzasadniających przyszły zakup, powoływana jest komisja, która definiuje kryteria zakupowe¹⁰. Następnie komisja dokonuje oceny zebranych ofert i wskazuje rekomendowanego dostawcę. W dalszym kroku przeprowadzane są negocjacje. Finalnie zaakceptowana oferta kierowana jest do realizacji. Ważne z punktu widzenia transparentności procesu jest to, że informacje o planowanych zakupach (tj. zapytania ofertowe i przetargowe) publikowane są zarówno na elektronicznej platformie zakupowej oraz stronie internetowej, a same zakupy z reguły mają charakter przetargów nieograniczonych.

Jednocześnie wszystkie obszary, w tym również wspomniany obszar zakupów, podlegają kontroli pracowników audytu wewnętrznego, również pod kątem potencjalnego występowania zjawisk o charakterze korupcyjnym. Kontrole mogą mieć charakter kontroli planowych, jak również doraźnych. Pracownicy jednostki kontroli wewnętrznej mają dostęp do wszystkich informacji i sprawozdań niezbędnych do wykonania czynności kontrolnych w sposób rzetelny i obiektywny. Jednocześnie, audytorzy zobowiązani są do bieżącego informowania kierującego audytem o przebiegu audytu i trudnościach napotkanych w toku realizacji zadań kontrolnych. Ocena realizacji celu przeprowadzonej kontroli kierujący audytem prezentuje Zarządowi lub Radzie Nadzorczej. Kontrolujący są uprawnieni do: wstępu i wjazdu do wszystkich obiektów i pomieszczeń kontrolowanej jednostki; wglądu do wszelkich urządzeń rejestrujących i ewidencyjnych, a także planów, sprawozdań, protokołów i notatek służbowych, korespondencji służbowej oraz wszelkich innych dokumentów i materiałów związanych z działalnością kontrolowanej jednostki; okresowego asystowania przy wszelkich czynnościach związanych z działalnością kontrolowanej jednostki; żądania od kierownika i pozostałych pracowników kontrolowanej jednostki udzielania wyjaśnień oraz informacji (ustnych i pisemnych) związanych z przedmiotem kontroli; zwracania się z wnioskiem do kierownika kontrolowanej jednostki o przeprowadzenie we wskazanym terminie częściowej lub całkowitej inwentaryzacji określonych składników majątkowych oraz zlecenie dokonania odpowiednich obliczeń, sporządzenia wykazów, zestawień analitycznych, odpisów, kopii, wyciągów itp.; przyjmowania od pracowników i innych osób oświadczeń w sprawach związanych z działalnością kontrolowanej jednostki; ustalania stanów rzeczywistych w drodze pomiarów, szkiców sytuacyjnych oraz zdjęć fotograficznych i nagrań itp.; dokonywania niezbędnych czynności celem zabezpieczenia dowodów i mienia w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości; występowania do zarządzającego audyt z wnioskiem o powołanie ekspertów i biegłych, w przypadku uzasadnionej potrzeby dokonania ekspertyzy; zwracania się do kierownika kontrolowanej jednostki o zapewnienie wszelkich środków niezbędnych do sprawnego przeprowadzenia kontroli oraz operatywnej realizacji wniosków wynikających z ustaleń kontroli; wykonywania czynności kontrolnych w czasie wybranym przez kontrolującego oraz rozszerzania tematyki kontroli w uzasadnionych przypadkach bez uzyskania dodatkowej zgody zarządzającego kontrolę. Kierownik kontrolowanej jednostki obowiązany jest zapewnić kontrolującemu odpowiednie warunki pracy oraz udzielić wszelkiej pomocy technicznej, niezbędnej do sprawnego przeprowadzenia kontroli.

W przypadku stwierdzenia w toku audytu okoliczności grożących niebezpieczeństwem dla zdrowia i życia ludzkiego, a także okoliczności skutkujących stratami w mieniu, z powodu niegospodarności, niedbalstwa bądź marnotrawstwa lub czynu mającego znamiona przestępstwa, kontrolujący występuje z pisemnym wnioskiem do kierownika kontrolowanej jednostki, który zobowiązany jest do natychmiastowego podjęcia stosownych działań eliminujących powyższe zjawiska. Kontrolujący niezwłocznie powiadamia zarządzającego audyt i zabezpiecza dokumenty oraz przedmioty stanowiące dowody niegospodarności, przestępstwa. Dalej osoba zarządzająca audyt po otrzymaniu opinii prawnej podejmuje decyzję o powiadomieniu organów ścigania.

Równoległe każdy zatrudniony w Grupie ZE PAK SA w przypadku, w którym podejrzewa, że jest świadkiem zachowań nieetycznych, w tym noszących znamiona korupcji, ma nie tylko możliwość, ale też obowiązek zgłoszenia informacji o tym z wykorzystaniem mechanizmów przewidzianych Kodeksem Etyki. Może w tym celu skontaktować

---

¹⁰ W przypadku obszaru wydobywania członkowie komisji wskazywani są już po zebraniu ofert.

się z przełożonym lub z osobą wskazaną przez Zarząd i pełniącą funkcję Rzecznika Etyki. Zgłoszenie takie jest analizowane, a pracownikowi, który przekazał informację, nawet jeśli się ona nie potwierdzi, ale została przekazana w dobrej wierze, nie mogą grozić żadne konsekwencje i będzie on chroniony przed wszelkimi działaniami odwetowymi.

Powiązane ryzyka biznesowe

Ryzyko zachowań korupcyjnych towarzyszy każdemu przedsiębiorstwu, a przypadki podejmowania decyzji przez skorumpowanych pracowników prowadzą m.in. do nieoptymalnych wyborów w procesach zakupowych, tak w rozumieniu zawyżenia ceny, jak również np. niewłaściwej jakości produktów lub usług, nieterminowej dostawy lub wykonania usług, czy też przyzwolenia skorumpowanego pracownika na inne, niewłaściwe zachowanie kontrahenta (np. łamanie przepisów, nierealizowanie napraw gwarancyjnych, itp.). Oczywiście korupcja i łapownictwo mogą przybierać szereg innych form i być związane również z wręczaniem korzyści przez pracowników organizacji urzędnikom za wydanie przychylniej decyzji, itp. W konsekwencji dla organizacji może oznaczać zagrożenia związane z nieuzasadnionym wzrostem kosztów, jak również np. ogromne straty wizerunkowe.

Jednocześnie, z punktu oceny ekspozycji Grupy ZE PAK SA na ryzyko korupcji istotna jest relatywnie niewielka skala zamówień o dużej wartości. W przeciwieństwie do wielu innych wytwórców energii elektrycznej, Grupa ZE PAK SA oparła swój model biznesowy o silnie zintegrowany łańcuch wartości, tj. produkcja energii odbywa się w oparciu o własne zasoby surowcowe. Tym samym zaopatrzenie w surowce następuje wewnątrz organizacji (rozumianej jako grupa kapitałowa), a nie od podmiotów zewnętrznych. Również prace serwisowe w wielu przypadkach wykonywane są przez podmioty z Grupy ZE PAK SA. W konsekwencji zakupy produktów i usług z zewnątrz ograniczane są do minimum, co przyczynia się z kolei do ograniczenia ryzyka, choć oczywiście go nie eliminuje. Ryzyko korupcji może wzrastać w przypadku realizowania istotnych inwestycji (np. budowa lub modernizacja bloków energetycznych lub infrastruktury kopalń odkrywkowych). Niemniej w 2017 roku nie realizowano żadnych dużych inwestycji ani modernizacji.

Kluczowe wskaźniki

	2017	2016
Liczba przypadków podejrzeń o zachowania korupcyjne zgłoszonych organom ścigania	0	0
Liczba osób skazanych prawomocnym wyrokiem za przestępstwo o charakterze korupcyjnym	0	0

12. POZOSTAŁE INFORMACJE

12.1. Istotne postępowania sądowe

Zespół Elektrowni Pątnów – Adamów – Konin SA oraz spółki konsolidowane w ramach Grupy nie były w 2017 roku stroną w postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej, których pojedyncza lub łączna wartość przewyższałaby 10% kapitałów własnych ZE PAK SA z wyjątkiem opisanych poniżej.

Postępowanie w sprawie zwrotu nadpłaty podatku akcyzowego

W świetle przepisów obowiązujących na terenie Unii Europejskiej a w szczególności przepisów art. 21 ust. 5 Dyrektywy energetycznej, w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy horyzontalnej, po dniu 1 stycznia 2006 roku przedmiotem opodatkowania podatkiem akcyzowym jest sprzedaż energii na ostatnim etapie obrotu tzn. sprzedaż przez dystrybutora ostatecznemu odbiorcy (konsumentowi). Nie podlega opodatkowaniu tym podatkiem wcześniejszy etap obrotu, np. między producentem energii elektrycznej, a jej dystrybutorem. W takim przypadku obowiązek podatkowy powstaje w momencie dostawy energii elektrycznej konsumentowi.

Od dnia 1 marca 2009 roku weszła w życie ustawa z dnia 6 grudnia 2008 roku o podatku akcyzowym, zgodnie z którą sprzedaż energii elektrycznej podmiotowi, który nie jest jej odbiorcą końcowym, nie podlega opodatkowaniu akcyzą.

W związku z powyższym ZE PAK SA na podstawie art. 75 § 1, w związku z art. 75 § 2 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 1997 roku Nr 137, poz. 926, z późniejszymi zmianami) złożyła wnioski o stwierdzenie nadpłaty podatku akcyzowego za lata 2006, 2007, 2008 oraz styczeń i luty roku 2009 na łączną kwotę około 626 mln złotych, uzasadniając to tym, że na podstawie przepisów prawa obowiązującego na terenie Unii Europejskiej oraz orzecznictwa Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, wykonywane przez ZE PAK SA czynności

nie podlegają opodatkowaniu podatkiem akcyzowym. Poszczególne wnioski były rozpatrywane na sześciu trybunałach: Urzędu Celnego w Kaliszu, Izby Celnej w Poznaniu a obecnie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego. Z uwagi na stanowisko judykatury przedstawione w trakcie prowadzonych postępowań sądowych, wysokość nadpłaty, o zwrot której wnosi Spółka, uległa zmniejszeniu do kwoty poniesionego uszczerbku, wynikającego ze sporządzonych analiz ekonomicznych, tj. aktualnie do kwoty około 108 mln złotych.

Ponadto, w związku z wyrokami Sądów Administracyjnych w sprawach innych spółek energetycznych w przedmiocie nadpłaconego podatku akcyzowego oraz uchwałą I GPS 1/11 Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 czerwca 2011 roku (gdzie NSA uznał, że przeniesienie ciężaru podatku w cenie wyłącza możliwość zwrotu nadpłaty), niezależnie od toczącego się postępowania administracyjnego, w dniu 10 lutego 2012 roku Spółka zainicjowała postępowanie na drodze cywilnoprawnej, składając do Sądu Rejonowego Warszawa Śródmieście zażalenie Skarbu Państwa do próby ugodowej na kwotę 626 406 tysięcy złotych. Do zawarcia ugody nie doszło, gdyż na rozprawie w dniu 16 kwietnia 2012 roku sygnatura akt VI Co 311/12 przedstawiciele Skarbu Państwa nie zgodzili się na ugodę.

Równolegle, Spółka oczekując na wyniki postępowań podatkowych w sprawie wcześniej złożonych wniosków o nadpłatę złożyła na piśmie w dniu 14 września 2012 roku w Izbie Celnej w Poznaniu dodatkowe wyjaśnienia w postaci wyników szczegółowej analizy ekonomicznej, której celem było wykazanie, czy Spółka poniosła uszczerbek związany z zapłatą podatku akcyzowego, do którego nie była zobowiązana. Spółka stoi na stanowisku, iż złożony dokument dotyczy wniosków nadpłatowych z całego okresu objętego postępowaniami, tj. styczeń 2006 – luty 2009 roku. Ostatecznie wszystkie wnioski trafiły na wokandy sądów WSA lub NSA. Na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania status postępowań jest następujący:

- 22 sprawy za okres styczeń 2006 – listopad 2007 roku (z wyłączeniem listopada 2006 roku) prowadzone były ponownie od początku przez Naczelnika UC, po tym jak sprawy wróciły z NSA. Spółka przedłożyła w nich miesięczne analizy ekonomiczne poniesienia uszczerbku. Po negatywnych decyzjach Naczelnika UC a potem Dyrektora IC zostały złożone do WSA w Poznaniu skargi. Rozprawy przed WSA w Poznaniu odbyły się w dniach 4 i 18 listopada 2015 roku. We wszystkich sprawach zapadły wyroki negatywne dla Spółki. W lutym 2016 roku Spółka złożyła skargi kasacyjne do NSA. Na rozprawach przeprowadzonych w dniach 10 i 11 kwietnia 2018 roku NSA oddalił skargi kasacyjne Spółki w ww. 22 sprawach.
- 14 postępowań za okres grudzień 2007 – luty 2009 roku (z wyłączeniem lipca 2008 roku) w dniu 26 stycznia 2017 roku odbyły się rozprawy przed WSA w Poznaniu. We wszystkich sprawach oddalono skargi Spółki na decyzje IC w Poznaniu. Spółka złożyła do WSA wnioski o sporządzenie pisemnego uzasadnienia wyroków, które otrzymała w dniu 7 marca 2017 roku. Spółka po analizie uzasadnień do wyroków w dniu 6 kwietnia 2017 roku złożyła 14 skarg kasacyjnych do NSA. Obecnie Spółka oczekuje na wyznaczenie terminów rozpraw przed NSA.
- postępowanie za listopad 2006 roku zostało zakończone negatywnym wynikiem NSA z dnia 8 grudnia 2011 roku.
- postępowanie za lipiec 2008 roku doczekało się rozpoznania skargi kasacyjnej przez NSA. Na rozprawie w dniu 29 kwietnia 2015 roku NSA oddalił skargę kasacyjną Spółki i wskazał, że w pełni podziela stanowisko zajęte przez WSA w Poznaniu w wyroku, od którego została złożona skarga kasacyjna.

Niezależnie od powyższego postępowania ZE PAK SA złożyła skargę na działanie polskich organów do Komisji Europejskiej (dalej: KE) w trybie art. 258 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. W wydanej opinii KE, może zobligować polskie organy podatkowe do wydania korzystnego dla ZE PAK SA rozstrzygnięcia. W dniu 21 marca 2017 roku do ZE PAK SA dotarł "preclosure letter" z KE, w którym to piśmie wstępnie odmówiono słuszności stanowisku ZE PAK SA, dając jednocześnie prawo do ponownego wypowiedzenia się w sprawie, z czego ZE PAK SA skorzystała. W dniu 9 czerwca 2017 roku do KE ponownie zostało wysłane pismo podsumowujące argumentację ZE PAK SA w kwestii zwrotu nadpłaconej akcyzy. Aktualnie ZE PAK SA oczekuje na zajęcie przez KE ostatecznego stanowiska w opisywanej sprawie.

W przypadku Elektrowni Pątnów II sp. z o.o. postępowanie za wszystkie okresy (jedna sprawa) trafiło na wokandę WSA po negatywnej dla spółki Decyzji Dyrektora IC. Wspomniana spółka nie dysponuje analizami porównawczymi poniesienia uszczerbku. Dnia 4 listopada 2015 roku w WSA w Poznaniu odbyła się rozprawa. Dnia 18 listopada 2015 roku został ogłoszony negatywny wyrok, dnia 8 lutego 2016 roku spółka złożyła skargę kasacyjną do NSA. NSA oddalił skargę kasacyjną Spółki na rozprawie przeprowadzonej w dniu 11 kwietnia 2018 roku.

Postępowanie w sprawie decyzji środowiskowej wydanej na rzecz PAK KWB Konin SA dotyczącej złoża węgla brunatnego w Tomisławicach

PAK KWB Konin SA jest stroną postępowań administracyjnych dotyczących decyzji środowiskowej związanej ze złożem węgla brunatnego w Tomisławicach. W dniu 7 sierpnia 2007 roku wójt gminy Wierzbinek wydał decyzję środowiskową dotyczącą odkrywki węgla brunatnego. W dniu 5 grudnia 2008 roku decyzja ta została zaskarżona przez dziewięć osób fizycznych wspieranych przez fundację Greenpeace z powodu rzekomego rażącego naruszenia

przepisów prawa. W dniu 25 marca 2009 roku Samorządowe Kolegium Odwoławcze odmówiło uchylenia decyzji środowiskowej. Powodowie złożyli wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. W dniu 4 maja 2009 roku, po ponownym rozpatrzeniu sprawy, Samorządowe Kolegium Odwoławcze podtrzymało swoje wcześniejsze orzeczenie. Powodowie po raz kolejny złożyli odwołanie od decyzji środowiskowej. W dniu 5 maja 2010 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu orzekł, iż decyzja środowiskowa, na podstawie której została udzielona koncesja na wydobycie węgla brunatnego ze złoża Tomisławice, w rażący sposób narusza przepisy prawa. PAK KWB Konin SA i Samorządowe Kolegium Odwoławcze złożyły odwołanie od tego wyroku. W dniu 21 marca 2012 roku Naczelny Sąd Administracyjny uchylił zaskarżone orzeczenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. W dniu 6 listopada 2012 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu ogłosił wyrok uchylający decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 25 marca 2009 roku odmawiającą stwierdzenia nieważności decyzji środowiskowej wydanej w dniu 7 sierpnia 2007 roku przez Wójta Gminy Wierzbiniek związanej z eksploatacją przez PAK KWB Konin SA odkrywki węgla brunatnego Tomisławice. W dniu 7 stycznia 2013 roku PAK KWB Konin SA złożyła skargę kasacyjną od opisywanego wyroku.

Po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 7 października 2014 roku Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną PAK KWB Konin SA od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 6 listopada 2012 roku uchylającego decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Koninie z dnia 25 marca 2009 roku odmawiającą stwierdzenia nieważności decyzji środowiskowej wydanej w dniu 7 sierpnia 2007 roku przez Wójta Gminy Wierzbiniek związanej z eksploatacją odkrywki węgla brunatnego Tomisławice.

Oddalenie skargi kasacyjnej PAK KWB Konin SA oznacza, że wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 6 listopada 2012 roku stał się prawomocny, a sprawa dotycząca stwierdzenia nieważności decyzji środowiskowej wróciła ponownie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego. W dniu 1 października 2015 roku Samorządowe Kolegium Odwoławcze wydało postanowienie o zawieszeniu postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji środowiskowej wydanej przez Wójta Gminy Wierzbiniek w związku z niezakończonym przez Komisję Europejską postępowaniem przeciwko rządowi polskiemu w przedmiocie naruszenia przepisów dotyczących ochrony środowiska w związku ze złożem węgla brunatnego w Tomisławicach. W sprawie postanowienia o zawieszeniu postępowania prowadzone jest obecnie odrębne postępowanie.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 października 2014 roku nie pozbawia mocy prawnej decyzji środowiskowej wydanej przez wójta gminy Wierzbiniek i nie wstrzymuje prac eksploatacyjnych oraz wydobywczych na odkrywce Tomisławice. Decyzja środowiskowa Wójta Gminy Wierzbiniek z dnia 7 sierpnia 2007 roku w dalszym ciągu pozostaje w obrocie prawnym i do czasu wydania ostatecznego rozstrzygnięcia przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze wywołuje ona skutki prawne.

Postępowanie w sprawie decyzji środowiskowej dotyczącej złoża węgla brunatnego w Ościsławie

W dniu 13 marca 2017 roku PAK KWB Konin SA otrzymała decyzję Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu („RDOŚ w Poznaniu”) z dnia 10 marca 2017 roku odmawiającą określenia środowiskowych uwarunkowań dla przedsięwzięcia pn.: „Wydobycie węgla brunatnego i kopalin towarzyszących z Odkrywki Ościsławo”. Decyzja RDOŚ w Poznaniu nie miała charakteru ostatecznej. PAK KWB Konin SA złożyła od wydanej decyzji stosowne odwołanie do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie (GDOŚ w Warszawie). W odwołaniu wniesiono o uchylenie zaskarżonego rozstrzygnięcia w całości i określenie uwarunkowań środowiskowych dla realizacji ww. przedsięwzięcia. 30 listopada 2017 roku GDOŚ w Warszawie podjęła decyzję o uchyleniu w całości zaskarżonej przez PAK KWB Konin SA decyzji RDOŚ w Poznaniu z dnia 10 marca 2017 roku odmawiającej określenia środowiskowych uwarunkowań dla przedsięwzięcia pn.: „Wydobycie węgla brunatnego i kopalin towarzyszących z Odkrywki Ościsławo” i przekazaniu sprawy do ponownego rozpatrzenia przez RDOŚ w Poznaniu.

PAK KWB Konin SA pismem z dnia 18 grudnia 2017 roku wniosła sprzeciw od ww. decyzji GDOŚ w Warszawie do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie (WSA). W ocenie PAK KWB Konin S.A. istniały podstawy do wydania przez GDOŚ w Warszawie orzeczenia reformatoryjnego, czyli zmiany zaskarżonej decyzji RDOŚ w Poznaniu i merytorycznego rozstrzygnięcia w tej sprawie, a nie skierowania sprawy do ponownego rozpatrzenia. Również uczestnik postępowania przeciwny budowie odkrywki Ościsławo wniósł sprzeciw do WSA od decyzji GDOŚ w Warszawie. Oba sprzeciwy zostały oddalone przez WSA. Wyrok zapadł 1 marca 2018. Dnia 12 kwietnia 2018 roku PAK KWB Konin SA złożyła skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie od wyroku WSA w Warszawie z dnia 1 marca 2018 roku.

Obecnie sprawa jest ponownie rozpatrywana przez RDOŚ w Poznaniu, który poinformował o wyznaczeniu daty 5 czerwca 2018 roku jako nowego terminu załatwienia sprawy.

Postępowanie w sprawie wydania decyzji środowiskowej zostało wszczęte 16 września 2015 roku.

Pozostałe sprawy sądowe zostały opisane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy w punkcie 34.1.

12.2. Istotne osiągnięcia w dziedzinie badań i rozwoju

Na dzień niniejszego raportu Spółki z Grupy Kapitałowej ZE PAK SA nie prowadzą prac badawczo-rozwojowych, które miałyby istotne znaczenie dla Grupy. Ponadto w okresie minionego roku Grupa nie dokonała istotnych nakładów finansowych na prace badawczo-rozwojowe.

12.3. Informacje na temat badania sprawozdania finansowego

Umowa dotycząca badania sprawozdania finansowego Spółki oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych tj. Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z siedzibą w Warszawie, Rondo ONZ 1, została zawarta w dniu 19 czerwca 2017 roku.

Informacja na temat wynagrodzenia podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych została przedstawiona w punkcie 38 skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy za 2017 rok.

12.4. Prognozy finansowe

Grupa Kapitałowa nie publikowała prognoz finansowych dotyczących 2017 roku i nie będzie przedstawiać również prognozy na 2018 rok.

Konin, dnia 19 kwietnia 2018 roku

---

*Adam Kłapsza
Prezes Zarządu*

*Aneta Lato-Żuchowska
Wiceprezes Zarządu*

*Zygmunt Artwik
Wiceprezes Zarządu*

*Elżbieta Niebisz
Wiceprezes Zarządu*